

แนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญ
ในระดับพื้นที่ ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหาร
จัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

กันยายน 2564

แนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญ
ในระดับพื้นที่ ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหาร
จัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

กันยายน 2564

คำนำ

การบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) ถือเป็นนโยบายสำคัญที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการขับเคลื่อนมาอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ ปรับสมดุลระหว่างอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของสินค้าเกษตรในพื้นที่ตามประกาศ กำหนดเขตเหมาะสมต่อการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ในการทำการผลิตสินค้าหรือการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องพิจารณา ตามความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของพื้นที่ (Area) ชนิดสินค้า (Commodities) รวมทั้งผู้ใช้ทรัพยากร ของประเทศ (Human Resource) โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ในฐานะหน่วยงานบูรณาการ โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในระดับพื้นที่ ได้เล็งเห็นว่าในพื้นที่รับผิดชอบเขตภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนอง กระบี่ พังงา และภูเก็ต ยังมีการผลิตสินค้าเกษตรหลายชนิดที่ยัง ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณผลผลิตไม่สมดุลกับความต้องการของตลาด รวมทั้ง มีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามศักยภาพของดิน จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ ด้านเศรษฐศาสตร์ และศักยภาพความเหมาะสมของดินในการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ของภาคใต้ตอนบน ตามกรอบสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน รวมทั้งศึกษาสินค้า หรือกิจกรรมทางเลือกทดแทนสำหรับการปรับเปลี่ยนสินค้า เกษตรหลักดังกล่าวตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อประกอบการจัดทำแผนงานโครงการในการเสริมสร้างขีด ความสามารถในการแข่งขันระดับภูมิภาค และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางและมาตรการจูงใจ ในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรอย่างเหมาะสม ตลอดจนการบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญ แต่ละชนิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับฐานทรัพยากรต่อไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

กันยายน 2564

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ในฐานะหน่วยงานดำเนินการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในระดับพื้นที่ได้สังเกตเห็นว่า ภาคใต้ตอนบนยังมีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญบางชนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณของผลผลิตไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด รวมทั้งมีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตามศักยภาพของดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิต จึงได้พิจารณากรอบสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญภาคใต้ตอนบน จำนวน 3 สินค้า ได้แก่ ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกในการปรับเปลี่ยนการผลิตตามความเหมาะสมของพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนหรือประกอบการจัดทำแผนงานโครงการ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับภูมิภาค การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางและมาตรการจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ และสอดคล้องเหมาะสมกับฐานทรัพยากรต่อไป โดยสรุปผลการศึกษาในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าเกษตรสำคัญในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ได้แก่

1.1 สินค้าข้าว จากพื้นที่นาข้าวรวมทั้งหมด 1,794,305 ไร่ พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวในระดับสูง (S1) ถึงร้อยละ 61.02 มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 22.09 มีศักยภาพเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.14 และเป็นพื้นที่ไม่มีศักยภาพในการปลูกข้าว (N) เพียงร้อยละ 0.75 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกข้าวในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 9,290 ไร่

1.2 สินค้ายางพารา จากพื้นที่ปลูกยางพารารวมทั้งหมด 6,631,398 ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมของดินน้อยสำหรับปลูกยางพารา (S3) ร้อยละ 38.30 และเป็นพื้นที่ไม่มีศักยภาพ (N) ร้อยละ 24.28 ส่วนพื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมสูง (S1) มีร้อยละ 20.76 และมีศักยภาพเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.66 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกยางพาราในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 679,389 ไร่

1.3 สินค้าปาล์มน้ำมัน จากพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันรวมทั้งหมด 10,136,871 ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันน้อย (S3) ร้อยละ 42.61 ในขณะที่พื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมสูง (S1) มีร้อยละ 29.61 เป็นพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพ (N) ร้อยละ 16.82 และมีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 10.95 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 583,932 ไร่

2. ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าทางเลือกทดแทน ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

2.1 สินค้าทางเลือกทดแทนสินค้าข้าวตามชั้นความเหมาะสมของดิน พบว่า มีพื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน รวมทั้งหมด 313,289 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1, S2) 303,967 ไร่ หรือร้อยละ 97.02 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3, N) 9,323 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.98 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 94.63 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภาคใต้ตอนบน และมีพื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอม รวมทั้งหมด 7,553 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1, S2) 691 ไร่ หรือร้อยละ 9.14 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 6,862 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.86 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอม ตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 53.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดของภาคใต้ตอนบน

2.2 สินค้าทางเลือกทดแทนหรือเสริมสินค้ายางพาราตามชั้นความเหมาะสมของดิน พบว่า มีพื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะ รวมทั้งหมด 3,987,976 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1, S2) 3,151,170 ไร่ หรือร้อยละ 79.02 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3, N) 836,806 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.98 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางพารา และสามารถปรับเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 39.86 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมดของภาคใต้ตอนบน นอกจากนี้ยังมี **กล้วยหอม** แม้ว่าเป็นพืชที่ยังไม่ได้มีการจำแนกความเหมาะสมของดินในการปลูกตามแผนที่ Agri-Map แต่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยว และปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่มเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล

2.3 สินค้าทางเลือกทดแทนหรือเสริมสินค้าปาล์มน้ำมันตามชั้นความเหมาะสมของดิน พบว่า มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นทุเรียน รวมทั้งหมด 2,556,804 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1, S2) 2,057,256 ไร่ หรือร้อยละ 80.46 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3, N) 499,548 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.54 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 36.63 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมดของภาคใต้ตอนบน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะ รวมทั้งหมด 1,872,415 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1, S2) 1,405,311 ไร่ หรือร้อยละ 75.05 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3, N) 467,105 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.95 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน และสามารถปรับเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 33.44 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมดของภาคใต้ตอนบน

3. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสม (S3 N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S1 S2)

(1) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในพื้นที่เหมาะสม (S3 N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) (ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าวน้ำหอม) พบว่า การผลิตข้าวในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,108.70 บาทต่อไร่ หรือ 6.47 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 4,663.37 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 1,554.67 บาทต่อไร่ หรือ 3.23 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่การผลิตปาล์มน้ำมันในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,212.70 บาทต่อไร่ หรือ 2.34 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 20,700.13 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 12,487.43 บาทต่อไร่ หรือ 3.56 บาทต่อกิโลกรัม และการผลิตมะพร้าวน้ำหอมในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 6,181.09 บาทต่อไร่ หรือ 5.27 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 8,594.17 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 2,413.08 บาทต่อไร่ หรือ 2.06 บาทต่อกิโลกรัม จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตปาล์มน้ำมันและมะพร้าวน้ำหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตข้าวในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 10,932.76 บาทต่อไร่ และ 858.41 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

(2) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตยางพารา ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (กล้วยหอม และแพะ) พบว่า การผลิตยางพาราในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 10,684.93 บาทต่อไร่ หรือ 43.97 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 14,045.40 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 3,360.47 บาทต่อไร่ หรือ 13.83 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่การผลิตกล้วยหอมในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 38,759.33 บาทต่อไร่ หรือ 8.55 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 66,333.69 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 27,574.36 บาทต่อไร่ หรือ 6.09 บาทต่อกิโลกรัม และการผลิตแพะในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,693.98 บาทต่อตัว หรือ 107.76 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,625.00 บาทต่อตัว และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 931.02 บาทต่อตัว หรือ 37.24 บาทต่อกิโลกรัม จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตกล้วยหอมในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตยางพาราในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 24,213.89 บาทต่อไร่ อีกทั้งยังพบว่าการเลี้ยงแพะให้ผลตอบแทนดี สามารถส่งเสริมการผลิตร่วมในพื้นที่สวนยางพาราเพื่อเสริมรายได้อีกด้วย

(3) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) (ทุเรียน และกล้วยหอม) พบว่า การผลิตปาล์มน้ำมันในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,083.42 บาทต่อไร่ หรือ 3.35 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 14,248.97 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 6,165.55 บาทต่อไร่ หรือ 2.55 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่การผลิตกล้วยหอมในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 38,759.33 บาทต่อไร่ หรือ 8.55 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 66,333.69 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 27,574.36 บาทต่อไร่ หรือ 6.09 บาทต่อกิโลกรัม และการผลิตแพะในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,693.98 บาทต่อตัวหรือ 107.76 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,625.00 บาทต่อตัว และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 931.02 บาทต่อตัว หรือ 37.24 บาทต่อกิโลกรัม จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตทุเรียนและกล้วยหอมในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตปาล์มน้ำมัน ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 67,589.26 และ 21,408.81 บาทต่อไร่ ตามลำดับ อีกทั้งยังพบว่าการเลี้ยงแพะให้ผลตอบแทนดี สามารถส่งเสริมการผลิตร่วมในพื้นที่สวนปาล์มน้ำมันเพื่อเสริมรายได้อีกด้วย

3. แนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมสินค้าทางเลือกเชิงพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ในการผลิตสินค้าหลัก ได้แก่ ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยในภาพรวม พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบนมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ความเหมาะสมมาก แต่ยังมีผลผลิตไม่เพียงพอ กับความต้องการ ในขณะที่ยางพาราเป็นสินค้าที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่ อาทิ การปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตสูง ให้ผลตอบแทนต่ำ และจากปัญหาด้านราคาตกต่ำและมีอุปทานส่วนเกิน ส่วนปาล์มน้ำมัน ยังมีการปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมอยู่มาก ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้น จึงควรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม โดย สศท.8 ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเพื่อส่งเสริมการผลิตให้สอดคล้องตามศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ และความต้องการของตลาด ดังนี้

3.1 สินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) ได้แก่

(1) ปาล์มน้ำมัน มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อดำเนินการและบริหารจัดการด้านการปลูก การเก็บเกี่ยวและขนส่งปาล์ม น้ำมันให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ควรมีระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่แสดงข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดระบบการเก็บเกี่ยว และขนส่งที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำข้อมูลแปลงด้านปีที่ปลูก อายุปาล์ม ปีที่เริ่ม

ให้ผลผลิต เป็นต้น ส่งเสริมรูปแบบบริหารจัดการสินค้าโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในระบบห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ เกษตรกร แรงงาน ลานเท โรงงานสกัดปาล์มน้ำมันระดับชุมชน

(2) **มะพร้าวน้ำหอม** มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ ส่งเสริมการจัดทำเขตเศรษฐกิจ เพื่อจัดการพื้นที่ปลูกให้เป็นระบบ และควบคุมผลผลิตอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการผลิตอินทรีย์รวมถึง การส่งเสริมการปลูกพืชแซมสำหรับการปลูกในระยะแรก การปล่อยสินค้าออกเปื้อนต่ำระยะยาว เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยเพื่อปรับเปลี่ยนมาจากการปลูกพืชอื่น ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ของเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองราคาและการซื้อปัจจัยการผลิต ลดต้นทุนการผลิต แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การสนับสนุนเรื่องของต้นพันธุ์ พร้อมกับจัดทำแปลงพันธุ์ อาจจะทำร่วมกับ เกษตรกรในพื้นที่หรือภาคเอกชนที่สนใจ เพื่อจำหน่าย และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเชื่อมั่นในพันธุ์

3.2 สินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าบางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) ได้แก่

(1) **กล้วยหอมทอง** มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ ส่งเสริมการปลูกกล้วย ในระบบ อินทรีย์ ส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศทดแทน การส่งออก รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วยให้ตอบสนองต่อความต้องการการบริโภคในรูปแบบใหม่ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของต้นกล้วย มาแปรรูปให้เป็นของใช้ ส่งเสริม การทำตลาดสินค้า กล้วยให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะ (GI) ตลอดจนสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตสินค้า กล้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี

(2) **แพะ** มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ สนับสนุนและผลักดันการรวมกลุ่มของเกษตรกร ผู้เลี้ยงแพะอย่างครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูป และจำหน่ายทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ ส่งเสริมการผลิตแพะคุณภาพ ผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มจากกรมปศุสัตว์ สนับสนุน การผลิตพืชอาหารสัตว์และจัดหาแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ทดแทนเพื่อผลิตอาหารแพะใช้เอง รวมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อแพะที่ถูกต้อง และหันมาบริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้น

3.3 สินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) ได้แก่

(1) **ทุเรียน** มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ การให้ความรู้เกษตรกรในการบริหารจัดการ สวนเพื่อผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด ควบคุมดูแลให้ความรู้แก่เกษตรกรบางส่วน ที่ใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง การเพิ่มการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาลเพื่อส่งออก และสนับสนุนเทคโนโลยี การแปรรูปเพื่อเพิ่มสัดส่วนการส่งออกทุเรียนแปรรูปไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะจีน ภาครัฐ ควรมีกฎหมายที่เข้มงวดในการควบคุมดูแลการเข้ามาประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติ ได้ดำเนินการ ถูกต้องตามกฎหมาย การศึกษาวิจัยตลาดและช่องทางในการขยายโอกาสในการส่งออกทุเรียน และ ผลิตภัณฑ์ทุเรียนในประเทศอื่นๆ ที่มีศักยภาพ

(2) **กล้วยหอม สิ้นค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม** มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ ส่งเสริมการปลูกกล้วยในระบบอินทรีย์ ส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศทดแทนการส่งออก รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วยให้ตอบสนองต่อความต้องการการบริโภคในรูปแบบใหม่ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของต้นกล้วย มาแปรรูปให้เป็นของใช้ ส่งเสริมการทำตลาดสินค้ากล้วยให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะ (GI) ตลอดจนสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตสินค้ากล้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี

(3) **แพะ สิ้นค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนและเสริมยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม** มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ สนับสนุนและผลักดันการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะอย่างครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูป และจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งเสริมการผลิตแพะคุณภาพ ผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มจากกรมปศุสัตว์ สนับสนุนการผลิตพืชอาหารสัตว์และจัดหาแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ทดแทนเพื่อผลิตอาหารแพะใช้เอง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อแพะที่ถูกต้องและหันมาบริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้น

3.4 กิจกรรมทางเลือกอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้สินค้าหลัก ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

นอกจากการปลูกพืชหลักที่มีศักยภาพเพื่อทดแทนตามความเหมาะสมของพื้นที่แล้ว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ทางภาคเกษตรที่มีความเป็นไปได้ในการปลูกแซมหรือปลูกร่วม ที่ให้ผลตอบแทนสูงและตลาดมีความต้องการต่อเนื่อง เพื่อช่วยเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรนอกจากการผลิตพืชเชิงเดี่ยว อาทิ **สับปะรดภูเก็ต** รายเฉลี่ย 30,000-40,000 บาทต่อไร่ **ผักเหลียง** รายได้ 25,000-54,000 บาทต่อไร่ต่อปี **ไม้ตัดดอก** อาทิ **หน้าวัว** รายได้ 68,750-80,000 บาทต่อไร่ **ดาหลา** รายได้ประมาณ 60,000 บาทต่อไร่ และพืชสมุนไพร อาทิ **กระชาย** รายได้ประมาณ 45,000-60,000 บาทต่อไร่ **ขิง** รายได้ประมาณ 45,000-40,000 บาทต่อไร่ **ข้าว** รายได้ประมาณ 50,000 บาทต่อไร่ **การเลี้ยงผึ้งโพรง** และ **การเพาะเห็ดฟางในสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน** เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนสินค้า ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน จากผลการประชุมหารือหรือโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ระดับพื้นที่ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 ให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงแพะตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) รวมทั้งประชุมหารือเพื่อขับเคลื่อนแผนงานโครงการเชิงบูรณาการในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ โดยอาจจะนำร่องที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีมาตรการสนับสนุนหรือจูงใจให้แก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตตามศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ต่อไป ซึ่งจำเป็นต้อง

มีการรวบรวมข้อมูลและเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนแก่เกษตรกรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามภารกิจ อาทิ

- การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ของสินค้าย้อนหลังถึงปัจจุบันเพื่อให้เห็นทิศทางและแนวโน้มการผลิต ความต้องการ
- แนวทางหรือมาตรการช่วยเหลือ/สนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปัจจัยการผลิต แหล่งน้ำ แหล่งทุน องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง
- การกำหนดพื้นที่เป้าหมายร่วมกันเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเลี้ยงแพะหรือทางเลือกอื่นๆ โดยร่วมกันขับเคลื่อนแผนงานโครงการอย่างเป็นรูปธรรม
- การจัดโซนนิ่งสินค้า โดยสถานีพัฒนาที่ดินชี้เป้า และเน้นการรวมกลุ่มหรือขับเคลื่อนสู่รูปแบบเกษตรแปลงใหญ่

4.2 ควรใช้กลไกขับเคลื่อน โดยเสนอแนวทางดังกล่าวต่อคณะทำงานบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการที่สอดคล้องตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญ ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N)

5.3.1 กรณีพร้อมปรับเปลี่ยน

(1) กำหนดมาตรการจูงใจให้มีการปรับเปลี่ยนการผลิต เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการผลิตจากยางพาราไปปลูกพืชอื่นๆ ทดแทนในช่วงแรกจะไม่มีรายได้ เช่น การให้เงินทุนสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนจนกระทั่งพืชที่ปลูกทดแทนได้รับผลผลิต

(2) เพิ่มเงินสงเคราะห์ปลูกพืชอื่นๆ ที่มีศักยภาพทดแทนยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสมเพื่อจูงใจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยน

(3) พัฒนาคุณภาพดินให้มีประสิทธิภาพ เช่น ส่งเสริมให้มีการตรวจวิเคราะห์ดินรายแปลง เพื่อให้ทราบคุณสมบัติของดิน สำหรับการพัฒนา ปรับปรุง บำรุงดินให้เหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น แหล่งน้ำ พันธุ์พืชและสัตว์

(4) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป และการตลาด

5.3.2 กรณียังไม่พร้อมปรับเปลี่ยน

(1) สนับสนุนการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการปลูกพืชร่วมหรือพืชแซม คือพืชที่ปลูกเพื่อให้ผลผลิตพร้อมๆ กับยางพาราและปาล์มน้ำมัน ซึ่งจะต้องเป็นพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพร่มเงา

(2) ส่งเสริมกิจกรรมเสริมรายได้ภาคเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และความสนใจของเกษตรกร และพัฒนาอาชีพเสริมอื่นๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากรายได้เชิงเดี่ยว

(3) พัฒนาคุณภาพดินให้มีประสิทธิภาพ เช่น ส่งเสริมให้มีการตรวจวิเคราะห์ดินรายแปลง เพื่อให้ทราบคุณสมบัติของดิน สำหรับการพัฒนา ปรับปรุง บำรุงดินให้เหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น แหลงน้ำ พันธุ์พืชและสัตว์

(4) ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตให้แก่เกษตรกรที่สอดคล้องกับความต้องการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	2
1.5 วิธีการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดทฤษฎี	
2.1 การตรวจเอกสาร	6
2.2 แนวคิดทฤษฎี	11
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตสินค้าเกษตรสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าทางเลือก	
สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ภาคใต้	23
สภาพการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	24
3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตข้าวภาคใต้ตอนบน	26
3.2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตยางพาราภาคใต้ตอนบน	35
3.3 สภาพทั่วไปของพื้นที่การผลิตปาล์มน้ำมันภาคใต้	42
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 พื้นที่ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าเกษตรสำคัญและ สินค้าทางเลือก ตามแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-map	53

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.2 การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S1S2)	74
4.3 สถานการณ์การผลิต การตลาด และแนวโน้มของสินค้าทางเลือก	78
4.4 แนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมสินค้าทางเลือกเชิงพื้นที่	100
4.5 ผลการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนสินค้า ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สศท.8 สุราษฎร์ธานี	111
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป	113
5.2 แนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมสินค้าทางเลือกเชิงพื้นที่	120
5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนสินค้าข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน	126
5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญในเชิงพื้นที่	127
บรรณานุกรม	129
ภาคผนวก	131

สารบัญตาราง

ตารางที่ 3.1	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตข้าวในภาคใต้ตอนบน ปี 2550-2563	30
ตารางที่ 3.2	เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรี๊ดได้ และผลผลิตยางพารา ภาคใต้ตอนบน ปี 2554-2563	37
ตารางที่ 3.3	เนื้อที่ให้ผล และผลผลิตปาล์มน้ำมัน ภาคใต้ตอนบน ปี 255-2563	44
ตารางที่ 4.1	พื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	54
ตารางที่ 4.2	ชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบน	54
ตารางที่ 4.3	พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	57
ตารางที่ 4.4	พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอม ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	59
ตารางที่ 4.5	พื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	61
ตารางที่ 4.6	ชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราของภาคใต้ตอนบน	62
ตารางที่ 4.7	พื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นพะยะ ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	65
ตารางที่ 4.8	พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	67
ตารางที่ 4.9	ชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันของภาคใต้ตอนบน	68
ตารางที่ 4.10	พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นทุเรียน ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	71
ตารางที่ 4.11	พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นพะยะ ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน	72
ตารางที่ 4.12	การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างข้าว ในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม S1S2 (ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าวน้ำหอม)	75
ตารางที่ 4.13	การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างการผลิต ยางพารา ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับ สินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (กล้วยหอม และพะยะ)	76
ตารางที่ 4.14	การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างการผลิต ปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับ สินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (ทุเรียน กล้วยหอม และพะยะ)	77
ตารางที่ 4.15	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงพะยะและจำนวนพะยะของประเทศและภาคใต้ตอนบน ปี 2562-2563	87

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 2.1	ข้อมูลและปัจจัยที่ควรพิจารณาในกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource	17
ภาพที่ 2.2	กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร	19
ภาพที่ 2.3	โจทย์สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตร	20
ภาพที่ 3.1	แผนที่ภาคใต้ของประเทศไทย	24
ภาพที่ 3.2	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวภาคใต้ตอนบน	27
ภาพที่ 3.3	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกยางพาราภาคใต้ตอนบน	36
ภาพที่ 3.4	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันภาคใต้ตอนบน	43
ภาพที่ 4.1	พื้นที่นาข้าวของจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของดิน	55
ภาพที่ 4.2	พื้นที่ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบน	56
ภาพที่ 4.3	พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินของจังหวัดภาคใต้ตอนบน	58
ภาพที่ 4.4	พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดิน ของจังหวัดภาคใต้ตอนบน	60
ภาพที่ 4.5	พื้นที่ยางพาราของจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของดิน	63
ภาพที่ 4.6	พื้นที่ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกยางพาราของภาคใต้ตอนบน	64
ภาพที่ 4.7	พื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดิน ของจังหวัดภาคใต้ตอนบน	66
ภาพที่ 4.8	พื้นที่ปาล์มน้ำมันของจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของดิน	69
ภาพที่ 4.9	พื้นที่ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันของภาคใต้ตอนบน	70
ภาพที่ 4.10	พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดิน ของจังหวัดภาคใต้ตอนบน	73

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) อย่างต่อเนื่อง ถือเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ด้านการเกษตรของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ ปรับสมดุลระหว่างอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของสินค้าเกษตรในพื้นที่ ตามการประกาศเขตเหมาะสมต่อการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง จำนวน 20 ชนิดสินค้า ประกอบด้วย พืช 13 ชนิด ปศุสัตว์ 5 ชนิด และประมง 2 ชนิด และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการทำการผลิตสินค้าหรือการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาตามความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของพื้นที่ (Area) ชนิดสินค้า (Commodities) เกษตรกร รวมถึงผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม เกษตร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Human Resource) โดยใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสำหรับเป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดพื้นที่ปลูกที่สำคัญ เช่น ข้อมูลปริมาณการผลิต ต้นทุน ผลตอบแทน ความต้องการของอุตสาหกรรมเกษตรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพมาตรฐาน เป็นต้น

ในรอบปี 2562 - ปี 2563 ที่ผ่านมา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้เน้นการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตของสินค้าข้าว/ยางพารา รายภาคเป็นสินค้าหลัก รวมทั้งสินค้าทางเลือกเพื่อสำหรับการปรับเปลี่ยนในพื้นที่ไม่เหมาะสมของข้าว/ยางพารารายภาค เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการข้าวครบวงจรสำหรับการจัดทำแนวทางในการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญระดับภาค

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ในฐานะหน่วยงานดำเนินการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในระดับพื้นที่ได้เล็งเห็นว่า แต่ละจังหวัดยังมีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญอีกหลายชนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณของผลผลิตไม่สมดุลกับปริมาณความต้องการของตลาด รวมทั้งมีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2564 จึงจำเป็นต้องสร้างฐานข้อมูลระดับพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ด้านเศรษฐศาสตร์สำหรับการจัดสรรพื้นที่ปลูกให้เกิดความเหมาะสมตามกรอบสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ จำนวน 7 ชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สับปะรดและมะพร้าว และศึกษาสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกทดแทนเพื่อสำหรับ

การปรับเปลี่ยนสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจของภาคใต้ตอนบน 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับพื้นที่และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางและมาตรการจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตร ตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับฐานทรัพยากรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญระดับจังหวัด 3 สินค้า (ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน) และสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกในการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร นครศรีธรรมราช ระนอง พังงา ภูเก็ต และภูเก็ต

1.2.2 เพื่อจัดทำแนวทาง และมาตรการจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด 3 สินค้า ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน รวมทั้งสินค้า/กิจกรรมทางเลือกของจังหวัดที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 รับผิดชอบในปีเพาะปลูก 2562 – 2563

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ (ถ้ามี)

1. พืชเศรษฐกิจ หมายถึง พืชที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต สามารถนำไปใช้ในการอุปโภค บริโภคเป็นแหล่งอาหารและพลังงานของมนุษย์และสัตว์ มีลักษณะเด่นทางการค้าทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ สามารถปลูกเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและประเทศได้

2. เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ หมายถึง พื้นที่เกษตรกรรมที่มีความเหมาะสมทางกายภาพปานกลางถึงสูงในการปลูกพืชเศรษฐกิจซึ่งปลูกอยู่ในปัจจุบัน โดยกรมพัฒนาที่ดิน ได้จัดระดับความเหมาะสมทางกายภาพในการปลูกพืช 4 ระดับ ได้แก่ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง (S1), พื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ตามคุณสมบัติของดิน สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้จัดแบ่งกลุ่มเขตความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกพืช เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) หมายถึง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง (S1) และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

2) กลุ่มพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) หมายถึง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 การรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) อาทิ ข้อมูลต้นทุนการผลิต ข้อมูลอุปสงค์อุปทานของสินค้า และสินค้าทางเลือกในการปรับเปลี่ยนเป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรในแต่ละจังหวัด หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทานองค์กรส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เป็นต้น

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) อาทิ ข้อมูลการจำแนกพื้นที่ความเหมาะสมเป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารรายงานการศึกษานโยบาย ข้าว บทความ วารสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากแผนที่เกษตร Agri-Map

1.5.2 การจัดเก็บข้อมูล

1) การคัดเลือกสินค้าที่มีมูลค่าสูงจำนวน 10 อันดับ (TOP10) ของแต่ละจังหวัด

สำหรับสินค้าเกษตรหลักที่ต้องการศึกษา คือ สินค้าเกษตรที่สำคัญและมีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจของประเทศ 7 ชนิดได้แก่ข้าว (ข้าวเจ้านาปีและนาปรัง) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง สับปะรดโรงงาน ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าว โดยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกชนิดสินค้าที่มีมูลค่าสูงจำนวน 10 ลำดับ (TOP10) ของแต่ละจังหวัด ซึ่งพิจารณาเฉพาะสินค้าพืช ไม่รวมอันดับสินค้าประมงและปศุสัตว์ หากสินค้าเกษตรหลักที่ต้องการศึกษาทั้ง 7 ชนิด ติดอันดับ TOP10 ของจังหวัด ถือว่าเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญและมีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจของจังหวัด

2) การคัดเลือกสินค้าทางเลือกที่มีอนาคต พิจารณาจากข้อมูลการตลาดนำการเกษตร ซึ่งการจัดทำสินค้า/กิจกรรมทางเลือกที่มีศักยภาพในพื้นที่คล้ายคลึงกับการจัดทำสินค้าเกษตรสร้างมูลค่าของจังหวัด เช่น พืชเศรษฐกิจ (เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน) ปศุสัตว์ (เช่น สุกร ไก่) และประมง เป็นการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าที่อยู่ในเขตเหมาะสมน้อยหรือไม่เหมาะสมมาผลิตสินค้าที่มีศักยภาพให้ผลตอบแทนสูงกว่าโดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่เป็นการทำการเกษตรผสมผสาน หรือการผลิตหลังฤดูทำนา เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

3) การจัดเก็บต้นทุนและผลตอบแทนและการปรับสัมประสิทธิ์ต้นทุนการผลิตรายสินค้า หากเป็นสินค้าที่ยังไม่มีการจัดเก็บต้นทุนการผลิตของจังหวัดนั้น ให้ดำเนินการตามหลักการจัดเก็บต้นทุนตามที่ของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กำหนด โดยเมื่อได้สินค้าเกษตรหลักของ แต่ละจังหวัดที่จะต้องจัดเก็บต้นทุนให้พิจารณาข้อมูลจากแผนที่เกษตร Agri-Map ซึ่งจัดทำโดยกรมพัฒนาที่ดิน และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อตรวจสอบพื้นที่จริงของการผลิตจากเกษตรกร ผู้นำชุมชน ภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่แต่ละจังหวัด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ในจังหวัดเป็นรายอำเภอแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มเหมาะสม (S1 / S2) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ S1 ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S2 (เป็นพื้นที่สำรอง) และ 2) กลุ่มไม่เหมาะสม (S3 / N) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ S3 (เป็นพื้นที่สำรอง) ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอก่อนพื้นที่ N โดยมีลักษณะต้นทุนการผลิตแบ่งเป็น

3.1) กลุ่มข้าว พืชไร่เป็นการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นในแต่ละรอบการผลิตหรือรุ่นต้นทุนการผลิตจะมีชุดเดียว เช่น ข้าว (ข้าวเจ้านาปีและนาปรัง) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง เป็นต้น

3.2) กลุ่มพืชไร่ มีอายุการเก็บเกี่ยวมากกว่า 1 ครั้ง เป็นการปลูกครั้งเดียวแต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าหนึ่งรอบและต้นทุนการผลิตจะมีต้นทุนการผลิตปีที่ปลูกและต้นทุนถัดจากปีปลูกทุกปีจนถึงสิ้นสุดรุ่นการผลิต (ไร่ทิ้ง) และคำนวณต้นทุนเฉลี่ย เช่น สับปะรดโรงงาน เป็นต้น

3.3) กลุ่มไม้ผลไม่ยืนต้นเป็นการปลูกครั้งเดียวแต่สามารถยืนต้นให้ผลผลิตได้หลายปี ต้นทุนการผลิตแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ต้นทุนก่อนให้ผลและต้นทุนช่วงให้ผล โดยต้นทุนรวมต่อไร่/ปี เท่ากับต้นทุนช่วงก่อนให้ผลผลิตบวกด้วยต้นทุนช่วงให้ผลผลิต เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เกิดจากต้นทุนปีให้ผลผลิตรวมกับต้นทุนก่อนให้ผลผลิตที่เฉลี่ยไปทุกปีของการเก็บเกี่ยวตั้งแต่ปีเริ่มต้นเก็บเกี่ยวจนหมดอายุขัยทางเศรษฐกิจของพืชนั้น

หากมีการดำเนินการจัดทำต้นทุนการผลิตของสินค้าชนิดนั้นอยู่เดิมแล้ว ให้นำโครงสร้างต้นทุนการผลิตปี 2561 นำมาปรับด้วยสัมประสิทธิ์ต้นทุนการผลิต ซึ่งได้จากการจัดเก็บข้อมูลอัตราค่าจ้างแรงงานและปัจจัยการผลิตพืชในช่วงปี 2562-2563 ของแต่ละพืชในพื้นที่จังหวัดนั้น

4) การจัดทำวิธีการตลาดของสินค้าและการจัดเก็บข้อมูลอุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ระดับจังหวัด ใช้หลักการตามแนวคิดการทำบัญชีสมดุลสินค้าเกษตรและปีการตลาด (National Marketing Year) เป็นการบันทึกปริมาณของสินค้าเกษตรในระดับจังหวัด โดยบันทึกข้อมูลเป็นรายปีการตลาดและปีการค้าสากล มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือด้านอุปทาน

(Supply) และด้านอุปสงค์ (Demand) และหลักการกระจายผลผลิตของวิธีการตลาดให้ได้ครบ ร้อยละ 100

1.5.3 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่เกิดจากการเก็บรวบรวมโดยการสำรวจและใช้แบบสอบถาม อาทิ การสัมภาษณ์ การสังเกต มาวิเคราะห์ และพรรณนา ในรูปข้อความหรือใช้สถิติขั้นต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น ประกอบการพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantities Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรกร มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การใช้ที่ดิน สัตว์สวนครัวเรือนเกษตรกร ฯลฯ มาวิเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่หรือเรียงลำดับด้วยวิธีการทางสถิติพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาโดยใช้ตารางประกอบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ และสินค้าเกษตร แต่ละชนิดให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับฐานทรัพยากร เพื่อประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ในระดับจังหวัด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจการเกษตรครั้งนี้ ได้นำผลการศึกษาผลงานวิจัยหลายฉบับจากหลายภาคส่วน ที่มีประเด็นการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Zoning) มาพิจารณา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 (2560-2562) ได้ศึกษาวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญตามแผนที่ Agri-Map จำนวน 7 จังหวัด ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร นครศรีธรรมราช ระนอง พังงา กระบี่ และภูเก็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตสินค้าเศรษฐกิจสำคัญที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด 4 อันดับแรกของจังหวัด (Top4) ศึกษาสภาพการผลิต การตลาด และสมดุลสินค้า (Demand Supply) ของสินค้าเศรษฐกิจสำคัญที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด 4 อันดับแรกของจังหวัด และสินค้าทางเลือก ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เป็นสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาด้านนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ของ กรรณิกา แซ่ลิ้ว นาวิณ โสภางภูมิ และ นิวัตติ อนงค์รักษ์ (2560) ที่ศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจของการกำหนดเขตเศรษฐกิจข้าว : กรณีศึกษาการผลิตข้าวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐกิจในการปลูกข้าว โดยพิจารณาแยกตามความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่โดยเลือกเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 757 ราย ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำการเกษตรของเกษตรกร อาจเกิด จากปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมด้วย ไม่ใช่เพียงแค่การพิจารณาความเหมาะสมในการปลูกพืชของกรมพัฒนาที่ดินเท่านั้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลัก และแบ่งขายเพื่อสร้างรายได้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ มีอายุมาก และนิยมปลูกข้าวสันป่าตอง 1 เพราะมีผลผลิตต่อไร่สูง เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกทำการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ที่เหมาะสม แต่เกษตรกรบางรายแม้ว่าจะเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม แต่ยังคงปลูกการดำเนินการจัด Zoning การปลูกข้าว จึงไม่ควรมุ่งเป้าหมายเรื่องการลดพื้นที่การปลูกข้าวในเขตที่ไม่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว เพราะเกษตรกรที่เคยทำมาหลายสิบปีจะไม่ยอมรับ โดยเฉพาะเกษตรกรสูงอายุอาจปรับตัวไปสู่พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ได้ลำบาก ดังนั้น การบริหารจัดการพื้นที่ปลูกข้าวของเชียงใหม่ควรมุ่งเป้าหมายด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว การลดต้นทุนการผลิตข้าวและการเพิ่มมูลค่าข้าวควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการการศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ของ พรชัย ชัยสงคราม (2558) ที่ศึกษา

ความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ความต้องการ และความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 29 ไร่ โดยเป็นของตนเอง การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และที่นามีโหนด เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดิม กล้วย 86 โดยอาศัยน้ำฝน พบปัญหาด้านการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากฝนแล้ง/ทิ้งช่วง และขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 98 และ 96 พบปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายร้อยละ 98 และปัญหาโครงการ การล็กเล็กขมายน้อยร้อยละ 45 โดยเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 98 และความช่วยเหลือด้านการครองชีพ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ร้อยละ 97 นอกจากนี้ได้สอบถามถึงการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86 ไม่สนใจปรับเปลี่ยนการผลิตเนื่องจากขาดแคลนเงินทุน ในการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น โดยเฉพาะเรื่องการปรับสภาพที่ดินเกษตรกรอายุมาก มีพื้นที่ปลูกไม่มากนักทำให้เสี่ยงต่อรายได้ที่จะได้รับหากปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นสินค้าชนิดอื่น สำหรับความต้องการของเกษตรกรหากปรับเปลี่ยน พบว่า ต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำชดเชยรายได้ที่ขาดหายไปจากการปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดใหม่ จัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่จัดอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเพิ่มผลผลิต การลงทุนหรือการจัดหาแหล่งน้ำให้เช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีการศึกษาในประเด็นเดียวกัน คือ การขออนุญาตพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับการผสมผสานทางเลือกสำหรับการใช้ที่ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย วาสนา พุฒกลาง และ ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์ (2556) ที่ศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำขออนุญาตพื้นที่การเกษตรด้วยการสร้างขอบเขตหน่วยการใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการผสมผสานทางเลือกการใช้ที่ดินโดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ศึกษาครอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่ประมาณ 170,000 ตารางกิโลเมตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา การวิเคราะห์ขอนี้ครั้งนี้เพื่อหาความเหมาะสมของที่ดินของพืชเศรษฐกิจ ทั้ง 4 ชนิด ซึ่งเป็นไปตามหลักการประเมินที่ดินของ FAO โดยบูรณาการคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจหลักแต่ละชนิด ได้แก่ น้ำ คุณสมบัติของดิน ศักยภาพของดินเค็ม และสภาพภูมิประเทศ สร้างเป็นชั้นข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำการวิเคราะห์แบบซ้อนทับสร้างแบบจำลองแบบผลคูณ เพื่อให้ได้ความเหมาะสมของที่ดินที่เป็นไปตามความต้องการคุณภาพที่ดินของพืชแต่ละชนิด จากนั้นทำการตรวจสอบภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องของแบบจำลองโดยใช้สัมประสิทธิ์ Kappa ผลที่ได้นำมาประเมินด้านเศรษฐกิจ และการสูญเสียดินเมื่อได้รับความเหมาะสมของที่ดินของพืชแต่ละชนิดแล้วนำชั้นความเหมาะสมของพืชทั้ง 4 ชนิดนี้

มาวิเคราะห์แบบซ้อนทับอีกครั้งหนึ่ง และกำหนดทางเลือกเฉพาะความเหมาะสมมากและความเหมาะสมปานกลาง เพื่อเสนอทำแผนที่แบบบูรณาการพืชทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลังและยางพารา โดยจำแนกระดับความเหมาะสมออกเป็น เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และ ไม่เหมาะสม ซึ่งการบูรณาการข้อมูลความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชแต่ละชนิด โดยการคัดเลือกเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสมมากและเหมาะสมปานกลาง นำมาสร้างเป็นแผนที่โซนนิ่งพื้นที่การเกษตรสำหรับการผสมผสานทางเลือกการใช้ที่ดิน ผลการบูรณาการสามารถสร้างหน่วยแผนที่ได้ทั้งสิ้น 23 หน่วยแผนที่ ที่มีความยืดหยุ่นให้เกษตรกรสามารถเลือกปลูกพืชและผสมผสาน การใช้ที่ดินได้หลายชนิด การกำหนดหน่วยแผนที่และโซนนิ่งแบ่งออกเป็น 5 โซนนิ่งหลัก ได้แก่ โซนนิ่ง พื้นที่ที่เหมาะสมมากสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนนิ่งพื้นที่เหมาะสมปานกลางสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนนิ่งพื้นที่ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ โซนนิ่งพื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย และโซนนิ่งพื้นที่แหล่งน้ำ ตามลำดับ

สำหรับประเด็นด้านการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนจากการผลิต สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 (2549) ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการประเมินผลโครงการส่งเสริมการแปรรูปข้าวปลอดภัยจังหวัดพิษณุโลกข้าวปลอดภัย เนื่องจากเห็นว่า การผลิตข้าวปลอดภัยเป็นอีกทางเลือกของเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตจากข้าวทั่วไป เพราะเป็นการยกระดับสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า การศึกษานี้ได้จัดเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 345 ราย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับช่วงหลังเข้าร่วมโครงการ โดยศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกร ภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกร ทั้งทางด้านรายได้ รายจ่าย หนี้สิน เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร การใช้ที่ดิน การกระจายผลผลิต สภาพการผลิต อันได้แก่ พฤติกรรมการผลิต สายพันธุ์ที่นิยมปลูกรวมถึงการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตข้าว ในแต่ละสายพันธุ์ที่พบว่า ไม่แตกต่างกันมากนักหากผลิตในรูปแบบเกษตรปลอดภัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา และเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ แต่อาจจะมีความแตกต่างทางด้านราคารับซื้อ โดยภาพรวมข้าวเจ้ามีผลตอบแทนการผลิตสูงกว่าข้าวเหนียว ถึงแม้ว่าราคารับซื้อจะต่ำกว่า แต่เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างต่ำ และปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงกว่าข้าวเหนียว นั่นคือ ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้ารวมทุกสายพันธุ์เฉลี่ย 2,775.85 บาท/ไร่ มีปริมาณผลผลิต 736.74 กิโลกรัม/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 5.69 บาท/กิโลกรัม ทำให้ได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 1,149.56 บาท/ไร่ หรือ 1.53 บาท/กิโลกรัม ในขณะที่ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวเฉลี่ย 3,072.41 บาท/ไร่ มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 586.79 กิโลกรัม/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 6.34 บาท/กิโลกรัม ได้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 647.84 บาท/ไร่ หรือ 1.10 บาท/กิโลกรัม นอกจากนี้ได้ประเมินถึงความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ปัญหาที่พบด้านการผลิต อาทิ โรค แมลงศัตรูพืชระบาด ภัยธรรมชาติ ฯลฯ ปัญหาทางด้านตลาด และความต้องการของเกษตรกรที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐ สำหรับการศึกษาวิเคราะห์

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตในกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ พบว่า สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 (2549) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตโคขุนพันธุ์ตากเปรียบเทียบกับโคขุนพันธุ์ลูกผสมอื่นของเกษตรกรในจังหวัดตาก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการผลิต การตลาด และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตโคขุนพันธุ์ตากและโคขุนสายพันธุ์อื่น ๆ โดยจัดเก็บข้อมูลจากเกษตรกรในแหล่งผลิตโคขุนในท้องที่อำเภอบ้านตากและอำเภอสามเภา จังหวัดตาก ซึ่งพบว่า การตลาดโคขุนในจังหวัดตากค่อนข้างแคบอยู่ภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น ราคาโคขุน มีชีวิตสายเลือดชาร์โรเลส์ตั้งแต่ 25% ขึ้นไปที่เกษตรกรขายได้สูงกว่าราคาโคขุนมีชีวิตพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง-บราห์มัน ประมาณ 10 บาท/กิโลกรัม โดยต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตโคขุนพันธุ์ตากระยะเวลาการขุน 5 เดือนให้ระดับผลตอบแทนสูงที่สุด มีผลตอบแทนการผลิตสุทธิ 3,910.07 บาท/ตัว หรือมีกำไร 7.98 บาท/กิโลกรัม ส่วนในช่วงระยะเวลาการขุน 8 เดือน โคขุนพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง-ชาร์โรเลส์ ให้ผลตอบแทนสูงที่สุด มีผลตอบแทนสุทธิ 3,089.67 บาท/ตัว หรือมีกำไร 6.18 บาท/กิโลกรัม โดยโคขุนพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง-บราห์มันจะใช้ระยะเวลาในการขุนนานกว่า อาจทำให้ขาดทุนจากการผลิต แต่เกษตรกรมีต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด อันได้แก่ ค่าพันธุ์โค ค่าแรงงาน และค่าอาหารหยาบทำให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจริงมากกว่าที่คำนวณได้ ปัญหาทางด้านการผลิตพบว่า เกษตรกรขาดแคลนโคพันธุ์ดีที่จะนำมาผลิตลูกโคขุน ตลอดจนขาดแคลนเงินทุนเพื่อใช้จ่ายในการผลิต ส่วนด้านการตลาด พบว่ามีความแตกต่างทางด้านราคาร้อยระหว่างโคขุนกับโคเนื้อทั่วไป ส่วนปัญหาที่พบจากการศึกษา คือ อายุโคก่อนเข้าขุน และระยะเวลาสิ้นสุดการขุนที่แตกต่างกัน ทำให้ยาก ในการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน อีกทั้งขาดแคลนข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับโคขุน ทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

สำหรับการศึกษาทางด้านทัศนคติ ความต้องการของเกษตรกร และแนวทางในการพัฒนาสินค้าเกษตรนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 (2555) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาระบบการผลิต การตลาดมันสำปะหลังในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง โดยศึกษาถึงทัศนคติ และความต้องการของเกษตรกร ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการผลิตและการตลาด อันจะนำไปสู่การจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดในขณะที่ทัศนคติและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วน เห็นว่าจำนวนเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังที่มีความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และมีเทคนิคการผลิตที่ตีรวมถึงผู้ประกอบการลานมันเส้นและโรงแปง ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการผลิตและการตลาดทั้งในและต่างประเทศ ยังคงมีไม่มากนัก อีกทั้งงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงานบางโครงการมีน้อยทำให้ประโยชน์ที่ได้รับไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่วนด้านการตลาด เห็นว่าช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่นิยมจำหน่ายให้แก่ลานมันเส้นในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเห็นว่า

การช่วยเหลือและให้บริการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างล่าช้า อีกทั้งบางพื้นที่ มีสภาพพื้นที่ปลูกไม่ค่อยเหมาะสม ประกอบกับเกษตรกร ไม่เชื่อคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยที่พัฒนาทางด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวตามความต้องการของตลาด และนำเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสำหรับข้อเสนอแนะ เห็นว่า ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการพัฒนาปริมาณและคุณภาพผลผลิตโดยพยายามจัดสรรเงินงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนแผนงานโครงการและการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ให้ทันการณ์ ส่วนด้านการตลาดควรจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพสินค้าโดยเฉพาะเรื่องของการปลอมปนวัตถุดิบต่าง ๆ ในขั้นตอนการส่งออก ในขณะที่ด้านการศึกษาควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับมันสำปะหลังในพื้นที่ เพื่อบริการข้อมูลให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบต่อไป ตลอดจนควรศึกษาวิจัยสายพันธุ์มันสำปะหลังที่เหมาะสมกับพื้นที่ และติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานหรือประเมินผลโครงการเพื่อพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สำหรับการศึกษาด้านการตลาด สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ 6 กลุ่มชนิดสินค้าสำคัญ ที่มีปริมาณการผลิตอย่างแพร่หลายในพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง พืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยอาศัยข้อมูลหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ อันได้แก่ ข้อมูลสภาพการตลาดในด้านต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติอย่างง่าย และข้อมูลด้านทัศนคติ และความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบตลาด อาทิ การดำเนินนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐ ผลการดำเนินงานของตลาด โดยใช้ Likert Scale ให้ค่าคะแนนที่สะท้อนถึงระดับความสำคัญของข้อมูลในแต่ละประเด็นแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วย SWOT และ TOWS Matrix พิจารณาครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกทางการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยจำนวน 6,276 ราย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการค้า กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ เกษตรกรผู้ผลิต ผู้จัดการตลาด ตลอดจนผู้บริโภคทั้งที่เคย และไม่เคยบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการภาคเอกชน เครือข่ายภาคประชาสังคม หรือผู้ที่สนใจ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจผลิตและลงทุนด้านการตลาด หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแนวทางการส่งเสริมการผลิตการตลาดตลอดห่วงโซ่อุปทาน การจัดทำแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์ให้บรรลุผลนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้ง

เป็นข้อเสนอแนะที่ผู้บริหารระดับสูงสามารถนำไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย มาตรการแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.2 แนวคิดทฤษฎี

2.2.1 ทฤษฎีต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิต (Cost) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยการวิเคราะห์ต้นทุนสามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนทางบัญชี (ต้นทุนที่เป็นเงินสด) และต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (ต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด) กล่าวคือ ต้นทุนทางบัญชีนั้นจะสามารถวัดค่าใช้จ่ายที่เสียไปเป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวหรือเรียกได้ว่าเป็นต้นทุนที่เห็นแจ้งชัด (Explicit Cost) แต่สำหรับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost) นั้น จะรวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่เสียไปทั้งที่สามารถ วัดเป็นตัวเงินได้และวัดเป็นตัวเงินไม่ได้ นั่นก็คือต้นทุนที่เห็นแจ้งชัด (Explicit Cost) และต้นทุนไม่แจ้งชัด (Implicit Cost) ในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกต้นทุนที่มองไม่เห็นอีกอย่างหนึ่งว่า “ต้นทุนค่าเสียโอกาส” (Opportunity Cost) และจะเป็นต้นทุนอีกตัวหนึ่งที่ต้องมีการประเมิน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วยต้นทุนแจ้งชัดกับต้นทุนไม่แจ้งชัดรวมกัน ต้นทุนทางบัญชีจะมีค่าน้อยกว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ และมีผลทำให้กำไรทางบัญชีมีค่าสูงกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์ (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2547) ซึ่งองค์ประกอบต้นทุนการผลิต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนผันแปรรวม และต้นทุนคงที่รวม (อรรวรรณ ศรีโสมพันธ์, 2557)

1) ต้นทุนผันแปรรวม (Total Variable Cost : TVC) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิตซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต คือเป็นปัจจัยการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วงเวลาการผลิตหนึ่ง ๆ ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะเปลี่ยนแปลงไป ตามปริมาณการผลิต ถ้ามีการผลิตผลผลิตจำนวนมากต้นทุนประเภทนี้จะสูง แต่ถ้ามีการผลิตจำนวนน้อยต้นทุนส่วนนี้จะต่ำ โดยต้นทุนการผลิตผันแปรส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตทางตรง เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น โดยการวิเคราะห์ต้นทุนผันแปรสามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด และต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด

2.1.1) ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายผันแปรที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปจริงเป็นเงินสด ในการซื้อหรือเช่าปัจจัยการผลิตผันแปร เช่น ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับวัสดุทางตรงที่ใช้เกี่ยวกับการผลิต (ค่าพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง) ค่าจ้างเกี่ยวกับแรงงานหรือค่าเช่าเครื่องจักร (เตรียมดิน เก็บเกี่ยว ดูแลรักษา ค่าอาหารสำหรับแรงงาน) ค่าวัสดุอื่นๆ (รองเท้ายาง ถุงมือ และหน้ากากป้องกันสารเคมี) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์ ค่าไสหุ่ย) เป็นต้น บางครั้งค่าใช้จ่ายเหล่านั้น อาจอยู่ในรูปของเงินเชื่อในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ก็ต้องชำระ

ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีหรือหนึ่งฤดูการผลิต ซึ่งในกรณีนี้ การคำนวณต้นทุนจะคำนวณเป็นต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด

1.2) ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นผลผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงเป็นเงินสด ในการใช้ปัจจัยการผลิตผันแปรนั้นๆ ซึ่งเป็นค่าปัจจัยการผลิตการผลิตต่างๆ ทั้งที่เป็นของผู้ผลิตเอง เช่น ค่าเสียโอกาสของแรงงานเจ้าของฟาร์ม ค่าแรงงานในครัวเรือนหรือแรงงานแลกเปลี่ยน ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ของเจ้าของฟาร์มที่นำมาจ่ายในการผลิต ค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตที่ฟาร์มผลิตขึ้นเอง (ค่าพันธุ์ข้าว ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด) และค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการเน่าเสียของผลผลิตเป็นต้น

2) ต้นทุนคงที่รวม (Total Fixed Cost : TFC) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วงระยะเวลาของการผลิต ไม่ว่าจะผลิตให้ได้ผลผลิตเป็นปริมาณมากน้อยเท่าใดก็ตาม ผู้ผลิตต้องเสียต้นทุนในจำนวนเท่าเดิม ปัจจัยคงที่ ได้แก่ ที่ดิน ทรัพย์สินคงที่ต่าง ๆ เช่น รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ โรงเรือน เป็นต้น ต้นทุนคงที่จัดเป็นค่าใช้จ่ายที่มีอยู่แล้วในฟาร์ม แม้ว่าปัจจัยคงที่ดังกล่าวจะไม่ถูกใช้ในระยะเวลาของการผลิตนั้นๆ

กรณีไม่ผลไม่ย่นต้น จำเป็นต้องคำนวณต้นทุนก่อนให้ผลผลิต คิดในโครงสร้างต้นทุนไม่ผลไม่ย่นต้น เป็นต้นทุนก่อนให้ผลเฉลี่ยต่อไร่ ที่คำนวณจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดตั้งแต่ปีแรกถึงปีก่อนให้ผลผลิตและนำไปปรับลดมูลค่าด้วยวิธี Discount Factor : DF แล้วนำไปกระจายเป็นค่าใช้จ่ายต่อปีในทุกช่วงอายุที่ให้ผลผลิต ด้วย วิธี Cost Recovery Factor : CRF หรือคือ (ต้นทุนรวมต่อไร่ ปีที่ 1 + ผลรวมต้นทุนรวมต่อไร่ ปีที่ 2 ถึง ปีก่อนเก็บเกี่ยว) * DF * CRF

ทั้งนี้ต้นทุนคงที่สามารถแบ่งต้นทุนคงที่เป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนการผลิตคงที่ที่เป็นเงินสด และต้นทุนการผลิตคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด

2.1) ต้นทุนการผลิตคงที่ที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตจะต้องจ่ายในรูปของเงินสดเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตคงที่ เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว ค่าภาษีที่ดิน ค่าประกันภัยของฟาร์ม ค่าภาษีโรงเรือน ค่าคั้นคว่ำวิจัยผลผลิต ค่าส่งเสริมการขาย ค่าเงินเดือนของฝ่ายบริหารฟาร์ม เป็นต้น

2.2) ต้นทุนการผลิตคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนคงที่ที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริง ในรูปของเงินสดหรือเป็นค่าใช้จ่ายที่ประเมินจากค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตคงที่ในแต่ละฤดูการผลิต เช่น ค่าสีกรหรือค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์การเกษตรที่มีอายุการใช้งาน

ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนหรือที่เก็บผลผลิตของฟาร์ม และค่าใช้ที่ดินกรณีเป็นที่ดินของตนเอง แต่ประเมินตามอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่นนั้น เป็นต้น

3) ต้นทุนทั้งหมด (Total Cost : TC) หมายถึง ต้นทุนซึ่งเป็นผลรวมของต้นทุนผันแปรและ ต้นทุนคงที่ทั้งหมด การคำนวณหาต้นทุนทั้งหมดนิยมคำนวณออกมาในรูปต้นทุนการผลิตต่อหน่วย

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ต้นทุนผันแปร} + \text{ต้นทุนคงที่}$$

$$TC = TFC + TVC$$

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนทั้งหมด} &= (\text{ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด} + \text{ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด}) \\ &+ (\text{ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด}) \end{aligned}$$

2.2.2 แนวคิดผลตอบแทนการผลิต

ผลตอบแทนการผลิต (Revenue) คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากผลผลิตที่ทำการผลิต หรือ ส่วนต่างของรายได้รวมจากการขายผลผลิตกับต้นทุนการผลิตทั้งหมด

ผลผลิต หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิต

ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิต

คิดต่อพื้นที่ผลิต

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่ผู้ผลิตรายได้หรือได้รับจากการขายผลผลิตที่ฟาร์ม

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิตซึ่งเท่ากับ

จำนวนผลผลิตทั้งหมดคูณด้วยราคาของผลผลิตต่อหน่วยที่เกษตรกรขายได้

รายได้ต่อไร่ หมายถึง รายได้ทั้งหมดของผู้ผลิตที่ได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิต

โดยคิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ผลิตหนึ่งไร่

ผลตอบแทนสุทธิ (Net Return) หมายถึง รายได้ทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทั้งหมด

ผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดกับต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด

2.2.3 แนวคิดบัญชีสมดุลสินค้าเกษตร(balance sheet) และปีการตลาด (National Marketing Year)

การทำบัญชีสมดุลสินค้าเกษตรมีความใกล้เคียงกับการทำบัญชีสมดุลทางการเงินทั่วไป ที่เรารู้จักกัน ในขณะที่บัญชีสมดุลทางการเงินเป็นการทำข้อมูลเกี่ยวกับ “รายรับและผลประโยชน์” เท่ากับ “รายจ่ายและการเสียผลประโยชน์” หรือ “กำไร” เท่ากับ “ขาดทุน” ซึ่งเป็นการลงข้อมูลเป็นมูลค่าของเงินที่เกิดขึ้น บัญชีสมดุลสินค้าเกษตรเป็นการบันทึกปริมาณของสินค้าเกษตร และสามารถ

จัดทำได้ ทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัดด้านการบันทึกข้อมูลสามารถจัดทำเป็นได้ทั้งรายปีและรายเดือน

บัญชีสมดุลสินค้าเกษตรช่วยในเรื่องของการรายงานสถานการณ์ภาวะการผลิต การนำไปใช้ สต็อก ราคา และการตลาดของสินค้าเกษตร ตลอดจนการประมาณการความต้องการและการใช้สินค้าเกษตรเหล่านี้ ทำให้รู้ปริมาณสินค้าเกษตรที่มีอยู่ภายในตลาดของประเทศ ซึ่งมีความเชื่อมโยงถึงปริมาณของอาหารที่มีอยู่ (Food Availability) ของโลก ปริมาณการบริโภคอาหารของคน และการเตรียมพร้อมสำหรับการผลิตอาหารเพื่อประชากรทั่วทั้งโลก โดยเฉพาะสต็อกสินค้าเกษตรของแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อระดับราคา ของสินค้าเกษตรได้ นอกจากนี้การทำบัญชีสมดุลสินค้าเกษตรยังช่วยให้มีการจัดทำสารสนเทศ ของสินค้าเกษตรต่างๆ ทั้งในเรื่องของการผลิต อุปสงค์ อุปทาน ของประเทศอย่างเป็นระบบระเบียบมากยิ่งขึ้นด้วย

บัญชีสมดุลสินค้าเกษตร มีองค์ประกอบ 2 ด้านคือ ด้านการผลิต (Production) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ (Utilization)

ผลผลิตรวมของจังหวัด (Supply) = การนำไปใช้ประโยชน์ (Utilization)

ผลผลิตรวมของจังหวัด

- ปริมาณผลผลิตของจังหวัดในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี
- ปริมาณนำเข้าจากจังหวัดอื่น/ต่างประเทศในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี

ผลผลิตรวมของจังหวัด = ปริมาณการผลิต + การนำเข้าสินค้า

การใช้ประโยชน์

- การใช้ภายในจังหวัด เช่น บริโภค เลี้ยงสัตว์ แปรรูป ในช่วง 12 เดือน
- การส่งออกไปยังจังหวัดอื่นและต่างประเทศในช่วง 12 เดือน

การนำไปใช้ประโยชน์ = การใช้ภายในประเทศ + การส่งออกสินค้า

แนวคิดการทำบัญชีสมดุลสินค้าเกษตรและปีการตลาด (National Marketing Year)

2.2.4 การศึกษาลักษณะของระบบตลาด (Marketing System Approach) เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูลักษณะความสัมพันธ์ของการดำเนินธุรกิจต่างๆ ในการตลาด ระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ประกอบการและผู้บริโภคของสินค้าหลักและสินค้าทางเลือก จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) โครงสร้างการตลาด (Structure)

เป็นการพิจารณาถึงการวิเคราะห์ส่วนประกอบของการตลาด ประกอบด้วย ผู้ผลิต พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าส่ง-ปลีก ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์อย่างไร โดยการศึกษาในหลายด้าน อาทิความแตกต่างของสินค้าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้แค่ไหน ใครเป็นผู้นำ

ตลาด มีจำนวนและขนาดธุรกิจ ลักษณะการแข่งขันของตลาด สภาพวิถีการตลาดเป็นอย่างไร มีส่วนแบ่งการตลาดระดับการผูกขาดที่กระทบต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเข้าสู่ธุรกิจหรือการออกจากธุรกิจ มากน้อยเพียงใด

2) ระบบพฤติกรรมการตลาด (Behavioral System) พิจารณาบุคคลที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ในตลาดว่ามีระบบพฤติกรรมแบบใด โดยพฤติกรรมของบุคคลในระบบตลาดจะแสดงออกในลักษณะการตัดสินใจด้านต่างๆ อาทิ การกำหนดราคา ขนาดของธุรกิจ การกำหนดนโยบายการผลิต และกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย จำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่

2.1) ระบบปัจจัยผลผลิต คือ พฤติกรรมชอบตัดสินใจบนพื้นฐานของปัจจัยที่หายาก แต่ให้ได้ผลผลิตที่น่าพอใจมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยลดต้นทุนด้านการตลาด

2.2) ระบบอำนาจ คือ พฤติกรรมชอบการแข่งขันเพื่อเอาชนะธุรกิจอื่นๆ เพื่อสร้างอำนาจผูกขาดให้ตนเอง

2.3) ระบบข่าวสารธุรกิจ คือ พฤติกรรมที่บุคคลในระบบตลาดมีความรวดเร็วด้านข้อมูลข่าวสารการตลาด จะนิยมทำการทดสอบประกอบการตัดสินใจ

2.4) ระบบการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน คือ พฤติกรรม ที่บุคคลในระบบตลาดมีการตัดสินใจที่ฉับไวพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการตลาดเพื่อการแข่งขัน

3) ผลการดำเนินงานของตลาด (Performance) เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงระบบตลาดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด สามารถศึกษาได้หลายวิธี อาทิ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการขายการวิเคราะห์ด้านตัวสินค้า (การวิเคราะห์ถึงระบบหรือรูปแบบการส่งเสริมการขายว่าตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากน้อยเพียงใด แสดงถึงการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ) การวิเคราะห์ด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาด (การวิเคราะห์ถึงความสามารถในการลดต้นทุนการตลาดโดยนำเทคโนโลยี เพื่อการผลิต การตลาดที่มีประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ ให้บริการการตลาดดีขึ้น แสดงถึงการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ) การวิเคราะห์ด้านผลกำไรและต้นทุนการตลาดของหน่วยธุรกิจ (การวิเคราะห์ถึงอัตราผลกำไร ความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการตลาด ที่จะส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการขยายธุรกิจซึ่งจะเป็นผลดีต่อระบบตลาด)

2.2.5 แนวคิดด้านการวัดทัศนคติของมนุษย์

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่เกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ และสภาพการณ์ เมื่อเกิดความรู้สึกนั้นแล้วจะมีการเตรียมพร้อมเพื่อสร้างปฏิกิริยาตอบโต้ไปในทิศทางใด ทิศทางหนึ่งตามความรู้สึกของตนเอง การศึกษาทัศนคติของบุคคลสามารถทำได้โดยดูจากการแสดงพฤติกรรมของผู้นั้นโดยใช้วิธีการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ และทดสอบ นักจิตวิทยามีความเห็นว่าทัศนคติเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นพื้นฐานที่แท้จริงในการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล และสามารถจำแนกทัศนคติออกเป็น 2 ประเภท คือ ทัศนคติ

ทางบวก คือ ความรู้สึกที่ดี ที่ชอบ ที่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และทัศนคติทางลบ คือ ความรู้สึกที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ได้แก่ ประสบการณ์ต่างๆ ในอดีตที่ถูกหล่อหลอมมาจากความเชื่อของแต่ละคน และการรับทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน

2.2.6 กรอบแนวคิดการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมโดยใช้แผนที่ Agri-Map (Zoning by Agri-Map)

กรอบแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นการวางแผนภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการผลิตสินค้าให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งเกิดจากการผสมผสานของแนวคิด Zoning และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ดังนี้

1) แนวคิด zoning = area + commodity + Human resource

แนวคิด zoning = area + commodity + Human resource มีสาระสำคัญ คือ การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (zoning) ในพื้นที่หนึ่งให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยหลัก 3 ด้านในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสมผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการมีบุคลากรด้านการเกษตรทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการการผลิตทางการเกษตร ตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ นั้น มีความแตกต่างกัน โดยในบางพื้นที่ มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา เช่น พื้นที่ที่มีความเหมาะสมและโครงสร้างพื้นฐานเอื้ออำนวยสินค้าหลักในพื้นที่มีราคาดี มีตลาดรองรับ มีบุคลากรทั้ง Smart Farmer และ Smart Officer ที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าเกษตรต่างๆ ในพื้นที่นั้น เป็นต้น แต่ในบางพื้นที่อยู่ในเขต ยังขาดความพร้อมในบางเรื่อง หรือมีปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขก่อน การพัฒนาในแต่ละพื้นที่จึงไม่สามารถใช้รูปแบบ วิธีการเหมือนกันได้ หน่วยงานในพื้นที่และคณะกรรมการระดับจังหวัดจะต้องกำหนดมาตรการ โครงการ และกิจกรรมในการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และสินค้าโดยคำนึงถึงข้อมูลข้อเท็จจริงจากปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่ดำเนินการสำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาแล้วเป็นสำคัญ

สำหรับชนิดของข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ได้ประมวลไว้เป็นตัวอย่าง ตามภาพที่ 3 ซึ่งหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและจังหวัดจำเป็นต้องทราบเพื่อนำมาพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาหรือตัดสินใจในการแนะนำและส่งเสริมแก่เกษตรกรอย่างเหมาะสม พิจารณาได้จากภาพที่ 1

Zoning	Area	Commodity	Human resource
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสม ◆ พื้นที่ชลประทาน ◆ การคมนาคมและโลจิสติกส์ที่ตั้งของโรงงานแปรรูป/ตลาด ◆ ปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร ◆ ความเหมาะสมในการเกษตรกรรม ◆ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อุปสงค์และอุปทาน ◆ ราคา ต้นทุน/ผลตอบแทน ◆ ความต้องการของ แหล่งแปรรูป/ตลาด ◆ ระยะเวลาการออกผลผลิต/ปฏิทินการเพาะปลูก ◆ พื้นที่ปลูก&ผลผลิตต่อไร่ ◆ ฤดูกาลและดินฟ้าอากาศ ◆ เทคโนโลยีในการผลิต ◆ โลจิสติกส์และระบบห่วงโซ่อุปทานภาคการเกษตร ◆ ภาวะเศรษฐกิจ ◆ จำนวนประชากร&รสนิยม ◆ ปริมาณและราคาสินค้าชนิดอื่นๆที่ทดแทนกันได้ ◆ แนวโน้มปริมาณความต้องการสินค้าในตลาดต่างประเทศ ◆ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ จำนวนเกษตรกร ◆ กลุ่มเป้าหมาย (Developing/Existing) ◆ ความพร้อม/ศักยภาพ/ความสนใจ ◆ ความรู้ ประสบการณ์ทักษะการประกอบอาชีพ ◆ Smart Officer/Smart Officer ต้นแบบ ◆ เครื่องมือ&อุปกรณ์ทั่วไปสำหรับ Smart Officer ◆ ระบบและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับ Smart Office ◆ การทำงานร่วมกับองค์กรเครือข่ายของ Smart Office ◆ ฯลฯ

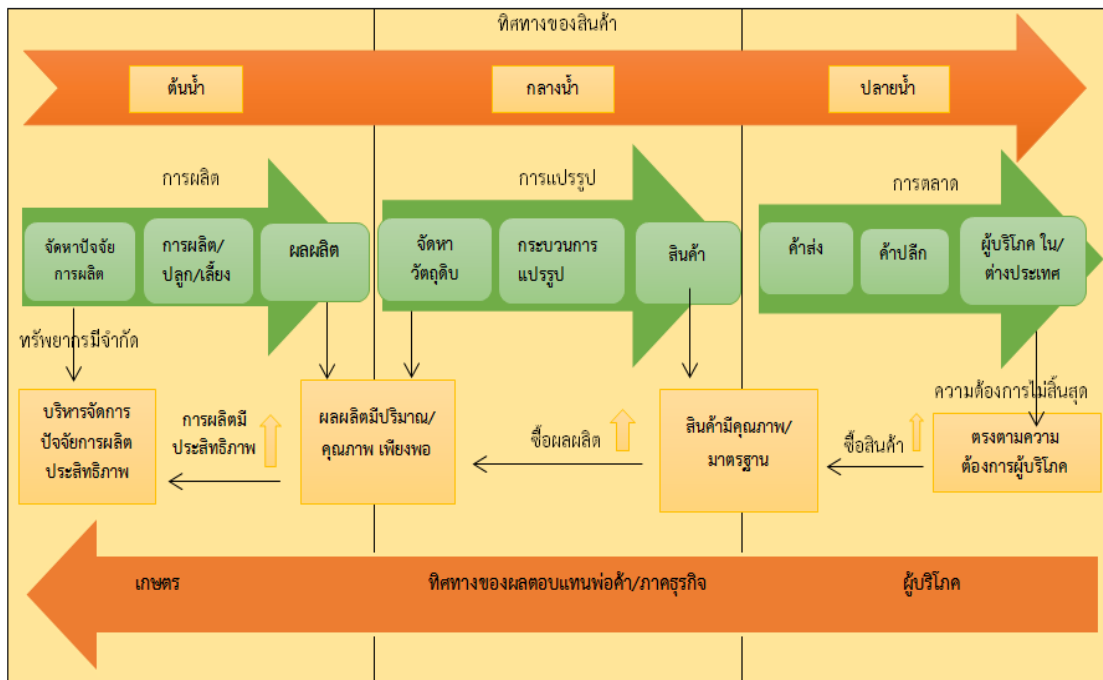
ภาพที่ 2.1 ข้อมูลและปัจจัยที่ควรพิจารณาในกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource

การให้ได้ว่ามาของข้อมูลที่สำคัญดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอความร่วมมือให้หน่วยงานในและนอกสังกัดกระทรวง โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับจังหวัดดำเนินการสำรวจรวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากในพื้นที่มาเป็นระยะ ซึ่งการบริหารจัดการข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย Zoning เป็นอย่างมาก ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะเป็นปัจจัยในการพิจารณา กำหนดมาตรการ โครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาการเกษตรให้ตรงตามศักยภาพและเหมาะสมกับพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource ซึ่งต้องมีการบูรณาการนโยบายต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการพิจารณาความเชื่อมโยงของกรณีที่เกิดจากข้อมูล/ข้อเท็จจริงพื้นที่และข้อมูลจากส่วนกลาง ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านทรัพยากรบุคคลากร (Human Resource: Smart Farmer & Smart officer) โดยจับคู่กรณีต่างๆ แล้วกำหนด โครงการ/กิจกรรม แนวทางการตอบสนองต่อกรณี รวมทั้งช่วงเวลาในการดำเนินการที่เหมาะสม

ดังตัวอย่างการขับเคลื่อนนโยบายตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource (ภาพที่ 1) กล่าวคือ การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องอาศัยปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านคน (Human Resource: Smart Farmer & Smart officer) ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ โดยดำเนินการขับเคลื่อนบูรณาการนโยบายต่างๆ ประกอบด้วย โครงการ One ID Card for Smart Farmer เพื่อตรวจสอบสิทธิของเกษตรกรและบริการ e-services ด้านต่างๆ ของกระทรวง การสำรวจ คัดกรองเกษตรกรและแบ่งเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย Smart Farmer ต้นแบบ Existing Smart Farmer และ Developing Smart Farmer ว่าในพื้นที่ มีแต่ละกลุ่มเท่าไร และนโยบาย Zoning เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมของการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่ รวมทั้งนโยบาย Commodity เพื่อเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่นกัน หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบแผนที่และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ไปดำเนินการ สำหรับตัวอย่างที่ได้นำเสนอ คือ พื้นที่ ต.บ้านพริก อ.บ้านนา จ.นครนายก จากข้อมูลพื้นที่เขตความเหมาะสมในการปลูกข้าว พบว่าตำบลนี้อยู่ในเขตชั้นความเหมาะสมปานกลางและเหมาะสมน้อย เมื่อนำข้อมูลเกษตรกรแต่ละรายลงแผนที่ก็ทราบได้ว่าเกษตรกร แต่ละรายลงแผนที่ก็ทราบได้ว่าเกษตรกรที่ยังเป็น Developing Smart Farmer เนื่องจากสาเหตุใด เช่น ปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ดี ทำให้สามารถกำหนดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา และส่งเสริมเกษตรกรรายนั้น ๆ ได้ตรงตามความต้องการ รวมทั้งการดำเนินงานและการติดต่อประสานงาน ของ Smart Officer ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่และองค์ความรู้ทางด้านเกษตรสาขาต่างๆ ของกรม เป็นผู้ให้คำแนะนำและประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษากับเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งการเรียนรู้และถ่ายทอดบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่าง Smart farmer ต้นแบบกับเกษตรกรรายอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรพื้นที่ และสินค้าได้อย่างเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การตลาดเป็นตัวชี้้นำในการส่งเสริมการผลิตซึ่งตั้งเป้าหมายว่าผลิตออกมาแล้วต้องขายได้ในราคาที่เหมาะสม

2) แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร

ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร เป็นอีกหลักการหนึ่งที่ผู้ร่วมดำเนินการจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรในพื้นที่ควรทำความเข้าใจให้ตรงกัน เนื่องจากภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตรมีกระบวนการและขั้นตอนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก และการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อทรัพยากรให้มากที่สุด ต้องมีการดำเนินการอย่างสอดคล้องกันตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ พิจารณาได้จากภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร

จากภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) การผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร และพลังงาน โดยทั่วไปทิศทางของสินค้าเกษตรจะเคลื่อนจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ โดย **ต้นน้ำ** จะเป็นด้านการผลิตจากการจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อทำการผลิต การปลูกเลี้ยงจนได้ผลผลิตออกมาส่งต่อไปที่ **กลางน้ำ** เป็นส่วนของการแปรรูปซึ่งต้องจัดหาวัตถุดิบ ตามความต้องการป้อนสู่กระบวนการแปรรูปให้เป็นสินค้าแต่ละชนิด เพื่อเข้าสู่กลไก **ปลายน้ำ** ซึ่งเป็นกระบวนการด้านการตลาดสู่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

สำหรับทิศทางของผลตอบแทนจะเป็นในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ ผู้บริโภคจะเป็นต้นทางของผลตอบแทนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตรชนิดนั้น ๆ โดยจ่ายผลตอบแทนให้กับพ่อค้า/นักธุรกิจที่เป็นผู้นำเสนอสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยพ่อค้า/นักธุรกิจ จะเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ/มาตรฐานจากแหล่งแปรรูปซึ่งอยู่กลางน้ำ ตามปริมาณที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งเป็นไปตามกลไกตลาด ซึ่งหากมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น แหล่งแปรรูป ก็จะซื้อผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นวัตถุดิบ ในการแปรรูปมากขึ้น ให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการให้ห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้มีประสิทธิภาพ คือ การสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดในตลาด ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในสภาพปัจจุบันประเทศไทยยังประสบปัญหาการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในสินค้าเกษตรหลายๆ ชนิด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความสูญเสียโอกาส

ในการพัฒนาต่างๆ ส่งผลต่อความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมตามมาในหลายกรณี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อน การผลิตสินค้าเกษตรส่วนต้นน้ำเป็นหลักและสนับสนุนการขับเคลื่อนส่วนกลางน้ำและปลายน้ำให้กับ หน่วยงานต่างๆ ต้องทำความเข้าใจโจทย์สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ ทั้งในส่วนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยในเบื้องต้นสามารถสรุปได้จากภาพที่ 2.3

โจทย์สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
<ul style="list-style-type: none"> ■ มีข้อมูลเชิงพื้นที่ ทั้งปัจจัยการผลิต เกษตรกรที่ชัดเจนเพียงพอหรือไม่ ■ มี ข้อมูลการผลิตและผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพสินค้าการเกษตรที่ชัดเจนเพียงพอหรือไม่ ■ มี ช่องทางและ ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนการผลิตที่มีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ ■ มี แนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอย่างไร ■ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ รู้ข้อมูลความต้องการผลผลิตเกษตรแต่ละชนิดที่ใช้เป็นวัตถุดิบของหน่วยธุรกิจ/โรงงานแปรรูปทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพหรือไม่ ■ ศักยภาพของสหกรณ์/วิสาหกิจ/กลุ่มเกษตรกรในการแปรรูปสินค้าและการสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นอย่างไร ■ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาในด้านข้อมูล/เทคโนโลยี/แนวโน้มความต้องการผลผลิตทางการเกษตรเพื่อแปรรูปที่เพียงพอหรือไม่ ■ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ มีช่องทางหรือวิธีการที่จะรู้ข้อมูลปริมาณและคุณภาพสินค้า ข้อมูลแนวโน้มความต้องการสินค้าที่มีอยู่ในตลาดหรือไม่ อย่างไร ■ มีช่องทางหรือวิธีการที่จะรู้ข้อมูลความต้องการสินค้าที่ผลิตจากผลผลิตทางการเกษตรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหรือไม่ อย่างไร ■ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาในด้านข้อมูล/ความต้องการผู้โอบ/ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ที่เพียงพอหรือไม่ ■ ฯลฯ

ภาพที่ 2.3 โจทย์สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตร

สำหรับการจัดการโซ่อุปทานเป็นกระบวนการในการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ (Relationship)ระหว่างคู่ค้า (Supplier) และลูกค้าตั้งแต่ต้นน้ำซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดวัตถุดิบ (Origin Upstream) จนสินค้านั้นได้มีการเคลื่อนย้ายจัดเก็บและส่งออกในแต่ละช่วงของ โซ่อุปทานจนสินค้าได้ส่งมอบไปถึงผู้รับคนสุดท้าย (Customer Down Stream) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเชิงต้นทุนและระยะเวลา ในการส่งมอบ (ธนิต โสรัตน์, 2550)

องค์ประกอบของความหมายของการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ 1) การจัดการความสัมพันธ์ (Relationship Management) เป็นการจัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบริษัท (Firm) กับคู่ค้าที่เป็น (Source of supplier) และลูกค้าที่เป็น (End Customer) โดยประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการโซ่อุปทานอยู่ที่การจัดการความสมดุลในการพึ่งพาระหว่างหน่วยงานธุรกิจโซ่อุปทาน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องอุปสงค์และอุปทาน การจัดการความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องพัฒนาไปสู่วัฒนธรรมขององค์กรกับองค์กรมากกว่าการสร้างความสัมพันธ์ ในลักษณะที่เป็นบุคคลที่เป็น Personal Relationship การจัดการความสัมพันธ์ไม่ใช่แค่เป็น "Good Customer" แต่ต้องพัฒนาไปสู่ระดับที่เป็น "Good Partnership" ที่มีความยุติธรรมทางธุรกิจต่อกัน รวมถึงการไว้วางใจและเชื่อถือต่อกัน 2) การจัดการความร่วมมือ (Chain Collaborate Management) ระหว่างองค์กรหรือระหว่างหน่วยงานต่างบริษัท (Firm) เพื่อให้เกิดการประสานภารกิจ (Co-Ordination) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารในโซ่อุปทานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งประสบความสำเร็จเกิดการพัฒนาประสิทธิภาพของการประสานประโยชน์และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ทางโลจิสติกส์ร่วมกันในการกระจายสินค้าและส่งมอบสินค้านี้ระหว่างองค์กรต่างๆ ภายในโซ่อุปทานในลักษณะที่เป็นบูรณาการทางธุรกิจ (Business Integration) ซึ่งผลกระทบจากการขาดประสิทธิภาพหน่วยงานใดหรือองค์กรใดในโซ่อุปทานจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนรวมและส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของทุกธุรกิจภายในโซ่อุปทาน 3) การจัดการความน่าเชื่อถือ (Reliability Value Management) การเพิ่มระดับของความเชื่อถือ เชื่อมั่น ที่มีต่อการส่งมอบสินค้าที่ตรงต่อเวลา ไปสู่ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือในการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการความไหลเวียน ของสินค้าในโซ่อุปทาน ภายใต้เงื่อนไขของข้อจำกัดของสถานที่ต่อเงื่อนไขของเวลา (Place and Time Utility) จำเป็นที่ต่างฝ่ายจะต้องมีการปฏิบัติกรอย่างเป็น (Best Practice) จนนำไปสู่การเชื่อมั่นที่เป็น (Reliability Value) ซึ่งเป็นปัจจัยในการ ลดต้นทุน สินค้าคงคลังส่วนเกิน หรือเรียกว่า Buffer Inventory 4) การรวมพลังทางธุรกิจ (Business Synergy) ความร่วมมือทางธุรกิจในกลุ่มของ Supplier ในโซ่อุปทานทั้งที่มาจากกลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เป็น Support Industries เช่นผู้ผลิตกล่อง ผู้ผลิตสติก ผู้ผลิตวัตถุดิบ วัสดุ - อุปกรณ์ ที่ใช้การผลิต บรรจุ ผสม และประกอบรวมตลอดไปจนถึงธุรกิจ ให้บริการโลจิสติกส์ โดยบริษัทจะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการความสมดุลของความสัมพันธ์ของคู่ค้า (Suppliers Relationship Management : SRM) กับความสัมพันธ์ ของคู่ค้าที่เป็นลูกค้า (Customer Relationship Management : CRM) ทั้งระบบการสื่อสาร การประสานผลประโยชน์ที่เป็น Win - Win Advantage และการใช้ยุทธศาสตร์ร่วมกัน ภายใต้ลูกค้าคนสุดท้ายเดียวกัน

ห่วงโซ่อุปทานมีความแตกต่างของโลจิสติกส์ คือ โลจิสติกส์เป็นกระบวนการที่เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย การจัดเก็บ การกระจายสินค้าและบริการ การวางแผนการผลิตและการส่งมอบสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ในขณะที่โซ่อุปทานจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปฏิสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆ ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์กรต่างๆ ให้มีความสอดคล้องสอดประสานในการทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการส่งมอบสินค้าภายใต้ต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้ โดยความแตกต่างที่ชัดเจนนั้น

เห็นได้จากโลจิสติกส์จะเน้นพันธกิจเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการรวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ส่วนโซ่อุปทาน จะเน้นบทบาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างองค์กร เพื่อให้โซ่อุปทาน มีความบูรณาการโดยกิจกรรมของโลจิสติกส์ จะดำเนินอยู่ภายในโซ่อุปทาน ดังนั้นโลจิสติกส์ และ โซ่อุปทาน จึงเป็นกิจกรรมที่ดีลักษณะเป็นบูรณาการยากที่จะแยกแยะได้.

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญที่จะปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าทางเลือก

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ภาคใต้

ภาคใต้มีลักษณะเป็นพื้นที่ยาวและแคบ ทอดยาวจากเหนือ-ใต้ คิดเป็นระยะทางประมาณ 750 กิโลเมตร ส่วนที่กว้างที่สุดมีความยาวประมาณ 220 กิโลเมตรจากฝั่งตะวันออกของจังหวัด นครศรีธรรมราช ที่ อ.ปากพนัง มาถึงฝั่งตะวันตกของจังหวัดพังงาที่ อ.ท้ายเหมือง ส่วนที่แคบที่สุด คือ บริเวณ “คอคอดกระ” ในจังหวัดระนองจากฝั่ง อ.กระบุรีถึงฝั่งด้านตะวันออกมีความกว้างประมาณ 50 กิโลเมตร ทิศเหนือติดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศใต้ติดประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันออกติดอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดอ่าวเบงกอลในทะเลอันดามันและสหภาพพม่า

ภาคใต้มีพื้นที่ทั้งหมด 44.2 ล้านไร่โดยประมาณ คิดเป็นร้อยละ 13.8 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ประกอบด้วย 14 จังหวัด แบ่งเป็นภาคใต้ตอนบน ได้แก่ กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ยะลา ระนอง และสุราษฎร์ธานี และภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา และสงขลา สตูล จังหวัดที่ใหญ่ที่สุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดที่เล็กที่สุด คือ จังหวัดภูเก็ต

ลักษณะภูมิประเทศ

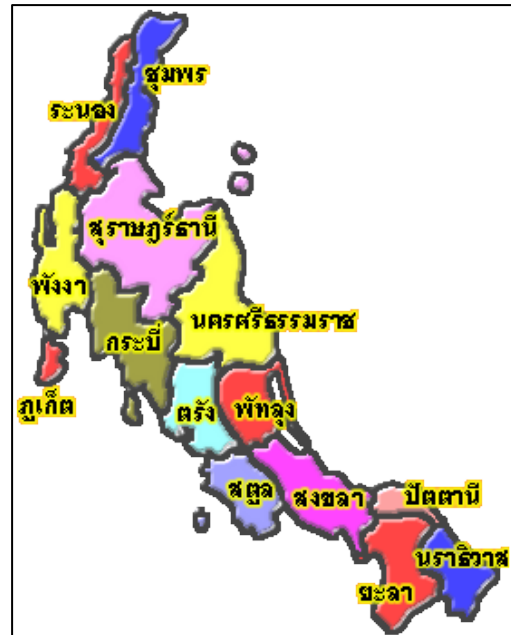
พื้นที่ภาคใต้ประกอบด้วยพื้นที่ราบ ป่าไม้ ภูเขา หาดทราย น้ำตก ถ้ำ ทะเลสาบ และกลุ่มเกาะ ในท้องทะเล ทั้งสองฝั่งมีเทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ เทือกเขาตะนาวศรี เทือกเขาภูเก็ต เทือกเขานครศรีธรรมราช โดยมีเทือกเขาสันกาลาคีรีเป็นพรมแดนกั้นระหว่างไทยกับมาเลเซีย รวมความยาวของเทือกเขาภาคใต้ทั้งหมดกว่า 1,000 กิโลเมตร มีแม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำกระบุรี แม่น้ำหลังสวน แม่น้ำพุมดวง แม่น้ำตาปี แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำท่าทอง แม่น้ำตะกั่วป่า แม่น้ำปากพนัง แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำโกลก และแม่น้ำตรัง ภาคใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรที่มีทะเลขนานอยู่ 2 ด้าน คือ ตะวันออกด้านอ่าวไทย และตะวันตกด้านทะเลอันดามัน จังหวัดพัทลุง และจังหวัดยะลา เป็นจังหวัดที่ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเลภายนอกชายหาดฝั่งอ่าวไทยเกิดจากการยกตัวสูง มีที่ราบชายฝั่ง ทะเลยาว เรียบ กว้าง และน้ำตื้นทะเลอันดามันมีชายฝั่งยุบต่ำลง มีที่ราบน้อย ชายหาดเว้าแหว่ง เป็นโขดหิน มีหน้าผาสูงชัน จากลักษณะทางภูมิประเทศดังกล่าวจึงส่งผลให้ภาคใต้มีลักษณะภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้เศรษฐกิจที่สำคัญหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งยางพารา ปาล์มน้ำมัน เงาะทุเรียน มังคุด ลองกอง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิต กุ้งกุลาดำ และกุ้งขาวแวนาไมที่ใหญ่สุดของประเทศ

ลักษณะภูมิอากาศ

ภาคใต้เป็นภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน และโดยที่ภูมิประเทศของภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทร ยาวแหลม มีพื้นน้ำขนาบอยู่ทั้งทางด้านตะวันตก และทางด้านตะวันออก จึงทำให้มีฝนตกตลอดปี และเป็นภูมิภาคที่มีฝนตกมากที่สุด

ประชากร

ในปี 2563 ภาคใต้มีประชากร 9.46 ล้านคน จำนวน 3.68 ล้านครัวเรือน โดยภาคใต้ตอนบน มีประชากร 4.48 ล้านคน จำนวน 2.01 ล้านครัวเรือน

ภาพที่ 3.1 แผนที่ภาคใต้ของประเทศไทย

สภาพการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

ในปี 2562 ภาคใต้มีพื้นที่ทั้งหมด 44.2 ล้านไร่ มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 21.74 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 49.10 ของพื้นที่ทั้งหมด แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 1,029,177 ไร่ พืชไร่ 10,493 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 19,605,683 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 128,275 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 975,100 ไร่ สำหรับภาคใต้ตอนบน ในปี 2562 มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 12.40 ล้านไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 334,407 ไร่ พืชไร่ 10,493 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 11,405,783 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 82,415 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 575,582 ไร่

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 3,673,704 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 11,617 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 3,499,327 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 21,058 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 141,702 ไร่ สำหรับพื้นที่ชลประทาน จังหวัดสุราษฎร์ธานียังไม่มีการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ โดยมีโครงการชลประทานขนาดกลาง 4 โครงการ โครงการขนาดเล็ก 25 โครงการ และโครงการขนาดเล็กถ่ายโอน 164 โครงการ พื้นที่รับผลประโยชน์ 359,042 ไร่ มีแหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน 728 แห่ง และบ่อน้ำบาดาล จำนวนทั้งหมด 3,653 บ่อ แยกเป็นบ่อน้ำบาดาลที่ทางราชการเจาะให้ 1,854 บ่อ และบ่อเอกชนขออนุญาตใช้น้ำบาดาลทั้งหมด 1,799 บ่อ

จังหวัดชุมพร มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 2,216,373 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 9,509 ไร่ พืชไร่ 10,493 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 2,057,306 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 24,437 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 114,628 ไร่ จังหวัดชุมพร มีพื้นที่ในเขตชลประทาน รวม 164,950 ไร่ นอกเขตชลประทาน 2,098,235 ไร่ การเกษตรสวนใหญ่ จึงอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก โดยมีปริมาณฝนตกประมาณ 1802.64 มม.ต่อปี และมีปริมาณน้ำท่า 6,091.90 ล้าน ลบ.ม.

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 2,896,653 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 303,579 ไร่ ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 2,359,310 ไร่ พืชสวนผัก และไม้ดอก 27,008 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 206,756 ไร่ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ชลประทาน 1,134,565 ไร่ แยกได้ดังนี้ โครงการชลประทานขนาดใหญ่ จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาปากพนังมีพื้นที่ 480,000 ไร่ ลักษณะโครงการ เก็บกักน้ำ ป้องกันน้ำเค็ม และเก็บกักน้ำได้ 66.1 ล้าน ลบ.ม. โครงการชลประทานขนาดกลาง มีจำนวน 13 โครงการ มีพื้นที่ 179,500 ไร่ โครงการชลประทานขนาดกลาง และขนาดเล็กที่มีพื้นที่ 5,000 ไร่ขึ้นไป แหล่งน้ำขนาดเล็กมี 486 โครงการ มีพื้นที่ 475,065 ไร่ แบ่งเป็น โครงการชลประทานขนาดเล็ก 214 โครงการ มีพื้นที่ 322,325 ไร่ โครงการขุดลอกหนองน้ำธรรมชาติ 140 โครงการ มีพื้นที่ 70,220 ไร่ งานศูนย์เกษตรเคลื่อนที่ 116 โครงการ มีพื้นที่ 60,180 ไร่ และโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้ารวม 16 โครงการ มีพื้นที่ 22,340 ไร่

จังหวัดระนอง มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 542,161 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 1,160 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 508,387 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 2,792 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 29,822 ไร่ โครงการชลประทานจังหวัดระนอง มีขอบเขตความรับผิดชอบในเขตพื้นที่จังหวัดระนอง รวม 5 อำเภอ 30 ตำบล 178 หมู่บ้าน ครอบคลุมพื้นที่ 2,061,281 ไร่ เป็นพื้นที่ราบประมาณ 14% พื้นที่เกษตรกร 597,386 ไร่ โดยมีพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการชลประทานขนาดกลาง โครงการชลประทานขนาดเล็ก โครงการชลประทานขนาดเล็กที่ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการชลประทาน ประเภทสระเก็บน้ำต่างๆ โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแยกได้ดังนี้ โครงการชลประทานขนาดกลาง 1 แห่ง อ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้นขนาดความจุที่ระดับเก็บกัก 10,000,000 ล้าน ลบ.ม. เป็นแหล่งน้ำต้นทุนผลผลิตประปาเมืองระนอง โครงการชลประทานขนาดเล็ก ประเภทฝายทดน้ำและอาคารอัดน้ำ จำนวน 8 แห่ง พื้นที่รับประโยชน์ 7,775 ไร่ 1,200 ครัวเรือน อ่างเก็บน้ำขนาดความจุ 200,000 ลบ.ม. 1 แห่ง (เกาะพยาม) โครงการชลประทานขนาดเล็ก ประเภทฝายทดน้ำและอาคารอัดน้ำ (ป้องกันตนเองชายแดน) จำนวน 22 แห่ง พื้นที่รับประโยชน์ 24,025 ไร่ 3,787 ครัวเรือน โครงการชลประทานขนาดเล็ก ประเภทฝายทดน้ำและ

อาคารอัดน้ำที่ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 56 แห่ง พื้นที่รับประโยชน์ 46,650 ไร่ 6,179 ครัวเรือน และโครงการชลประทานประเภทสระเก็บน้ำต่างๆ ที่ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 32 แห่ง พื้นที่รับประโยชน์ 12,385 ไร่ 1,223 ครัวเรือน

จังหวัดพังงา มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 1,128,827 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 2,565 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 1,100,053 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 128 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 26,081 ไร่ จังหวัดพังงามีพื้นที่ในเขตชลประทานรวม 42,404 ไร่ นอกเขตชลประทาน 1,086,420 ไร่ การเกษตรสวนใหญ่จึงอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก โดยมีปริมาณฝนตกประมาณ 3,638.3 มม.ต่อปี

จังหวัดกระบี่ มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 1,841,249 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 5,852 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 1,777,114 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 6,314 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 51,969 ไร่ จังหวัดกระบี่มีการพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานแล้ว 61,076 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 29.1 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพตามแผนการพัฒนากลุ่มชลประทานระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561 –พ.ศ.2580) ที่อยู่ในแผนดำเนินการจำนวน 31 โครงการ เป็นโครงการขนาดกลาง 25 โครงการ เป็นโครงการขนาดเล็ก 6 โครงการ หากดำเนินการแล้วเสร็จตามแผนทั้งหมดจะสามารถเก็บกักน้ำได้เพิ่มอีก 33.88 ล้านลูกบาศก์เมตร และจะมีพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น 28,080 ไร่ รวมเป็น 89,156 ไร่

จังหวัดภูเก็ต มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 109,713 ไร่ แยกเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 125 ไร่ สวนไม้ผลไม้ยืนต้น 104,286 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 687 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 4,624 ไร่ จังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ในเขตชลประทานรวม 9,437 ไร่ นอกเขตชลประทาน 106,794 ไร่ การเกษตรสวนใหญ่จึงอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก โดยมีปริมาณฝนตกประมาณ 2,271.2 มม.ต่อปี

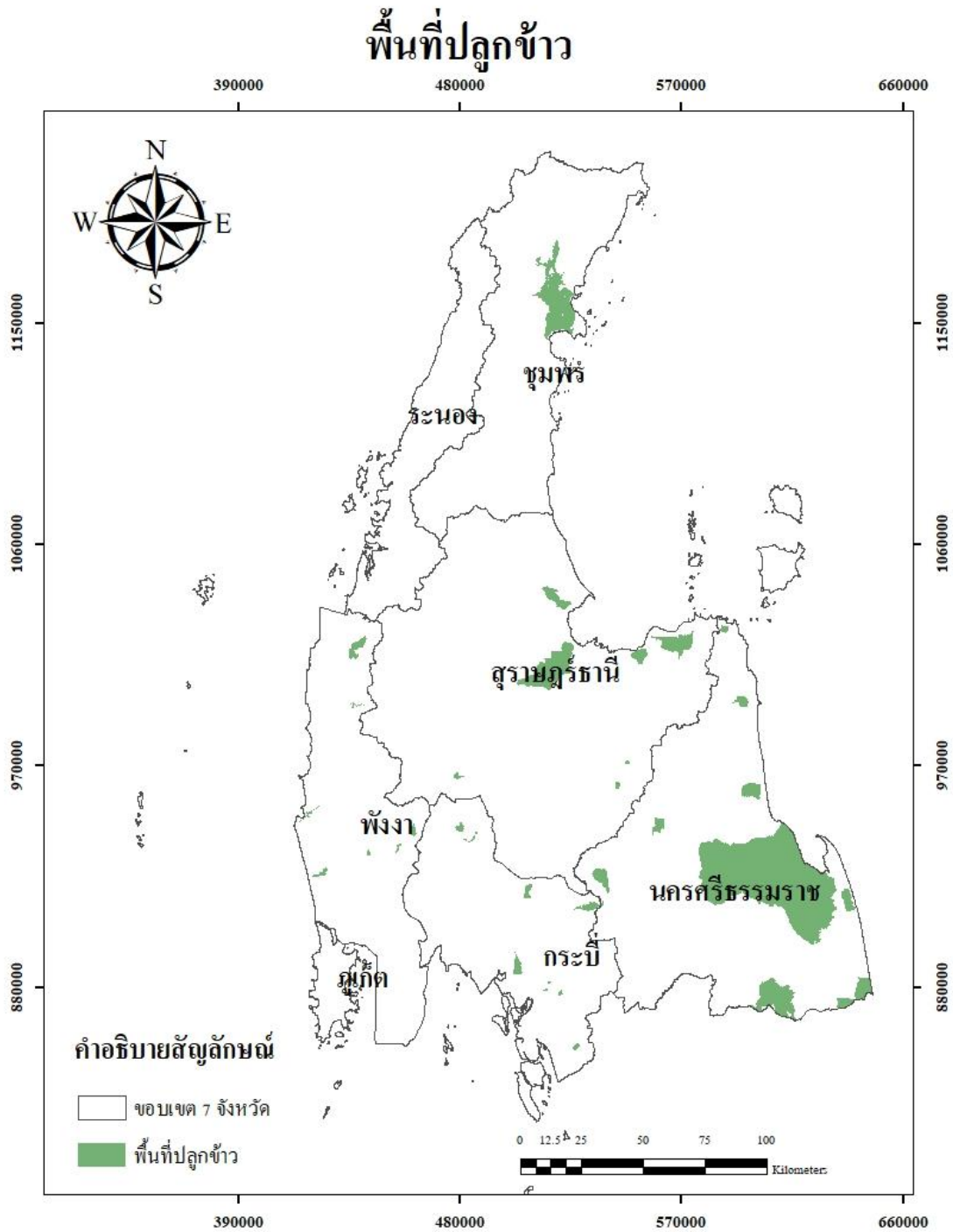
3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตข้าวภาคใต้ตอนบน

3.1.1. ข้อมูลด้านกายภาพ

1) สภาพทั่วไปของพื้นที่

สภาพพื้นที่ปลูกข้าวในภาคใต้เป็นที่ราบริมทะเล และเป็นที่ราบระหว่างภูเขา ส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนในการทำนา และฝนจะมามากกว่าภาคอื่นๆ ชาวนาในภาคนี้ปลูกข้าวเจ้าในฤดูนาปีกันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนน้อยในเขตชลประทานของจังหวัดนครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี มีการปลูกข้าวนาปรัง และปลูกแบบนาสวน บริเวณพื้นที่ดอน และที่สูงบนภูเขาจะปลูกข้าวไร่ เช่น การปลูกข้าวไร่เป็นพืชแซมยางพารา แมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ ได้แก่ หนอนกอ เพลี้ยจักจั่นสีเขียว และเพลี้ยกระโดด

สีน้ำตาล โรคข้าวที่สำคัญ ได้แก่ โรคไหม้ โรคขอบใบแห้ง โรคดอกกระถิน โรคใบจุดสีน้ำตาล และโรคใบจุดขีดสีน้ำตาล นอกจากนี้ ดินนา ก็มีปัญหาเกี่ยวกับดินเค็ม และดินเปรี้ยวด้วย ปกติภาคใต้จะเก็บเกี่ยวข้าวในระหว่างเดือนพฤศจิกายน และกุมภาพันธ์

ภาพที่ 3.2 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวภาคใต้ตอนบน

2) สภาพการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

การใช้ที่ดินทางการเกษตร

ภาคใต้ตอนบน ในปี 2562 มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 12.40 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรสำหรับนาข้าว 334,407 ไร่

พื้นที่ชลประทาน

ข้าวเป็นพืชที่ต้องการใช้น้ำมากที่สุด คือฤดูกาลผลิตละ 1,101-1,172 ลูกบาศก์มิลลิเมตรต่อไร่ โดยเฉพาะในช่วงที่ใช้ในการเตรียมแปลง ปักดำ และเพื่อหล่อเลี้ยงลำต้น ทั้งนี้ นอกจากข้าวจะมีความต้องการใช้น้ำในแต่ละปีมากกว่าพืชอื่น ๆ แล้ว ยังมีความอ่อนไหวต่อระดับของปริมาณน้ำในช่วงต่างๆ อีกด้วย น้ำจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตข้าว

ภาคใต้ตอนบนมีพื้นที่ชลประทานเพื่อสนับสนุนการผลิตทางการเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 950,000 ไร่ ครอบคลุม 4 กลุ่มน้ำหลัก ได้แก่ กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก กลุ่มภาคใต้ฝั่งตะวันตก กลุ่มน้ำตาปี กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สำหรับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ประกอบด้วย โครงการชลประทานขนาดใหญ่ 3 แห่ง ขนาดกลาง 39 แห่ง ขนาดเล็ก 501 แห่ง และโครงการอื่น ๆ อีก 33 แห่ง รวมปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ทั้งสิ้น 5,899.90 ล้านลูกบาศก์เมตร (กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

3.1.2 ข้อมูลด้านภูมิสังคม

วิธีการทำนาของเกษตรกรในภาคใต้แบ่งออกได้เป็น 4 วิธีคือ การทำนาดำ นาหว่านน้ำตม นาหว่านสำรว และนาหยอด (ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง, 2548) ในอดีตเกษตรกรจะนิยมการทำนาดำมากที่สุด แต่ในปัจจุบันความเร่งรีบในการทำนา และปัญหาขาดแคลนแรงงานทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาดำด้วยวิธีหว่านน้ำตมเป็นหลัก ส่วนการทำนาดำจะพบเฉพาะในกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเท่านั้น ในขณะที่การทำนาหว่านสำรวมีน้อย โดยจะพบในพื้นที่นาแล้ง เช่น แถบตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ส่วนการทำนาหยอดนั้นปัจจุบันพบน้อยมาก พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรในภาคใต้ใช้ปลูกนั้นมีความหลากหลายมาก ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ของสภาพพื้นที่และวัตถุประสงค์การปลูก ลักษณะการทำนา และความต้องการของตลาดท้องถิ่น ซึ่งพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรปลูกในภาคใต้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ข้าวพันธุ์พื้นเมือง และข้าวพันธุ์ส่งเสริม

ข้าวพันธุ์ส่งเสริม เป็นพันธุ์ข้าวที่ทางราชการแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก มีทั้งข้าวพันธุ์ไม่ไวแสง และพันธุ์ไวแสง ข้าวพันธุ์ไม่ไวแสงที่ปลูกมากในภาคใต้ได้แก่ ชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 2 สุพรรณบุรี 60 สุพรรณบุรี 90 ข้าวเจ้าหอมคลองหลวง 1 ข้าวเจ้าหอมสุพรรณ 1 กข 21 กข 23 กข 25 และข้าวปทุมธานี 1 เป็นต้น พันธุ์ข้าวไม่ไวแสงดังกล่าวจะปลูกทั้งในฤดูนาปีและฤดูนาปรัง

โดยพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์ชัยนาท 19 ส่วนพันธุ์ข้าวไวแสงที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูก ได้แก่ นางพญา 132 แก่นจันทร์ กข 13 เฉียงพัทลุง เล็บนก เป็นต้น (ศูนย์วิจัยข้าว พัทลุง, 2548) ข้าวพันธุ์ไวแสงเหล่านี้จะปลูกเฉพาะในฤดูนาปีและพันธุ์ที่เกษตรกรในภาคใต้นิยมปลูก มากที่สุด คือ เล็บนก และข้าวเฉียงพัทลุง (สัมภาษณ์คุณสำเร็จ แซ่ตัน, 2555)

ข้าวพันธุ์พื้นเมือง เป็นข้าวพันธุ์ท้องถิ่นที่ชาวนาในภาคใต้ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคัดเลือกสายพันธุ์มาเป็นเวลานาน ในปัจจุบันสามารถรวบรวมพันธุ์ข้าวพื้นเมืองภาคใต้ได้มากกว่า 300 ชนิด มีพื้นที่ปลูกและความนิยมปลูกแต่ละสายพันธุ์แตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และความนิยมบริโภคข้าวของคนในพื้นที่ ข้าวพันธุ์พื้นเมืองจัดเป็นข้าวไวแสง จะปลูกได้เฉพาะในช่วงฤดูนาปีเท่านั้น พันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่นิยมปลูกกันแพร่หลาย เช่น ช่อจังหวัด ช่อลุง ข้าวขาวไข่มดรีน ขาวมาเลย์ เข้มเงิน เข้มทอง กันตัง สีสรักษ์ยาไทร หอมจันทร์ สังข์หยด นางเอก ช่อเบา ช่อปลีดำ เหลืองอ่อน ลูกลาย สุกุนิง มาแยซิแป มะจานูจาเต้หัวนา หมอรอด และข้าวหอมกระดังงา เป็นต้น

ภาคใต้มีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยที่สุดในประเทศ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดของพื้นที่การเกษตร ของภาคใต้ซึ่งนอกจากจะมีพื้นที่เกษตรน้อยแล้ว พื้นที่ลุ่มซึ่งเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมีจำกัด โดยสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสมกับการปลูกไม้ยืนต้น เช่น ผลไม้ยางพารา และปาล์มน้ำมัน สำหรับภาคใต้ตอนบน ในปี 2550 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 0.84 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.89 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งประเทศ พื้นที่ปลูกข้าวภาคใต้ตอนบนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2563 ภาคใต้ตอนบนมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 0.30 ล้านไร่ (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตข้าวในภาคใต้ตอนบน ปี 2550-2563

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
				ปลูก	เก็บ
2550	839,946	776,454	336,939	401	434
2551	831,324	767,051	325,815	392	425
2552	571,132	541,857	235,464	412	435
2553	562,779	505,323	210,567	374	417
2554	545,600	536,386	224,834	412	419
2555	567,616	556,048	265,621	468	478
2556	517,834	508,496	244,511	472	481
2557	390,671	387,068	175,041	448	452
2558	429,557	426,315	199,321	464	468
2559	346,340	311,117	146,897	424	472
2560	346,524	341,056	164,201	474	481
2561	342,164	340,494	163,497	478	480
2562	307,891	302,000	141,191	459	468
2563	302,647	301,035	142,235	470	472

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2564

สาเหตุที่ส่งผลให้พื้นที่ปลูกข้าวในภาคใต้ลดลงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการผลิตที่หลากหลายทั้งพืชและสัตว์เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาจากการปลูกข้าวอย่างเดียว (Adulavidhaya, 1989) ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวลดลงก็คือ การขยายตัวของพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจของภาคใต้ทั้งพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและยางพารา โดยมีแรงผลักดันจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของราคาผลปาล์มน้ำมันและราคายางพารา ในขณะที่ราคาข้าวเปลือกค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับราคาปาล์มน้ำมันและราคายางพารา และยังมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไม่มีเสถียรภาพ ทำให้ชาวนาในภาคใต้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีพื้นที่นาอยู่ในภูมิภาคที่เหมาะสมกับการปลูกยางพาราหรือปาล์มน้ำมัน ได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกยางพาราหรือปาล์มน้ำมันกันมากขึ้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่สาเหตุเพราะชาวนาในภาคใต้ไม่ตอบสนองต่อราคาข้าว แต่เนื่องจากราคาโดยเปรียบเทียบ (relative price) ระหว่างราคาข้าวกับราคาพืชแข่งขัน โดยชาวนาพิจารณาแล้วว่าผลประโยชน์จากการนำที่ดินไปปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันสูงกว่าการปลูกข้าว

มีผลผลิตและรายได้ให้เก็บเกี่ยวได้ตลอดปี เกษตรกรจึงเลือกที่จะหันไปปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมันทดแทนการปลูกข้าว

3.1.3 ความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนระดับต่าง ๆ

มาตรการสินค้าข้าว

1) แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปีการผลิต 2563/64 ประกอบด้วย 5 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 การกำหนดอุปสงค์และอุปทานข้าว ได้กำหนดอุปสงค์ 28.786 ล้านตันข้าวเปลือกอุปทาน 30.865 ล้านตันข้าวเปลือก

ช่วงที่ 2 ช่วงการผลิตข้าว

- การวางแผนการผลิตข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการวางแผนการผลิตข้าว ปี 2563/64 รวม 69.41 ล้านไร่ คาดการณ์ผลผลิต 30.86 ล้านตันข้าวเปลือก จำแนกเป็นรอบที่ 1 พื้นที่ 59.88 ล้านไร่ คาดการณ์ผลผลิต 24.72 ล้านตันข้าวเปลือก และรอบที่ 2 พื้นที่ 9.53 ล้านไร่ คาดการณ์ผลผลิต 6.13 ล้านตันข้าวเปลือก โดยสามารถปรับสมดุลการผลิตได้ในการวางแผนรอบที่ 2 หากราคามีความอ่อนไหว ความต้องการใช้ข้าวลดลง และสถานการณ์น้ำน้อย รวมทั้งการปรับลดพื้นที่การปลูกข้าวไปปลูกพืชอื่น โดยจะมีการทบทวนโครงการลดรอบการปลูกข้าวก่อนฤดูกาลเพาะปลูกข้าวรอบที่ 2

- การจัดทำพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการจัดทำพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี 2563/64 รอบที่ 1 จำนวน 59.88 ล้านไร่ แยกเป็น 1) ข้าวหอมมะลิ 27.50 ล้านไร่ ผลผลิต 9.16 ล้านตันข้าวเปลือก 2) ข้าวหอมไทย 2.08 ล้านไร่ ผลผลิต 1.39 ล้านตันข้าวเปลือก 3) ข้าวเจ้า 13.48 ล้านไร่ ผลผลิต 8.19 ล้านตันข้าวเปลือก 4) ข้าวเหนียว 16.25 ล้านไร่ ผลผลิต 5.77 ล้านตันข้าวเปลือก และ 5) ข้าวตลาดเฉพาะ 0.56 ล้านไร่ผลผลิต 0.22 ล้านตันข้าวเปลือก

- การจัดการปัจจัยการผลิต ได้แก่ โครงการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดี และควบคุมค่าเช่าที่นา

- การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว ได้แก่โครงการส่งเสริมระบบนาแบบแปลงใหญ่โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ โครงการส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตพืช โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้สู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวกข43 และข้าวเจ้าพื้นนุ่ม (กข79) และโครงการรักษาระดับปริมาณการผลิตและคุณภาพข้าว

- การควบคุมปริมาณการผลิตข้าว ได้แก่ โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลาย

- การพัฒนาชาวนา ได้แก่ โครงการชาวนาปราดเปรื่อง
 - การวิจัยและพัฒนา ได้แก่ โครงการปรับปรุงและการรับรองพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อการแข่งขัน และโครงการปรับปรุงและการรับรองพันธุ์ข้าวเจ้าพื้นนุ่มพันธุ์ใหม่
 - การประกันภัยพืชผล ได้แก่ โครงการประกันภัยข้าวนาปี
- ช่วงที่ 3 ช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว** ได้แก่ โครงการสินเชื่อเพื่อสร้างยุ้งฉางให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ช่วงที่ 4 ช่วงการตลาดในประเทศ

- การพัฒนาตลาดสินค้าข้าว ได้แก่ โครงการเชื่อมโยงตลาดข้าวอินทรีย์และข้าว GAP ครบวงจร และโครงการรณรงค์บริโภคข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวของไทยทั้งตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศ
- การชะลอผลผลิตออกสู่ตลาด ได้แก่ โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกรโครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อกและโครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

ช่วงที่ 5 ช่วงการตลาดต่างประเทศ

- การจัดหาและเชื่อมโยงตลาดต่างประเทศ ได้แก่ การเจรจาขยายตลาดข้าวและกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าในต่างประเทศ โครงการกระชับความสัมพันธ์ และรณรงค์สร้างการรับรู้ในศักยภาพข้าวไทยเพื่อขยายตลาดไทยในต่างประเทศ และโครงการ ลด/แก้ไขปัญหาอุปสรรคทางการค้าข้าวไทยและเสริมสร้างความเชื่อมั่น
- ส่งเสริมภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์ข้าว ผลิตภัณฑ์ข้าวและนวัตกรรมข้าว ได้แก่ โครงการส่งเสริมและขยายตลาดข้าวไทยเชิงรุก โครงการผลักดันข้าวหอมมะลิไทยคุณภาพดีจากแหล่งผลิตสู่ตลาดโลก โครงการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ข้าวไทยในงานแสดงสินค้านานาชาติ โครงการจัดประชุม Thailand Rice Convention 2021 และโครงการเสริมสร้างศักยภาพสินค้าเกษตรนวัตกรรมไทยเพื่อการต่อยอดเชิงพาณิชย์
- ส่งเสริมพัฒนาการค้าสินค้ามาตรฐาน และปกป้องคุ้มครองเครื่องหมายการค้า/เครื่องหมายรับรองข้าวหอมมะลิไทย
- ประชาสัมพันธ์รณรงค์บริโภคข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวของไทยในตลาดข้าวต่างประเทศ

2) มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2563/64

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2563 อนุมัติโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2563/64 มาตรการคูปองนาโนโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต

2563/64 และโครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2563/64 และงบประมาณ ดังนี้

2.1) โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2563/64 รอบที่ 1 โดยกำหนดชนิดข้าว ราคา และปริมาณประกันรายได้ (ณ ราคาความชื้นไม่เกิน 15%) ดังนี้ (1) ข้าวเปลือกหอมมะลิ ราคาประกันตันละ 15,000 บาท ครั้วเรือนละไม่เกิน 14 ตัน (2) ข้าวเปลือกหอมมะลินอกพื้นที่ ราคาประกันตันละ 14,000 บาท ครั้วเรือนละไม่เกิน 16 ตัน (3) ข้าวเปลือกเจ้า ราคาประกันตันละ 10,000 บาท ครั้วเรือนละไม่เกิน 30 ตัน (4) ข้าวเปลือกหอมปทุมธานี ราคาประกันตันละ 11,000 บาท ครั้วเรือนละไม่เกิน 25 ตัน และ (5) ข้าวเปลือกเหนียว ราคาประกันตันละ 12,000 บาท ครั้วเรือนละไม่เกิน 16 ตัน

2.2) มาตรการค้ำชานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2563/64 ประกอบด้วย 3 มาตรการ ได้แก่

(1) โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2563/64 โดย ธ.ก.ส. สนับสนุนสินเชื่อให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเขตพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศ เพื่อชะลอข้าวเปลือกไว้ในยุ้งฉางเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร จำนวน 1.82 ล้านตัน ข้าวเปลือก วงเงินสินเชื่อต่อตัน จำแนกเป็น ข้าวเปลือกหอมมะลิ ตันละ 11,000 บาท ข้าวเปลือกหอมมะลินอกพื้นที่ ตันละ 9,500 บาท ข้าวเปลือกเจ้า ตันละ 5,400 บาท ข้าวเปลือกหอมปทุมธานี ตันละ 7,300 บาท และข้าวเปลือกเหนียวตันละ 8,600 บาทรวมทั้งเกษตรกรที่เก็บข้าวเปลือกในยุ้งฉางตนเอง จะได้รับค่าฝากเก็บและรักษาคุณภาพข้าวเปลือกในอัตราตันละ 1,500 บาท สำหรับสถาบันเกษตรกรที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับในอัตราตันละ 1,000 บาท และเกษตรกรผู้ขายข้าวเปลือก ได้รับในอัตราตันละ 500 บาท

(2) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกรปีการผลิต 2563/64 โดย ธ.ก.ส. สนับสนุนสินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อรวบรวมข้าวเปลือกจำหน่าย และ/หรือเพื่อการแปรรูป วงเงินสินเชื่อเป้าหมาย 15,000 ล้านบาทคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 4 ต่อปี โดยสถาบันเกษตรกรรับภาระดอกเบี้ย ร้อยละ 1 ต่อปี รัฐบาลรับภาระชดเชยดอกเบี้ยให้สถาบันเกษตรกรร้อยละ 3 ต่อปี

(3) โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก ปีการผลิต 2563/64 ผู้ประกอบการค้าข้าวรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อเก็บสต็อก เป้าหมาย 4 ล้านตันข้าวเปลือก โดยสามารถรับซื้อจากเกษตรกร ได้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2563 - 31 มีนาคม 2564 (ภาคใต้ 1 มกราคม - 30 มิถุนายน 2564) และเก็บสต็อกในรูปข้าวเปลือกและข้าวสาร ระยะเวลา

การเก็บสต็อกอย่างน้อย 60 - 180 วัน (2 - 6 เดือน) นับแต่วันที่รับซื้อโดยรัฐชดเชยดอกเบี้ยในอัตรา ร้อยละ 3

3) โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกร ผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2563/64 ธ.ก.ส. ดำเนินการจ่ายเงินให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ขึ้นทะเบียน กับกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ลดต้นทุนการผลิต ให้เกษตรกรมีรายได้ เพิ่มขึ้น ในอัตราไร่ละ 1,000 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 20 ไร่ (ครัวเรือนละไม่เกิน 20,000 บาท) ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ขอดำเนินการจ่ายเงินเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปีการผลิต 2563/64 รอบที่ 1 กับกรมส่งเสริมการเกษตร ในอัตราไร่ละ 500 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 20 ไร่ หรือ ครัวเรือนละไม่เกิน 10,000 บาท ก่อนในเบื้องต้น

3.2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตยางพาราภาคใต้ตอนบน

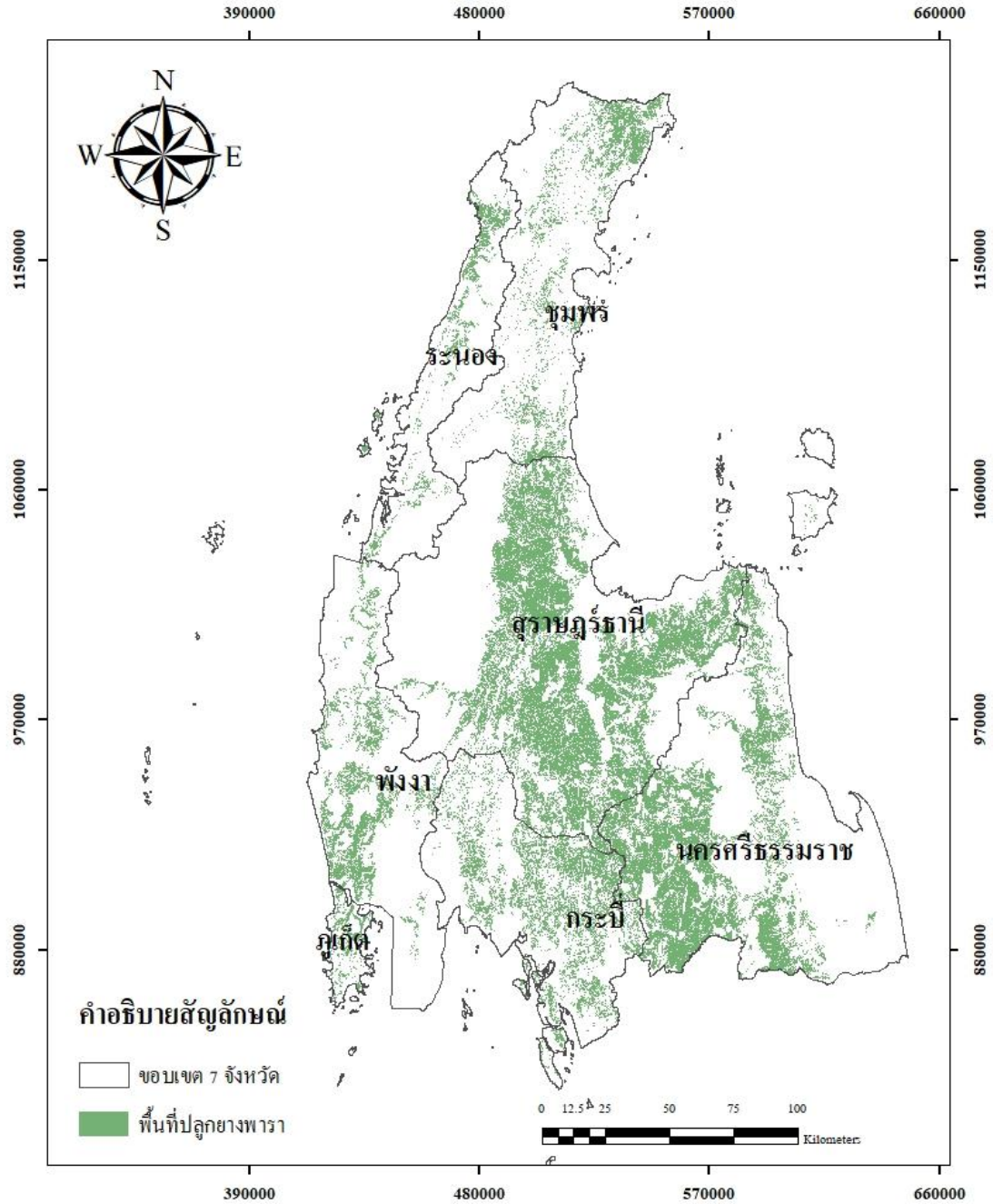
3.2.1 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) สภาพทั่วไปของพื้นที่

ภาคใต้ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการปลูกยางพารามากกว่าภาคอื่นๆ ในประเทศไทย เช่น ดิน ปริมาณน้ำฝน ความชื้นสัมพัทธ์ อุณหภูมิ ความเร็วลม และต้นยางพาราในภาคใต้เปิดกรีดได้เร็วกว่าภาคอื่น ๆ ประมาณ 6 เดือน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วการให้ผลผลิตยางพาราของภาคใต้ให้ผลผลิตมากที่สุด ทั้งนี้พบว่า การให้ผลผลิตของต้นยางพาราไม่ว่าผลผลิตน้ำยางและหรือเนื้อไม้ขึ้นอยู่กับ 3 ประการ คือ พันธุ์ยาง ความเหมาะสมของพื้นที่ และการจัดการสวนยางพารา เพราะฉะนั้นในการปลูกสร้างสวนยางพารา นอกจากจะพิจารณาเลือกพันธุ์ยาง และการจัดการสวนยางพาราที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกยางพาราด้วย โดยพิจารณาจากปัจจัยดินและปัจจัยทางอากาศ ดังนี้ (ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

ยางพาราเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกชนิดหนึ่ง พบว่ามีเกษตรกรตลอดจนผู้ที่ธุรกิจเกี่ยวข้องกับยางพาราประมาณ 1 ล้านครอบครัว จำนวนไม่น้อยกว่า 6 ล้านคน ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกยางพารา และผลิตภัณฑ์ยางพาราเป็นอันดับ 1 ของโลก นับตั้งแต่ พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา โดยใน พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีการผลิตยางพาราจำนวน 4.85 ล้านตัน มีการส่งออกจำนวน 4.30 ล้านตัน (ร้อยละ 88 ของผลผลิตทั้งหมด) ผลิตเพื่อใช้ในประเทศจำนวน 631,635 ตัน (ร้อยละ 13 ของผลผลิตทั้งหมด) ซึ่งสามารถทำรายได้เข้าประเทศได้ประมาณ 500,000 ล้านบาท แต่การส่งออกยางพาราสวนใหญ่อยู่ในรูปวัตถุดิบแปรรูปขั้นต้น ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มต่ำ เช่น ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และน้ำยางข้น ทำให้มีผลต่อการสร้างรายได้สู่ประเทศและการยกระดับรายได้ของเกษตรกรไม่มากเท่าที่ควร และหากเรื่องนี้ได้รับการ พัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ก็จะ ส่งผลดีต่อประเทศและเกษตรกรชาวสวนยางพาราอย่างมหาศาล ดังนั้นยางพาราก็ยังคง เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมอาชีพและมีโอกาสในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของภาคใต้และของประเทศไทย โดยเฉพาะน้ำยาง (Latex) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ได้จากทอลำเลียงอาหารในสวนเปลือกของต้นยางพารา สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์ยาง ชนิดต่าง ๆ สำหรับใช้ในอุตสาหกรรมหลายประเภท ตั้งแต่ อุตสาหกรรมหนัก เช่น การผลิตยางรถยนต์ ไปจนถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในครัวเรือน น้ำยางที่ได้จากต้นยางพารา มีคุณสมบัติบางอย่างที่ยางสังเคราะห์ (Synthetic Rubber) ไม่สามารถทำให้เหมือนได้ ดังนั้นยางพาราจึงมีความสำคัญต่อประเทศไทย

พื้นที่ปลูกยางพารา

ภาพที่ 3.3 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกยางพาราภาคใต้ตอนบน

2) สภาพการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

ในปี 2563 ภาคใต้ตอนบนมีเนื้อที่ยืนต้นยางพารา 6.87 ล้านไร่ ลดลงจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 5.05 มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 5.80 ล้านไร่ ลดลงจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 2.41 โดยในปี 2563 ภาคใต้ตอนบนมีผลผลิตยางพาราอยู่ 1.30 ล้านตัน ลดลงจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 2.41 หรือคิดเป็นร้อยละ 9.41 (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 : เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรี๊ดได้ และผลผลิตยางพารา ภาคใต้ตอนบน ปี 2554-2563

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรี๊ดได้ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555	7,162,026	6,087,239	1,502,740	247
2556	7,226,929	6,180,983	1,570,601	254
2557	7,215,155	6,246,060	1,630,326	261
2558	6,750,890	5,806,621	1,502,890	259
2559	6,633,535	5,721,940	1,437,973	251
2560	6,396,449	5,615,214	1,456,384	259
2561	6,243,313	5,587,761	1,463,960	262
2562	7,244,814	5,949,828	1,440,114	242
2563	6,879,187	5,806,538	1,304,611	225

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2564

3.2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจการเกษตร

ยางพารามีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในดานต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากยางพาราเป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. 2562 มีมูลค่าการส่งออกยางพาราจำนวน 128,471.48 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 19.34 จากปี 2561 ที่มีมูลค่า 159,279.52 ล้านบาท โดยมีมูลค่าการส่งออกมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ รวมทั้งยังมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมของประเทศ

– อุตสาหกรรมไม้ยางพารา อุตสาหกรรมไม้ยางพาราเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นอนาคตของประเทศไทย เนื่องจากประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลกมีการ ปลูกป่าทำให้เกิดการขาดแคลนไม้ในการบริโภค จึงส่งผลให้ไม้ยางพาราเป็นที่ต้องการมากขึ้น นอกจากจะทำรายได้ให้เกษตรกร

ชาวสวนยางทางหนึ่งแล้วยังทำให้เกิดรายได้เข้าประเทศมากขึ้นจากการส่งออกผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา และมีแนวโน้มเพิ่ม มากขึ้นทุกปีด้วย

- อุตสาหกรรมยางพารา ผลผลิตของยางพารายังสามารถพัฒนาต่อไปในอนาคตได้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ยางพาราหลายประเภทได้นำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันของคนทั่วโลก เช่น ยางรถยนต์ และเครื่องมือแพทย์ เป็นต้น หากมีการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เช่น เชื้อยาง หรือ ใช้ยางพาราทำถนน ก็จะทำให้มีการใช้ยางพารามากขึ้น ซึ่งจะทำให้ยางพารามีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสใน การพัฒนาของประเทศไทยในฐานะผู้ผลิตยางพารามากเป็นอันดับหนึ่งของโลกด้วย

- อุตสาหกรรมถั่วเขียว อุตสาหกรรมถั่วเขียวจะมีการขยายตัวได้ดีจากความต้องการ ถั่วเขียวในตลาดโลกที่มีอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมา จากกระแสความวิตกกังวลต่อการรักษาสุขภาพ อนามัยของผู้บริโภค แม้ว่าช่วงต้นปี พ.ศ. 2557 ผู้ประกอบการผลิตถั่วเขียว จะได้รับผลกระทบ จากการที่ราคาน้ำยางข้นซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักปรับตัวสูง แต่มีการคาดวาสถานการณ์ดังกล่าวจะดีขึ้น ในช่วง ระยะเวลาเมื่อเข้าสู่ฤดูกรีดยางพาราใหม่ โดยปริมาณส่งออกถั่วเขียวใน พ.ศ. 2561 ทั้งประเทศ มีมูลค่ากว่า 38,132 ล้านบาท

2) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เกิดการกระจายรายได้ของเกษตรกรที่ประกอบ อาชีพทำสวนยางพาราจำนวนมากกว่า 10 ล้านคนทั่วประเทศ ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอน เมื่อพิจารณาจากสถิติยางพาราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ซึ่งผลผลิตเฉลี่ย อยู่ที่ 60 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เมื่อมีการปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ดี จนถึงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2562 มีการผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง 236 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปีทำให้เกษตรกรชาวสวนยางพารามีรายได้จากการทำสวนยางพาราเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยางพารายังเป็นพืชที่ปลูกแล้วส่งผลให้มีรายได้สม่ำเสมอ เกือบตลอดทั้งปี จึงสร้างรายได้ที่แน่นอนให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกยางมากกว่าปลูกพืชชนิดอื่น ๆ

ยางพารามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของภาคใต้ค่อนข้างมาก รายได้จากการส่งออก ยางพาราแปรรูปทางภาคใต้ในแต่ละปี มีมูลค่ากว่าหนึ่งแสนล้านบาท นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้าง รายได้ให้กับประชากรในพื้นที่และก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคใต้จำนวนมาก ปี 2562 ภาคใต้มีการ ส่งออกยางพารา มีมูลค่ารวม 130,180 ล้านบาท เป็นสินค้ายุทธศาสตร์ มูลค่า 80,839 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์ยาง มีมูลค่า 49,341 ล้านบาท และยางพารายังจัดเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุดในภาคใต้ และมีมูลค่าการส่งออกมากกว่าสินค้าประเภทอื่นด้วย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

ด้วยสภาพพื้นที่ในภาคใต้ที่มีความเหมาะสมต่อการ เจริญเติบโตของยางพารา ทั้งสภาพ อากาศ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน ที่ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตน้ำยางพารา และความรู้ความเข้าใจ

ของเกษตรกรในภาคใต้ที่ทำสวนยางพารามาเป็นระยะเวลานาน จึงเป็นข้อได้เปรียบอย่างมากที่ส่งผลให้ยางพาราเป็นพืช เศรษฐกิจสำคัญที่เกษตรกรในภาคใต้เลือกปลูกเป็นอันดับแรก พร้อมทั้งความแข็งแกร่งในเรื่องการวางรากฐานของภาครัฐในอดีตที่สามารถสร้างให้ยางพารามีรากฐานที่สมบูรณ์ในภาคใต้ ทั้งการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเพื่อดูแลเกษตรกร และ หน่วยงานสวนกลางต่าง ๆ เพื่อดูแลทุกด้าน จนทำให้เป็นระบบที่แข็งแกร่งมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จนสามารถทำให้ประเทศไทยและพื้นที่ภาคใต้เป็นแหล่งผลิตยางพาราชั้นนำระดับโลก ขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเกี่ยวกับ ยางพาราของประเทศไปจนถึงระดับโลกได้จนถึงปัจจุบัน

3.2.3 ข้อมูลด้านภูมิสังคม

ยางพาราเป็นพืชที่ทำให้เกิดการสร้างงานและอาชีพในชนบท จึงสามารถช่วยลด และแก้ปัญหาการเคลื่อนย้ายของ แรงงานจากชนบทสู่สังคมเมืองและส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในครอบครัวมีความอบอุ่นมากขึ้น

ยางพาราเป็นพืชที่ที่อายุมากกว่า 20 ปี มีพื้นที่ปลูกทั่วประเทศมากกว่า 20 ล้านไร่ กระจายอยู่ทุกจังหวัดในภาคใต้ ยางพาราจึงเป็นพืชทดแทนป่าไม้ที่มีจำนวนลดลง และเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของประเทศให้มากขึ้น อีกทั้งภายในสวน ยางพารายังมีพืชชนิดอื่น ๆ ที่สามารถปลูกร่วมได้ จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นที่อาศัยของสัตว์ต่าง ๆ ตามธรรมชาติ

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมยางพารากับคนใต้ คือการตัดยางหรือการกรีดยาง ซึ่งเกษตรกรจะต้องออกเดินไข่มดตัดหนายางเพื่อให้น้ำยางไหลลงสู่ถ้วยรองน้ำยาง หรือจอกยางในเวลาตอนใกล้รุ่งแล้วเก็บน้ำยางในตอนเช้าตรู่ เพื่อนำน้ำยางที่ได้ไปทำให้ตกตะกอนในตะก่งยางในตอนสายจากนั้นก็รีดเป็นยางแผ่นดิบ นำออกไปตากในตอนบ่ายของวันเดียวกัน การตัดยางอาจจะเป็นการตัดเองของเกษตรกรเจ้าของสวน หรือการรับจ้างตัดของเกษตรกรลูกจ้าง ยางแผ่นเมื่อตากแห้งแล้วจะถูกเก็บรวบรวมเพื่อนำออกไปขายแก่พ่อค้าในท้องถิ่นเป็นระยะ ตามความสะดวกและความต้องการใช้เงินของเกษตรกร แต่ปัจจุบันนี้มีการรับซื้อน้ำยางสดเพื่อไปรวมเป็นน้ำยางข้นส่งให้แก่โรงงานผลิตภัณฑ์ยาง หรือรวมกลุ่มกันผลิตเป็นยางแผ่นรมควัน หรือยางแผ่นคุณภาพดีจึงเกิดระบบการขายและซื้อขายที่หลากหลายกว่าวัฒนธรรมดั้งเดิม

3.2.4 ความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนระดับต่าง ๆ

ความก้าวหน้าของมาตรการ/นโยบาย

การดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาทางพาราตามมติ ครม.

- โครงการสนับสนุนสินเชื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนแก่สถาบันเกษตรกรเพื่อรวบรวม
ยางพารา

ผลการดำเนินการ ณ เดือนมกราคม 2564 สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ได้รับอนุมัติวงเงิน
กู้ยืมจาก ธ.ก.ส. แล้วและได้เบิกกู้จริง 378 แห่ง เป็นเงิน 12,193 ล้านบาทผลการรวบรวมรับซื้อ
ยางพารา (1 เม.ย.60 -30 พ.ย.61) รวมทั้งสิ้นจำนวน 662,746 ตัน มูลค่า 25,693 ล้านบาท และ
จำหน่ายยางพารา (1 เม.ย.60 -30 พ.ย.61) รวมทั้งสิ้น 571,395 ตัน มูลค่า 28,837ล้านบาท

- โครงการประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนยาง ระยะที่ 1

ผลการดำเนินงาน ณ ตุลาคม 2563

รอบที่ 1 เกษตรกรได้รับเงินแล้วจำนวน 1,315,582 ราย เป็นเงิน 8,200 ล้านบาท

รอบที่ 2 เกษตรกรได้รับเงินแล้วจำนวน 1,305,808 ราย เป็นเงิน 8,585 ล้านบาท

รอบที่ 3 เกษตรกรได้รับเงินแล้วจำนวน 1,304,981 ราย เป็นเงิน 7,381 ล้านบาท

- โครงการประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนยาง ระยะที่ 2

ผลการดำเนินงาน ณ ธันวาคม 2563

รอบที่ 1 เกษตรกรได้รับเงินแล้วจำนวน 1,094,042 ราย เป็นเงิน 1,289 ล้านบาท

รอบที่ 2 เกษตรกรได้รับเงินแล้วจำนวน 1,022,046 ราย เป็นเงิน 1,323 ล้านบาท

- โครงการสนับสนุนสินเชื่อสถาบันเกษตรกรเพื่อแปรรูปยางพารา

ผลการดำเนินการ ณ เดือนมกราคม 2564 สินเชื่อวงเงิน 3,500 ล้านบาท ได้เบิกกู้จริง
จาก ธ.ก.ส. แล้ว จำนวน 94 แห่ง เป็นเงิน 1,086 ล้านบาท สินเชื่อวงเงิน 1,500 ล้านบาท ได้เบิกกู้
จริงจาก ธ.ก.ส. แล้ว 82 แห่ง เป็นเงิน 1,894 ล้านบาทผลการรวบรวมรับซื้อยางพาราตั้งแต่ (1 เม.ย.
63-30 ธ.ค.63) เท่ากับ 192,952 ตัน มูลค่า 6,397 ล้านบาท และผลการจำหน่ายยางพารา (1 เม.ย.
63- 30 ธ.ค.63) เท่ากับ 196,267 ตัน มูลค่า 7,107 ล้านบาท

- โครงการสนับสนุนสินเชื่อผู้ประกอบการผลิตผลิตภัณฑ์ยาง

ผลการดำเนินการ ณ.เดือนมกราคม 2564 มีผู้ประกอบการผ่านการอนุมัติเข้าร่วม
โครงการ จำนวน 17 ราย วงเงิน 13,538 ล้านบาท อนุมัติจ่ายเงินชดเชยดอกเบี้ย จำนวน 10 ราย
วงเงิน 71 ล้านบาท มีการใช้จ่ายตั้งแต่ปี 2559 – 2563 เพิ่มขึ้น 179,956 ตัน

- โครงการควบคุมปริมาณการผลิต

ผลการดำเนินการ ณ เดือนมกราคม 2564 สนับสนุนให้มีการปลูกแทนและปลูกใหม่ (ต.ค. 63-ธ.ค.63) ผลการปลูกแทน 40,679 ไร่ แบ่งเป็นปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดี 20,248 ไร่ และปลูกแทนด้วยไม้ยืนต้นชนิดอื่น 20,431 ไร่

- โครงการพัฒนาศักยภาพสถาบันเกษตรกรเพื่อรักษาเสถียรภาพราคายาง และโครงการสร้างมูลภัณฑ์กันชนรักษาเสถียรภาพราคายาง

ผลการดำเนินการ ณ.เดือนมกราคม 2564 สต็อกยางคงเหลือ 104,763 ตัน โดยชำระหนี้ให้ ธ.ก.ส. แล้ว ณ วันที่ 8 ม.ค.64 จำนวน 26,888 ล้านบาท ปัจจุบันรอให้มีคำสั่งระบายยาง

- โครงการส่งเสริมการใช้ยางในหน่วยงานภาครัฐ

ผลการดำเนินงาน ณ.เดือนมกราคม 2564 ในปี 2563 มีหน่วยงานภาครัฐเสนอความต้องการ ใช้ยาง (น้ำยางสด) จำนวน 73,466 ตัน มีการใช้ยางของหน่วยงานภาครัฐ (น้ำยางสด) จำนวน 38,203 ตัน

- โครงการสนับสนุนสินเชื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนแก่ผู้ประกอบการยาง (ยางแห้ง) กรอบวงเงิน 20,000 ล้านบาท ผลการดำเนินการ ณ เดือนมกราคม 2564

1. ในปี 2561-2562 มีผู้ประกอบการผ่านอนุมัติเข้าร่วมโครงการ จำนวน 1 ราย (บ.นอร์ทอีสท์ รีบเบอร์ จำกัด มหาชน) วงเงิน 700 ล้านบาท ประสงค์จัดเก็บสต็อกยาง 20,000 ตัน/เดือน และดำเนินการตรวจสอบสต็อกยางตั้งแต่เดือน ม.ค.-ธ.ค.62 โดยมีสต็อกยางเฉลี่ย 23,347.10 ตัน/เดือน

2. ในปี 2563 มีผู้ประกอบการผ่านอนุมัติเข้าร่วมโครงการจำนวน 3 ราย

- บริษัทไทยอีสเทิร์น อินโนเวชั่น จำกัด วงเงิน 150 ล้านบาท ประสงค์จัดเก็บสต็อกยาง 4,615 ตัน/เดือน

- บริษัทอี.คิว.รีบเบอร์ จำกัด วงเงิน 360 ล้านบาท ประสงค์จัดเก็บสต็อกยาง 11,077 ตัน/เดือน

- บริษัท ศุภาศัย จำกัด เป็นเงิน 27 ล้านบาท ปริมาณจัดเก็บ 1,350 ตัน

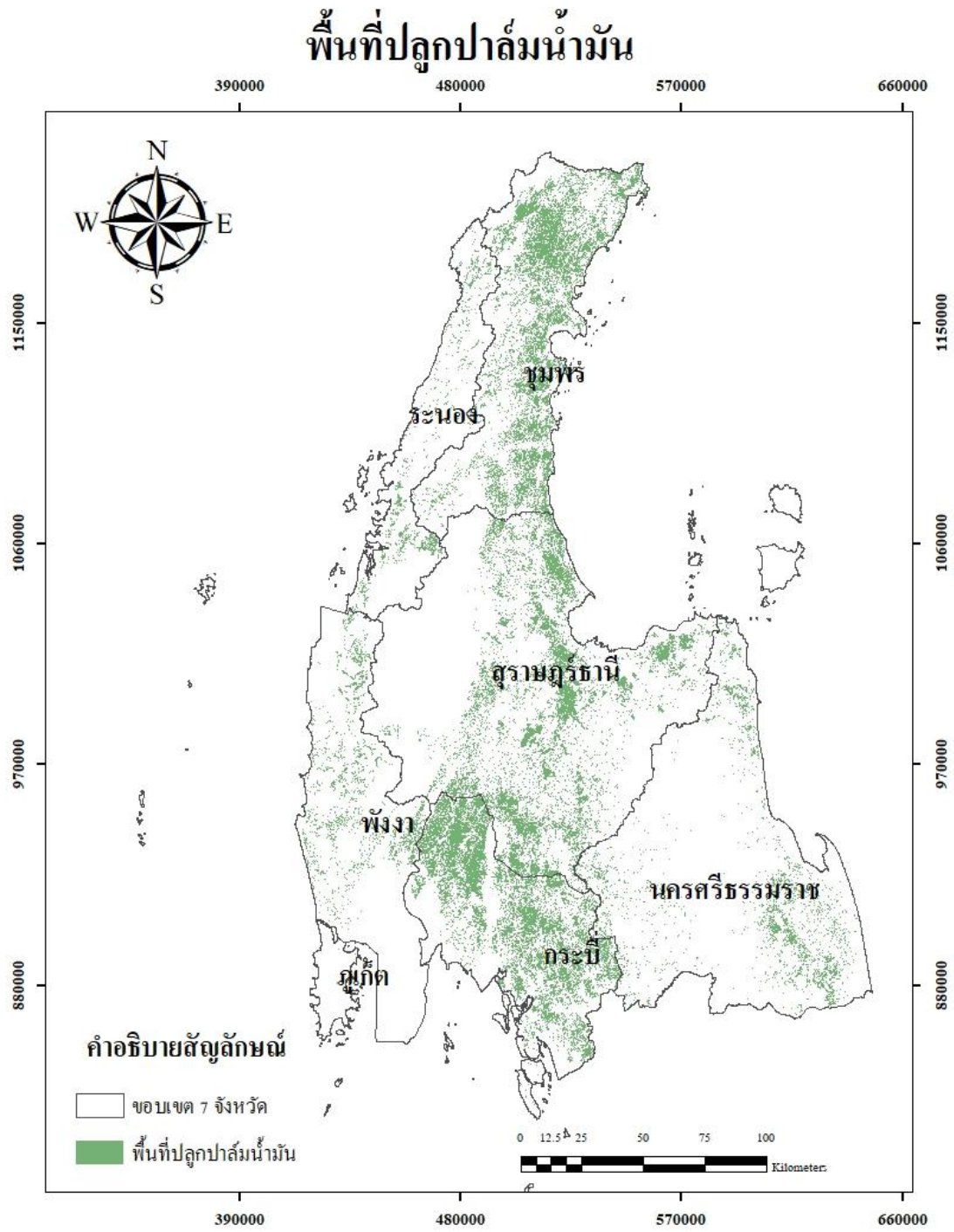
-บริษัทนอร์ทอีสท์ รีบเบอร์ จำกัด (มหาชน) วงเงิน 1,200 ล้านบาท ประสงค์จัดเก็บสต็อกยาง 40,000 ตันต่อเดือน และดำเนินการตรวจสอบสต็อกยางตั้งแต่เดือนม.ค.-พ.ย.63 โดยมีสต็อกยางเฉลี่ย 14,729.60 ตัน/เดือน

3.3 สภาพทั่วไปของพื้นที่การผลิตปาล์มน้ำมันภาคใต้

3.3.1 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) สภาพทั่วไปของพื้นที่

ปาล์มน้ำมันชอบสภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุกและสม่ำเสมอตลอดปี มีความชื้นสูงและแสงแดดจัด ซึ่งตรงกับพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคใต้ ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะปลูกปาล์มน้ำมัน เนื่องจากมีการกระจายของน้ำฝนสม่ำเสมอ ประมาณ 1,800 ถึง 2,000 มิลลิเมตรต่อปี และจะต้องไม่มีสภาพแห้งแล้งเกิน 3 เดือน ซึ่งถือเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการเลือกพื้นที่ปลูก เพราะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ สภาพดิน และการขนส่งด้วย อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 25 ถึง 28 องศาเซลเซียส มีปริมาณแสงแดดอย่างน้อย วันละ 5 ชั่วโมง และมีความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศในรอบปี ไม่ต่ำกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ สภาพดินที่เหมาะสม คือ เป็นดินร่วนเหนียวถึงดินเหนียว มีความลึกของชั้นหน้าดินมากกว่า 75 เซนติเมตร อุ้มน้ำได้ดี มีธาตุอาหารสูง มีความเป็นกรดอ่อน pH 4.0 ถึง 6.5 สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 500 เมตร มีความลาดชันไม่เกิน 12 เปอร์เซ็นต์ โดยทั่วไปปาล์มน้ำมันต้องการแสงแดดอย่างน้อยวันละ 5 ชั่วโมง หากปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ที่มีร่มเงา หรือปลูกในสภาพที่ต้นแน่นเกินไป จะทำให้การสะสมของน้ำหนักรวม และการผลิตช่อดอกเพศเมียลดลง และส่งผลให้ผลผลิตลดลง

ภาพที่ 3.4 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันภาคใต้ตอนบน

2) สภาพการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

ในปี 2563 ภาคใต้ตอนบนมีเนื้อที่ป่าน้ำมัน 6.87 ล้านไร่ ลดลงจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 5.05 มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 5.80 ล้านไร่ ลดลงจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 2.41 โดยในปี 2563 ภาคใต้ตอนบนมีผลผลิตปาล์มน้ำมันอยู่ที่ 1.30 ล้านตัน ลดลงจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 2.41 หรือคิดเป็นร้อยละ 9.41 (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 : เนื้อที่ให้ผล และผลผลิตปาล์มน้ำมัน ภาคใต้ตอนบน ปี 255-2563

ปี	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2554	2,971,374	9,162,224	3,083
2555	3,050,428	9,690,950	3,177
2556	3,078,562	10,596,144	3,442
2557	3,272,435	10,600,206	3,239
2558	3,376,575	10,345,754	3,064
2559	3,497,128	9,484,424	2,712
2560	3,827,819	11,802,588	3,083
2561	4,107,510	12,612,724	3,071
2562	4,281,176	13,209,890	3,086
2563	4,420,194	12,488,208	2,825

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2564

3.3.2 ข้อมูลด้านด้านเศรษฐกิจการเกษตร

(1) ความต้องการใช้

ปี 2559 - 2563 ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อพลังงานทดแทน ร้อยละ 5.46 ต่อปี และร้อยละ 17.74 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2563 มีความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อการบริโภค 1.22 ล้านตัน ลดลงจาก 1.31 ล้านตัน ในปี 2562 ร้อยละ 7.18 และมีความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อพลังงานทดแทน 1.45 ล้านตัน ลดลงจาก 1.58 ล้านตัน ในปี 2562 ร้อยละ 8.30 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในช่วงที่ผ่านมาส่งผลทำให้ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อการบริโภค และเพื่อพลังงานทดแทนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว B10 ลดลงจากเป้าหมายที่กำหนดไว้เฉลี่ยวันละ 54.00 ล้านลิตร ลดลงเหลือเพียงเฉลี่ยวันละ 35.00 ล้านลิตร

(2) การส่งออก

ปี 2559 - 2563 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.84 ต่อปี และ ร้อยละ 2.91 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2563 มีปริมาณการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ 321,760 ตัน ลดลงจาก 380,877 ตัน ในปี 2562 ร้อยละ 15.52 ในขณะที่มีมูลค่าการส่งออก 7,025 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 6,695 ล้านบาท ในปี 2562 ร้อยละ 5.33 เนื่องจากราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลกมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

(3) การนำเข้า

ปี 2559 - 2563 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ของไทยมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 7.59 ต่อปี และร้อยละ 14.00 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2563 มีปริมาณการนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ 82,820 ตัน มูลค่า 2,704 เพิ่มขึ้นจาก 72,959 ตัน มูลค่า 2,376 ล้านบาท ในปี 2562 ร้อยละ 13.52 และร้อยละ 13.80 ตามลำดับ

(4) ราคา

ราคาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของไทยขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต ปริมาณการใช้ และสต็อกภายในประเทศ รวมทั้งสถานการณ์ราคาน้ำมันปาล์มในตลาดโลก โดยราคามีความเคลื่อนไหว ดังนี้

1) ราคาผลปาล์มสดที่เกษตรกรขายได้ ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2563) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 7.02 ต่อปี โดยปี 2563 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.72 บาท เพิ่มขึ้นจาก 2.60 บาท ในปี 2562 ร้อยละ 81.54

2) ราคาน้ำมันปาล์มดิบขายส่ง กทม. ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2563) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 5.08 ต่อปี โดยปี 2563 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 28.76 บาท เพิ่มขึ้นจาก 18.23 บาท ในปี 2562 ร้อยละ 57.76

3) ราคาน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ขายส่ง กทม. ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2563) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 4.18 ต่อปี โดยปี 2563 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 33.16 บาท เพิ่มขึ้นจาก 21.58 บาท ในปี 2562 ร้อยละ 53.66

3.3.3 ข้อมูลด้านภูมิสังคม

การปลูกปาล์มน้ำมันของประเทศไทยประกอบด้วยเกษตรกรรายย่อย หรือชาวสวนขนาดเล็ก และเกษตรกรรายใหญ่ที่มีพื้นที่ปลูกมาก ทั้งอาจจะมีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มเองอีกด้วย จึงเกิดระบบวิถีชีวิตของชาวสวนปาล์มน้ำมันที่เฉพาะตัว เช่น กงสี หมายถึง ที่อยู่ของกลุ่มแรงงานรับจ้างเหมาทำงานเกษตรกรรม ใสุ่ย กำจัดวัชพืช หรือแทงทะเลลายปาล์ม ให้แก่ชาวสวนขนาดเล็ก หรือแก่เกษตรกรรายใหญ่ จากนั้นชาวสวนขนาดเล็กจะนำทะเลลายปาล์มน้ำมันไปขายยังลานเท

ซึ่งทำหน้าที่รับซื้อทะลายปาล์มน้ำมันจากเกษตรกรรายย่อย รวบรวมแลวนำทะลายปาล์ม หรือผลปาล์มวางไปขายให้โรงงานสกัดน้ำมันดิบอีกทอดหนึ่ง โรงงานสกัดน้ำมันอาจมีทั้งโรงงานขนาดเล็กที่สามารถสกัดได้เพียงน้ำมันจากสวนเปลือกนอกแล้วขายเมล็ดให้แก่โรงงานขนาดใหญ่กว่า เพื่อสกัดน้ำมันจากเนื้อในเมล็ดปาล์มอีกครั้ง หรือเป็นโรงงานขนาดใหญ่ที่สามารถสกัดน้ำมันได้ทั้งหมดจากสวนเปลือกและเนื้อในเมล็ดปาล์มได้ในครั้งเดียว น้ำมันจากโรงงานสกัดน้ำมันดิบจะต้องถูกนำไปฟอกและทำให้บริสุทธิ์อีกครั้ง โดยโรงงานฟอกน้ำมันเพื่อให้ได้น้ำมันสำหรับการบริโภคในที่สุด

3.3.4 ความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนระดับต่าง ๆ

1) ความก้าวหน้าของมาตรการ/นโยบาย

1.1) กระทรวงพลังงาน โดยกรมธุรกิจพลังงาน

- ประกาศปรับสัดส่วนผสมไบโอดีเซลในน้ำมันดีเซลหมุนเร็วจากเดิมผสมไม่ต่ำกว่า 6.5%-7% (B6.5-B7) เป็นผสมไม่ต่ำกว่า 5%-7% (B5-B7) โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 2558 ตามมติคณะอนุกรรมการเพื่อบริหารจัดการปาล์มน้ำมันและ น้ำมันปาล์มด้านการตลาด ในคราวประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 2/2559 เมื่อวันที่ 20 มิ.ย. 2559 ที่เห็นควรลดอุปสงค์น้ำมันปาล์มดิบภาคพลังงานทดแทน ให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ตั้งแต่เดือน ก.ค. -ธ.ค. 59 เนื่องจากผลผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2559 ในช่วง ไตรมาสที่ 1 -2 ออกสู่ตลาดลดลง

- ประกาศปรับเพิ่มสัดส่วนผสมไบโอดีเซลในน้ำมันดีเซลหมุนเร็วจากเดิมผสมไม่ต่ำกว่า 5%-7% (B5-B7) เป็น ไม่ต่ำกว่า 3%-7% (B3-B7) โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 ส.ค.59 เพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพราคา และป้องกันการขาดแคลนน้ำมันพืชสำหรับการบริโภค และวันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 ได้ประกาศเพิ่มเป็น ผสมไม่ต่ำกว่า 5%-7% (B5-B7) โดย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤศจิกายน 2559 เนื่องจากผลผลิตออกสู่ตลาด เข้าสู่ภาวะปกติ

- ประกาศปรับเพิ่มสัดส่วนการใช้ไบโอดีเซล (บี 7) จากอัตราส่วนผสม 6.5% - 7.0% เป็น 6.8% -7.0% โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 พ.ย.2561 เพื่อเพิ่มปริมาณการใช้น้ำมันปาล์ม

- ตั้งแต่ 1 มกราคม 2563 จะเริ่มใช้มาตรการส่งเสริมการใช้ น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว B10 เป็นน้ำมันเกรดพื้นฐาน และส่งเสริมการใช้ น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว B20 และB7 เป็นทางเลือก

- 1 ตุลาคม 2563 เปลี่ยนชื่อน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี10 เป็น “น้ำมันดีเซลหมุนเร็วธรรมดา” เพื่อให้สอดคล้องกับการผลักดันน้ำมันดีเซล ปี10 ให้เป็นน้ำมันดีเซลฐานของประเทศ

1.2) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดวัตถุดิบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม พ.ศ. กระทรวงอุตสาหกรรม ประกาศ ณ 9 เม.ย.62 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 23 เม.ย.62 มีผลบังคับใช้ 60 วัน หลังประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา

1.3) ความก้าวหน้ามาตรการต่าง ๆ ตามมติคณะกรรมการนโยบายปาล์มน้ำมันแห่งชาติ (กนป.) คณะกรรมการนโยบายปาล์มน้ำมันแห่งชาติ (กนป.) มีมาตรการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1.3.1) มาตรการปรับสมดุลน้ำมันปาล์มในประเทศ ประกอบด้วย

- นำน้ำมันปาล์มดิบ (CPO) มาผลิตกระแสไฟฟ้าในโรงไฟฟ้าบางปะกง โดยให้กระทรวงพลังงาน (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)) ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดซื้อน้ำมันปาล์มดิบ จำนวน 160,000 ตัน (มติ กนป. 1 พ.ย. 2561) และเมื่อวันที่ 2 พ.ค. 2562 กนป. เห็นชอบดำเนินการจัดซื้อน้ำมันปาล์มดิบเพิ่มเติมอีก จำนวน 200,000 ตัน โดยให้จัดซื้อ 100,000 ตัน ภายในเดือน พ.ค. 2562 ผลการดำเนินการ กฟผ. ได้รับมอบ CPO ครบตามเป้าหมาย 160,000 ตัน เมื่อวันที่ 4 พ.ค. 2562 และได้ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าครบเมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 62 สำหรับการรับซื้อเพิ่มเติม จำนวน 200,000 ตัน กฟผ. ได้จัดซื้อและรับมอบน้ำมันปาล์มดิบจำนวน 66,250 ตัน เมื่อเดือน มิ.ย. 2562 ซึ่งเมื่อวันที่ 19 ส.ค.62 กนป. มีมติเร่งรัดการจัดซื้อน้ำมันปาล์มดิบส่วนที่เหลือจำนวน 133,750 ตัน ให้ครบ 200,000 ตัน ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ภายใน 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ หากยังไม่สามารถดูดซับระดับสต็อกส่วนเกิน (ระดับที่เหมาะสม) ได้ หรือสถานการณ์ราคาปาล์มน้ำมันยังไม่ดีขึ้น เห็นชอบให้ กฟผ. จัดซื้อน้ำมันปาล์มดิบสำรองอีก จำนวน 100,000 ตัน

ซึ่ง กฟผ. ได้ดำเนินการจัดซื้อจำนวน 96,200 ตัน กับผู้ขาย 16 ราย ตรวจรับแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 7 พ.ค. 2563 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการผลิตแสไฟฟ้า ปริมาณที่ตรวจรับรวม 91,533 ตัน คิดเป็นร้อยละ 95.15 ของปริมาณตามสัญญา คงเหลือจำนวน 37,550 ตัน ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดซื้อจัดจ้างคาดว่าจะลงนามในสัญญาซื้อขาย ได้ประมาณ ก.ค. 2563 และจะเริ่มรับน้ำมันปาล์มดิบได้ ส.ค. 2563

มติ กนป. เมื่อวันที่ 19 ส.ค.63 มอบหมายให้กระทรวงพลังงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารือร่วมกับสำนักงบประมาณ เพื่อพิจารณาความคุ้มค่าและภาระงบประมาณที่จะเกิดขึ้นในการจัดซื้อน้ำมันปาล์มดิบเพิ่มเติม จำนวน 100,000 ตัน

- มาตรการเพิ่มปริมาณการใช้ น้ำมันปาล์มดิบเป็นเชื้อเพลิงในเครื่องยนต์ (มติ กนป. 1 พ.ย. 2561) ประกอบด้วย 1) เพิ่มสัดส่วนการใช้ B7 จากอัตราส่วนผสมร้อยละ 6.5 เป็นร้อยละ 6.8 สามารถเริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ 8 พ.ย. 2561 (คาดเพิ่มการใช้ น้ำมันปาล์มดิบปีละ 80,000 ตัน) และ 2) มาตรการส่งเสริมการใช้ น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี 20, น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี10 และเมื่อวันที่ 19 ส.ค.62 กนป. มีมติเห็นชอบให้กระทรวงพลังงานเร่งดำเนินการผลักดันให้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี10 เป็นน้ำมันดีเซลฐานภายในสิ้นปี 2562 และสนับสนุนให้ใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี20 และดีเซลหมุนเร็ว บี7 เป็นทางเลือก เพื่อให้ปริมาณความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบสามารถรองรับปริมาณผลปาล์มน้ำมันที่เพิ่มขึ้นได้ ผลการดำเนินการ

ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2562 มีการบังคับใช้ประกาศกรมธุรกิจพลังงาน เรื่อง กำหนดลักษณะและคุณภาพของไบโอดีเซลประเภทเมทิลเอสเทอร์ของกรดไขมัน พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้ บี100 ที่ใช้ผสมในน้ำมันดีเซลเหลือชนิดเดียว

วันที่ 1 มกราคม 2563 ได้มีการกำหนดให้ทุกคลังน้ำมันผลิตน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี10

วันที่ 1 มีนาคม 2563 ทุกสถานีบริการน้ำมันจะต้องมีการจำหน่ายน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี10 ตามเป้าหมายคาดว่าภายในเดือนธันวาคม 2563

เมื่อรถยนต์ดีเซลปรับมาใช้ บี10 ครบตามเป้าหมายวันละ 54 ล้านลิตร จะส่งผลให้มีการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพิ่มขึ้นจาก 1.35 ล้านตัน ในปี 2562 เป็น 1.69 ล้านตัน ในปี 2563 และจะเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 1.90 -2.00 ล้านตัน ในปี 2564

1.3.2) โครงการประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ปี 2562 –2563

เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2562 กนป. เห็นชอบในหลักการโครงการประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ปี 2562 –2563 ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ และเมื่อวันที่ 27 ส.ค. 62 ครม.มีมติอนุมัติในหลักการโครงการฯ ในวงเงิน 13,378.99 ล้านบาท ระยะเวลาในการดำเนินการ เดือน ส.ค. 62 – ก.ย. 63 เกษตรกรที่มีสิทธิได้รับเงินชดเชยจะต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งที่มีเอกสารสิทธิและไม่มีเอกสารสิทธิ เป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตแล้ว มีอายุไม่น้อยกว่า 3 ปี ได้รับเงินชดเชยตามพื้นที่ที่ปลูกจริง แต่ไม่เกินครัวเรือนละ 25 ไร่ และเมื่อวันที่ 25 ส.ค. 2563 มีมติเห็นชอบการขยายระยะเวลาดำเนินการตามโครงการประกันรายได้ฯ ออกไปอีก 3 เดือน จากเดิมสิ้นสุดเดือน ก.ย. 63 เป็นสิ้นสุดเดือนธ.ค. 63 โดยใช้กรอบงบประมาณดำเนินการเดิมที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติไว้

ผลการดำเนินการ มีการพิจารณาจ่ายเงินประกันรายได้ครบแล้ว รวม 12 งวด จ่ายเงินชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาเป้าหมายกับราคาตลาดอ้างอิงแก่เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน รวมจำนวน 378,๘๘๒ ครัวเรือน วงเงิน 7,๒๒๑.๒1 ล้านบาท (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2563) หรือคิดเป็นร้อยละ 55.37 ของวงเงินงบประมาณชดเชยส่วนต่างรายได้ (13,000 ล้านบาท) ในงวดที่ 1, 2,6,7,8,9 และ 10 (งวดที่ 3, 4, 5, 11 และ 12 ไม่มีการจ่ายเงินชดเชย เนื่องจากราคาผลปาล์มน้ำมันสูงกว่าราคาเป้าหมาย กก.ละ 4.00 บาท)

งวดที่ 1 (1 ต.ค.62) ราคาตลาดอ้างอิง 2.68 บาท/กก. ส่วนต่างราคา 1.32 บาท/กก.
งวดที่ 2 (30 พ.ย.62) ราคาตลาดอ้างอิง 3.00 บาท/กก. ส่วนต่างราคา 1.00 บาท/กก.
งวดที่ 3 (30 ธ.ค.62) ราคาตลาดอ้างอิง 4.00 บาท/กก. ส่วนต่างราคา ไม่มี
งวดที่ 4 (14 ก.พ.63) ราคาตลาดอ้างอิง 6.47 บาท/กก. ส่วนต่างราคา ไม่มี
งวดที่ 5 (1 เม.ย.63) ราคาตลาดอ้างอิง 4.98 บาท/กก. ส่วนต่างราคา ไม่มี
งวดที่ 6 (15 พ.ค.63) ราคาตลาดอ้างอิง 3.03 บาท/กก. ส่วนต่างราคา 0.97 บาท/กก.
งวดที่ 7 (16 มิ.ย.63) ราคาตลาดอ้างอิง 3.18 บาท/กก. ส่วนต่างราคา 0.82 บาท/กก.
งวดที่ 8 (16 ก.ค.63) ราคาตลาดอ้างอิง 3.01 บาท/กก. ส่วนต่าง 0.99 บาท/กก.
งวดที่ 9 (14 ส.ค.63) ราคาตลาดอ้างอิง 3.34 บาท/กก. ส่วนต่าง 0.66 บาท/กก.
งวดที่ 10 (15 ก.ย.63) ราคาตลาดอ้างอิง 3.55 บาท/กก. มีส่วนต่าง 0.45 บาท/กก.
งวดที่ 11 (15 ต.ค. 63) ราคาตลาดอ้างอิง 4.46 บาท/กก. ส่วนต่างราคา ไม่มี
งวดที่ 12 (13 พ.ย. 63) ราคาตลาดอ้างอิง 6.06 บาท/กก. ส่วนต่างราคา ไม่มี

1.3.3) แนวทางการบริหารปาล์มน้ำมันทั้งระบบ เป็นมาตรการคู่ขนานดำเนินการร่วมกับโครงการประกันรายได้ฯ เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันในระยะยาวให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป ดังนี้

- มาตรการด้านพลังงาน ให้กระทรวงพลังงาน โดย กฟผ. ชื้อน้ำมันปาล์มดิบจำนวน 133,750 ตัน เพื่อไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า และเร่งดำเนินการผลักดันให้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี10 เป็นน้ำมันดีเซลฐานภายในสิ้นปี 2562

- การบริหารจัดการน้ำมันปาล์มทั้งระบบ กรมการค้าภายในพิจารณา แนวทางการติดตั้งเครื่องวัดปริมาณน้ำมันปาล์มดิบ โดยใช้เทคโนโลยีที่สามารถวัดได้ตลอดเวลา (Real Time) ที่ประชุม ครม. เมื่อวันที่ 11 ก.พ. 2563 ได้อนุมัติงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น จำนวน 372.516 ล้านบาท ได้รับจัดสรรงบประมาณแล้ว อยู่ระหว่างขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง (มีการเริ่มกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างใหม่)

- มาตรการบริหารการนำเข้า กรมศุลกากร กรมการขนส่งทางบก สตช. ทร. ทบ. และ กอ.รมน. ร่วมกับ พณ. (คต. คน สป.พณ.) ควบคุมกำกับดูแลการนำเข้า น้ำมันปาล์มในระบบปกติ การลักลอบนำเข้า รวมทั้งการถ่ายลำผ่านแดน

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 27 ธ.ค.2562 กนป. มีมติเกี่ยวกับการบริหารการนำเข้า ดังนี้

(1) การทบทวนมาตรการบริหารการนำเข้าสินค้าน้ำมันปาล์มและน้ำมันเนื้อในเมล็ดปาล์ม

(1.1) เห็นชอบให้คงมาตรการบริหารการนำเข้าน้ำมันปาล์มฯ ตามความตกลงการเกษตรภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) สำหรับอาเซียนโคเวตา และความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ซึ่งกำหนดให้องค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้าได้แต่เพียงผู้เดียว

(1.2) เห็นชอบการทบทวนมาตรการบริหารการนำเข้าสินค้า น้ำมันปาล์มฯ นอกโควตา WTO สำหรับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเข้าน้ำมันปาล์มและน้ำมันเนื้อในเมล็ดปาล์มนอกโควตา WTO จากเดิม กำหนดให้ขึ้นทะเบียนเพียงครั้งเดียวโดย ไม่กำหนดวันหมดอายุ เป็น กำหนดให้ขึ้นทะเบียน เป็นผู้นำเข้ากิจกรรมการค้าต่างประเทศ เป็นรายปี เพื่อให้สามารถติดตามและตรวจสอบ สถานะปัจจุบันของผู้นำเข้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.3) มอบหมายกรมการค้าต่างประเทศดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

(2) แนวทางการกำหนดด่านนำเข้าและนำผ่านสินค้า น้ำมันปาล์มฯ

(2.1) เห็นชอบกำหนดด่านนำเข้าและนำผ่านสินค้า น้ำมันปาล์มฯ ดังนี้

(2.1.1) ด่านนำเข้าสินค้า น้ำมันปาล์มฯ จำนวน 3 ด่าน ได้แก่ ด่านศุลกากรมาบตาพุด สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ และสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

(2.1.2) ด่านนำผ่านสินค้า น้ำมันปาล์มฯ ด่านต้นทาง จำนวน 1 ด่าน คือ สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ และกำหนดด่านปลายทางสำหรับการนำผ่านน้ำมันปาล์มฯ ไปยังแต่ละประเทศ ดังนี้ 1) กำหนดด่านศุลกากรจันทบุรี เป็นด่านปลายทางไปยัง ราชอาณาจักรกัมพูชา 2) กำหนดด่านศุลกากรหนองคาย เป็นด่านปลายทางไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) กำหนดด่านศุลกากรแม่สอด เป็นด่านปลายทางไปยังสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

(2.2) มอบหมายกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการคลังดำเนินการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้ต่อไป โดยให้รับข้อสังเกตของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา

ผลการดำเนินการ กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ น้ำมันปาล์มและแฟรกชันของน้ำมันปาล์ม และน้ำมันเนื้อในเมล็ดปาล์มเป็นสินค้าที่ต้องปฏิบัติตาม มาตรการจัดระเบียบในการนำเข้าและนำผ่าน พ.ศ. 2563 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป

- การเร่งรัดการส่งออก พณ. พิจารณาช่องทางเพิ่มการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบน้ำมันปาล์ม บริสุทธ์ และผลิตภัณฑ์ เพื่อลดปริมาณสต็อกส่วนเกินในระบบ

- มาตรการปาล์มยั่งยืน ได้แก่ (1) กษ. เร่งรัดผลักดันร่าง พ.ร.บ. ปาล์มน้ำมันและน้ำมัน ปาล์ม พ.ศ. ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว (2) หน่วยงานที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์ปฏิรูปปาล์มน้ำมันและ น้ำมันปาล์มทั้งระบบ ปี 2561 - 2580 ทั้ง 6 ด้าน เร่งขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ (3) ศึกษาหาแนวทาง จัดตั้งตลาดกลางปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม

1.3.4) โครงการผลักดันการส่งออกน้ำมันปาล์มเพื่อลดผลผลิตส่วนเกิน เป้าหมาย 300,000 ตันน้ำมันปาล์มดิบ ภายในเดือนมีนาคม 2564 (กรณีส่งออกเป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ คัดอัตราแปรสภาพน้ำมันปาล์มดิบ : น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ = 100 : 62.78) เพื่อลดปริมาณสต็อกน้ำมันปาล์มดิบส่วนเกินและรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มในประเทศ ด้วยการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ อาทิ ค่าขนส่ง ค่าคลังจัดเก็บ และรักษาคุณภาพ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นต้น ในอัตราไม่เกิน 2.00 บาทต่อกิโลกรัมน้ำมันปาล์มดิบ ให้แก่ผู้ส่งออกน้ำมันปาล์มตามโครงการฯ โดยให้กรมการค้าภายในกระทรวงพาณิชย์เสนอขอใช้งบประมาณกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร จำนวน 618 ล้านบาท และนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไป (มติ กนป. 19 ส.ค.63)

1.4 ความก้าวหน้าการยกร่าง พ.ร.บ. ปาล์มน้ำมันและผลิตภัณฑ์จากปาล์มน้ำมัน พ.ศ.

วันที่	การดำเนินการ
29 ส.ค. 60	คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันปาล์มและน้ำมันปาล์ม พ.ศ. ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สคก.) ตรวจสอบพิจารณา
26 ธ.ค.60	คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เสร็จร่าง พ.ร.บ.ฯ และให้ สคก. ไปรับฟังความคิดเห็น ซึ่ง สคก. รับฟังความเห็นระหว่าง วันที่ 3-31 ม.ค.61 แล้วสรุปผลส่งกลับให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (สคก.)
10 เม.ย.61	สคก. ตรวจสอบพิจารณาร่าง พ.ร.บ.ฯ แล้วเสร็จ และส่งให้ สคก.
29 มิ.ย. 61	สคก. ให้ กษ. ยืนยันร่าง พ.ร.บ.ฯ และส่งเอกสารเพิ่มเติม
1 ต.ค.61	กษ. เห็นชอบในหลักการร่างฯ ของ สคก. แต่มีความเห็นเพิ่มเติม
8 ต.ค. 61	สคก. ส่งความเห็น กษ. ให้ สคก. พิจารณา
22 ต.ค. 61	สคก. ยืนยันว่า ร่าง พ.ร.บ.ฯ มีความเหมาะสมแล้ว
8 พ.ย. 61	สคก. ให้ กษ. ยืนยันร่าง พ.ร.บ.ฯ ครั้งที่ 2
26 ธ.ค. 61	กษ. พิจารณายืนยันร่าง พ.ร.บ.ฯ ครั้งที่ 2 เห็นชอบในหลักการ แต่ยังคงมีความเห็นเพิ่มเติม
27 ธ.ค. 61	สคก. ส่งความเห็น กษ. ให้ สคก. พิจารณา
13 ก.พ. 62	สคก. มีหนังสือแจ้งว่ารองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ที่สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ให้ กษ. รับร่าง พ.ร.บ.ฯ ไปพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่งก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป
2 พ.ค.62	มติ กนป.ครั้งที่ 2/2562 มอบหมาย กษ. ทบทวนร่าง พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมันฯ ฉบับที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการแล้ว และฉบับของสภาเกษตรกรแห่งชาติ พร้อมผลักดันให้มีผลบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาปาล์มน้ำมันทั้งระบบอย่างยั่งยืน
21 มิ.ย. 62	สคก. จัดประชุมคณะทำงาน กำกับ และจัดทำร่าง พ.ร.บ. ปาล์มน้ำมันฯ โดยมีนายปรกาการ วีรกุล เป็นประธาน ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ ผู้แทนกลุ่มอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกันพิจารณาแนวทางทบทวนร่าง พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมันฯ และมอบหมายสภาเกษตรกรแห่งชาตินำไปหารือเพื่อให้ได้ข้อสรุป เพื่อแจ้งให้ สวศ. ทราบ
28 มิ.ย. 62	สวศ. มีหนังสือเรียนประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้พิจารณาแนวทางในการทบทวนร่างพระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันฯ โดยขอให้แจ้งฝ่ายเลขานุการคณะทำงานกำกับ และจัดทำร่างพระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม (สวศ.) ภายในวันที่ 20 ก.ค. 62
19 ก.ค.62	สภาเกษตรกรแห่งชาติ ได้แจ้งผลการทบทวนร่าง พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมันฯ ว่ายืนยันร่าง พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมันฯ ฉบับที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการแล้วเมื่อวันที่ 29 ส.ค. 2560

ขณะนี้ สคก.อยู่ระหว่างการจัดทำเอกสารเสนอร่าง พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมันฯ ตามแนวทางของกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ ครม. พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 พื้นที่ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าเกษตรสำคัญและสินค้าทางเลือก ตามแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-map)

4.1.1 ข้าว

(1) ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมด 318,610 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 303,075 ไร่ หรือร้อยละ 95.02 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 15,535 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.88 โดยแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 93.33 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภาคใต้ตอนบน (ตารางที่ 4.1)

นอกจากนี้ หากพิจารณาศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบน จากพื้นที่รวมทั้งหมด 1,794,305 ไร่ พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวในระดับสูง (S1) ถึงร้อยละ 61.02 มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 22.09 มีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.14 และเป็นพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว (N) เพียงร้อยละ 0.75 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกข้าวในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 9,290 ไร่ ซึ่งควรจะมีแนวทางส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.1 : พื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	4,163	921	1,533	127	6,744	2.12
สุราษฎร์ธานี	3,820	594	3,795	88	8,297	2.60
นครศรีธรรมราช	281,167	9,290	6,137	758	297,351	93.33
ระนอง	167	-	580	197	945	0.30
พังงา	-	1,731	89	603	2,423	0.76
กระบี่	179	953	434	1,146	2,712	0.85
ภูเก็ต	90	-	44	4	138	0.04
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	289,586	13,489	12,612	2,923	318,610	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	90.89	4.23	3.96	0.92	100.00	

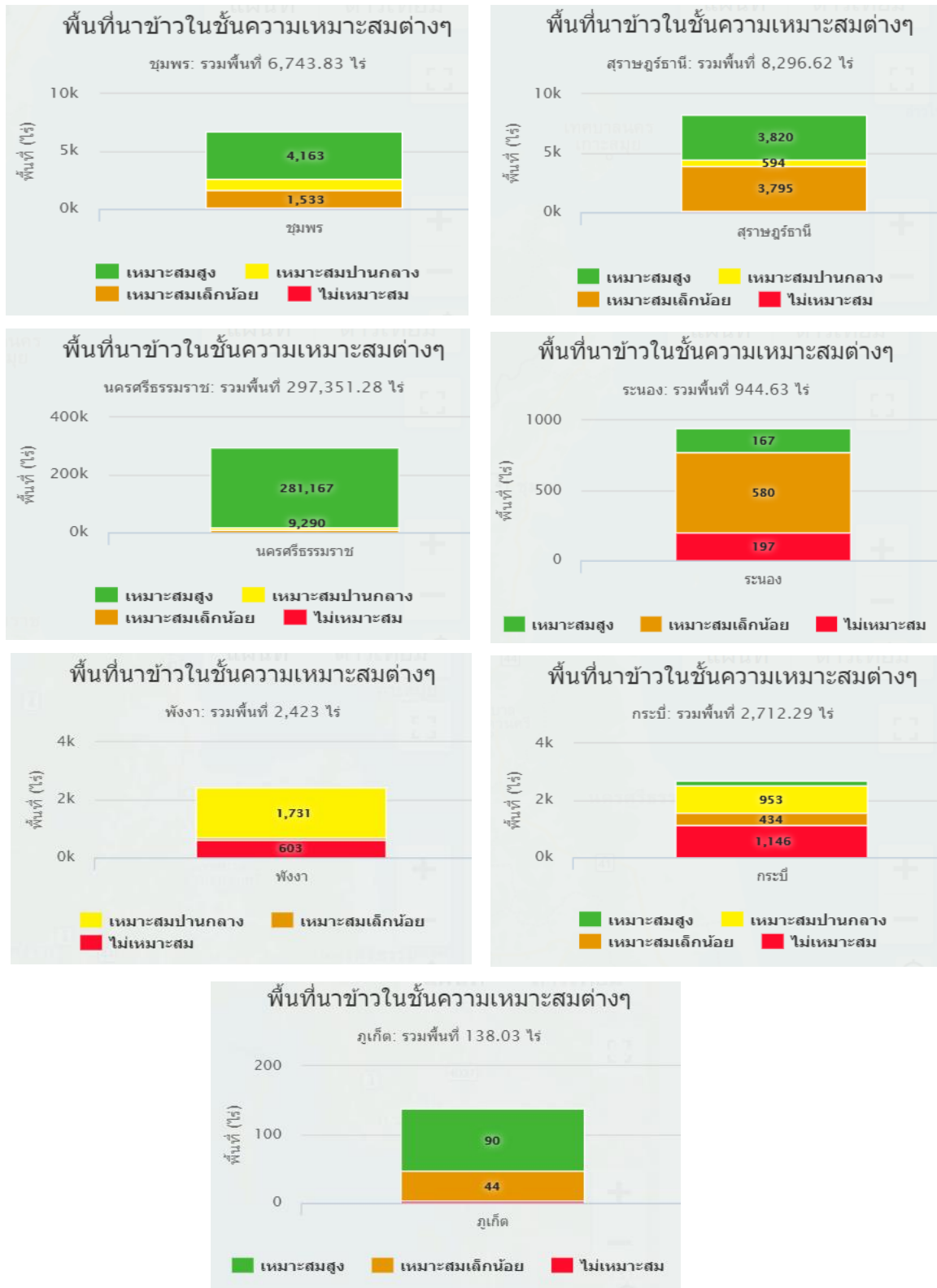
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ตารางที่ 4.2 ชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

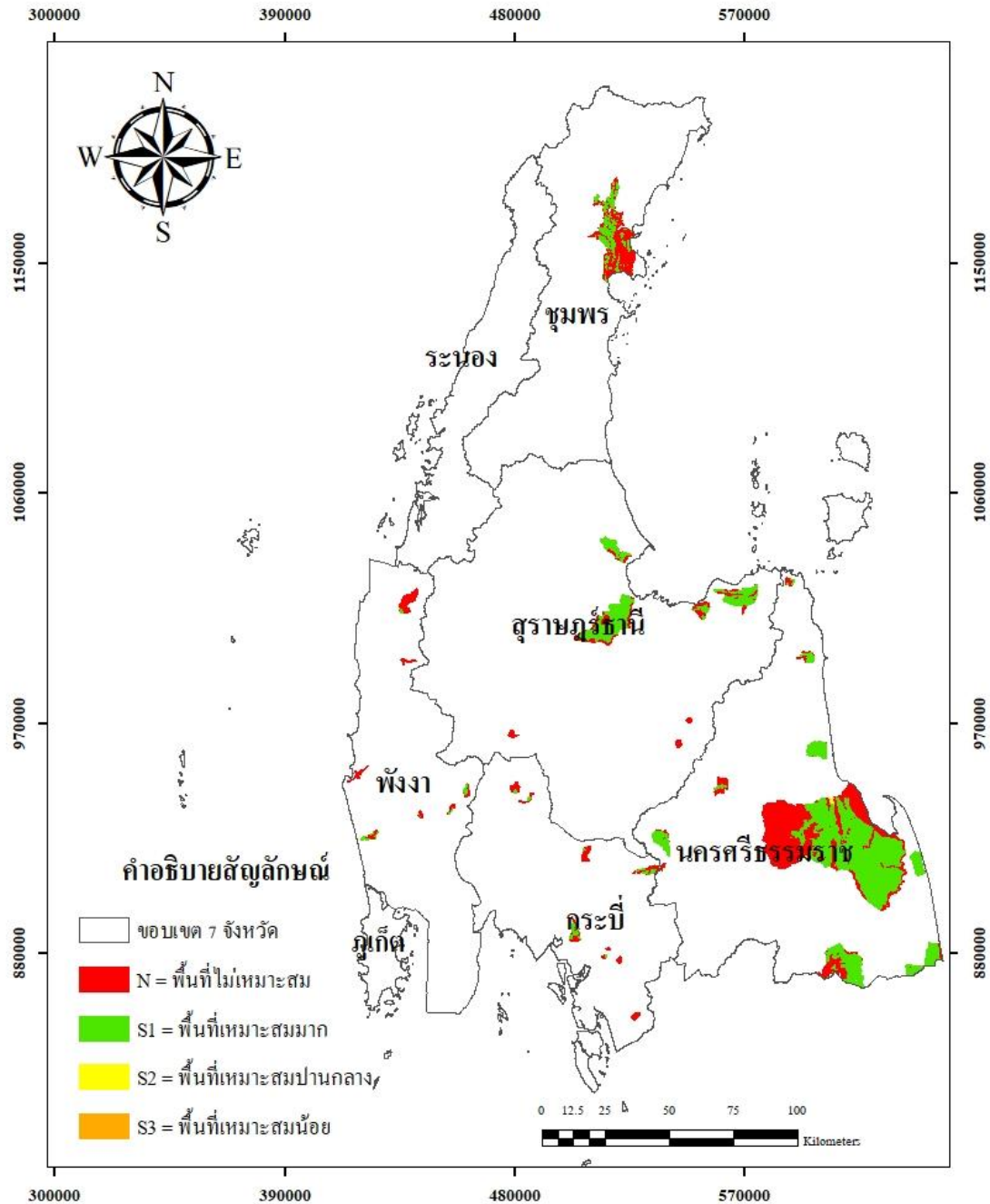
จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	108,521	4,163	25,539	921	139,144	7.75
สุราษฎร์ธานี	207,987	3,820	195,609	594	408,010	22.74
นครศรีธรรมราช	748,221	281,167	144,441	9,290	1,183,119	65.94
ระนอง	643	167			810	0.05
พังงา	8,971		16,500	1,731	27,202	1.52
กระบี่	16,029	179	9,905	953	27,065	1.51
ภูเก็ต	4,535	90	4,330		8,956	0.50
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	1,094,90	289,586	396,324	13,489	1,794,305	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	61.02	16.14	22.09	0.75	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.1 พื้นที่นาข้าวของจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของดิน
 ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินในพื้นที่ปลูกข้าว

ภาพที่ 4.2 พื้นที่ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบน

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

(2) ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าทางเลือกทดแทนข้าวในพื้นที่ภาคใต้

ตอนบน

(2.1) ปาล์มน้ำมัน

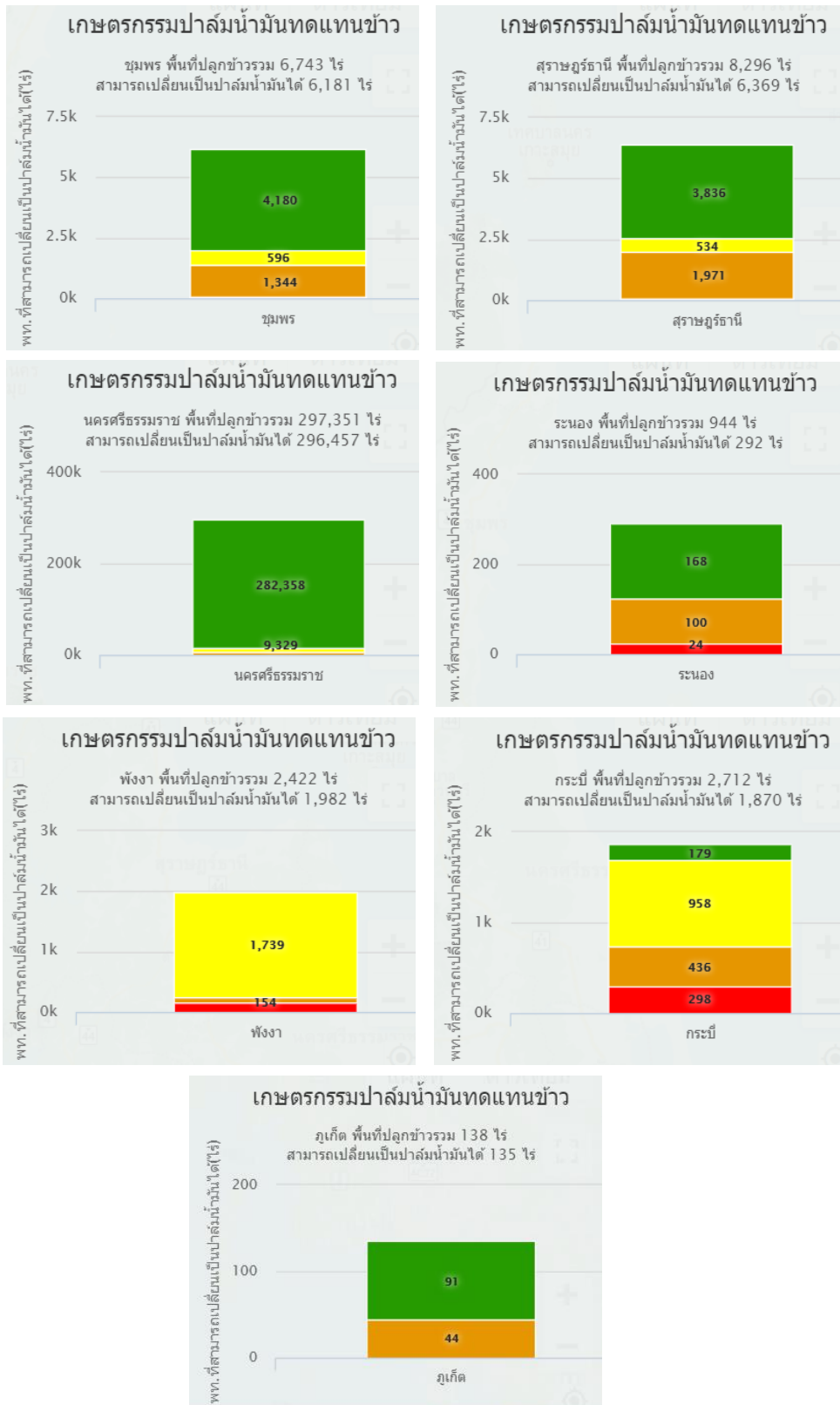
พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 313,289 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) 303,967 ไร่ หรือร้อยละ 97.02 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 9,323 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.98 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 94.63 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาข้าวที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกปาล์มน้ำมัน ยังจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ตลาดรับซื้อในพื้นที่ และความพร้อมของเกษตรกร เป็นต้น

ตารางที่ 4.3 พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	4,180	596	1,344	62	6,182	1.97
สุราษฎร์ธานี	3,836	534	1,971	29	6,370	2.03
นครศรีธรรมราช	282,358	9,329	4,575	196	296,458	94.63
ระนอง	168	-	100	24	292	0.09
พังงา	-	1,739	89	154	1,982	0.63
กระบี่	179	958	436	298	1,871	0.60
ภูเก็ต	91	0	44	0	135	0.04
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	290,812	13,155	8,560	763	313,289	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	92.83	4.20	2.73	0.24	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.3 พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินของจังหวัดภาคใต้ตอนบน
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

(2.2) มะพร้าวน้ำหอม

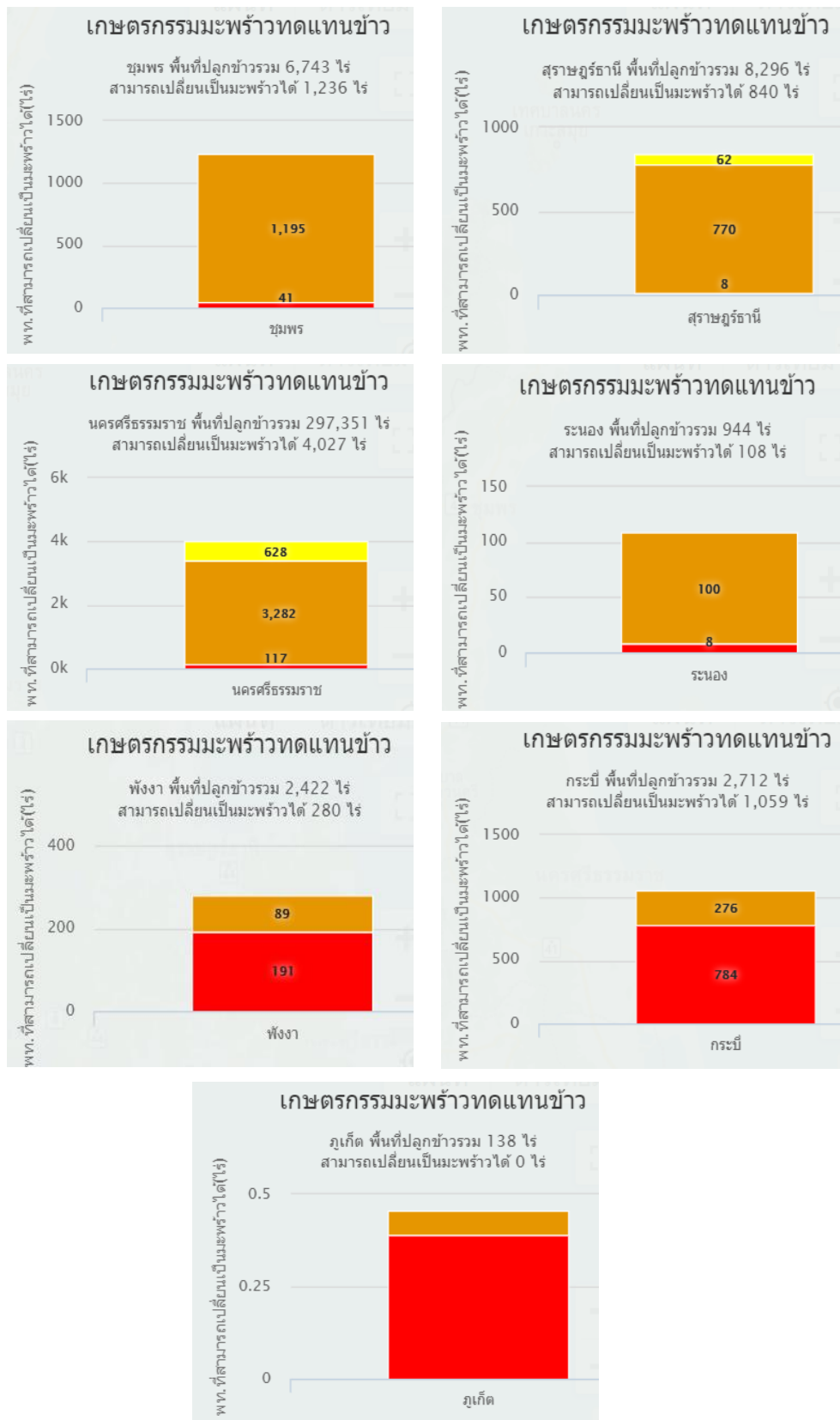
พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอมตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 7,553 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 691 ไร่ หรือร้อยละ 9.14 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 6,862 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.86 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอม ตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 53.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาข้าวที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกมะพร้าวน้ำหอม ยังจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ตลาดรับซื้อในพื้นที่ และความพร้อมของเกษตรกร เป็นต้น

ตารางที่ 4.4 : พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอม ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	-	-	1,195	41	1,236	16.37
สุราษฎร์ธานี	-	62	770	8	840	11.13
นครศรีธรรมราช	-	628	3,282	117	4,027	53.32
ระนอง	-	-	100	8	108	1.43
พังงา	-	-	89	191	280	3.71
กระบี่	-	-	276	784	1,060	14.03
ภูเก็ต	-	-	-	-	-	0.01
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	0	690	5,714	1,149	7,553	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	0.00	9.14	75.65	15.21	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.4 พื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดิน ของจังหวัดภาคใต้ตอนบน
 ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

4.1.2 ยางพารา

(1) ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกยางพาราตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมด 6,492,578 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 5,024,057 ไร่ หรือร้อยละ 77.38 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 1,468,521 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.62 โดยแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 40.70 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งภาคใต้ตอนบน (ตารางที่ 4.5)

นอกจากนี้ หากพิจารณาศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราของภาคใต้ตอนบน จากพื้นที่รวมทั้งหมด 6,631,398 ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 38.30 และเป็นพื้นที่ไม่มีศักยภาพหรือเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกยางพารา (N) ร้อยละ 24.28 ส่วนพื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราในระดับสูง (S1) มีร้อยละ 20.76 และมีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.66 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกยางพาราในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 679,389 ไร่ ซึ่งจะควรมีแนวทางส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.5 พื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	76,171	274,001	57,008	135,930	543,109	8.37
สุราษฎร์ธานี	968,064	1,345,40	166,185	162,620	2,642,274	40.70
นครศรีธรรมราช	685,823	679,389	283,268	210,895	1,859,375	28.64
ระนอง	5,749	59,313	2,795	120,786	188,643	2.91
พังงา	13,439	260,931	25,310	181,675	481,355	7.41
กระบี่	300,668	317,893	49,192	53,007	720,760	11.10
ภูเก็ต	19,271	17,941	1,547	18,303	57,062	0.88
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	2,069,18	2,954,87	585,305	883,216	6,492,578	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	31.87	45.51	9.01	13.60	100.00	

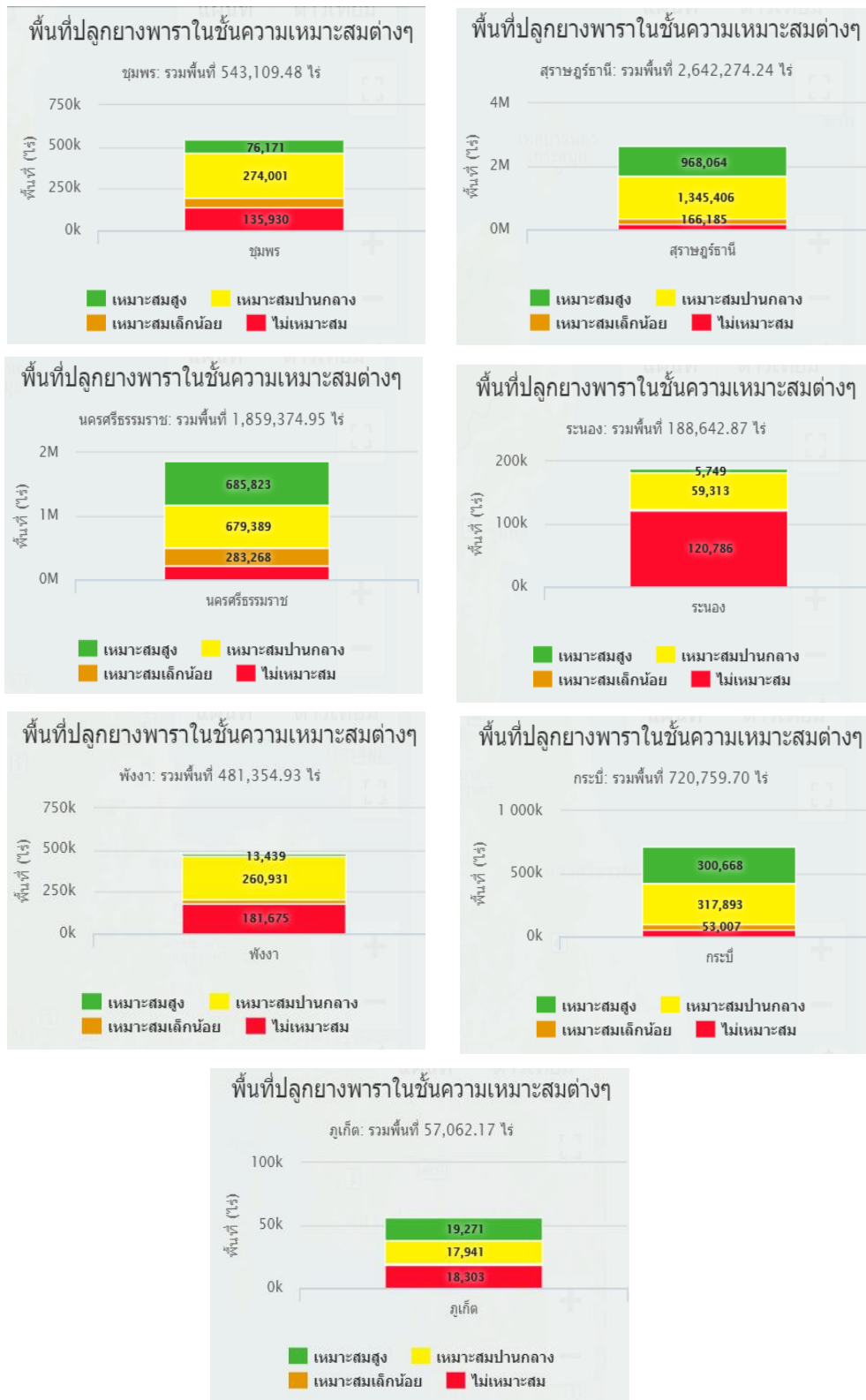
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ตารางที่ 4.6 ชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราของภาคใต้ตอนบน

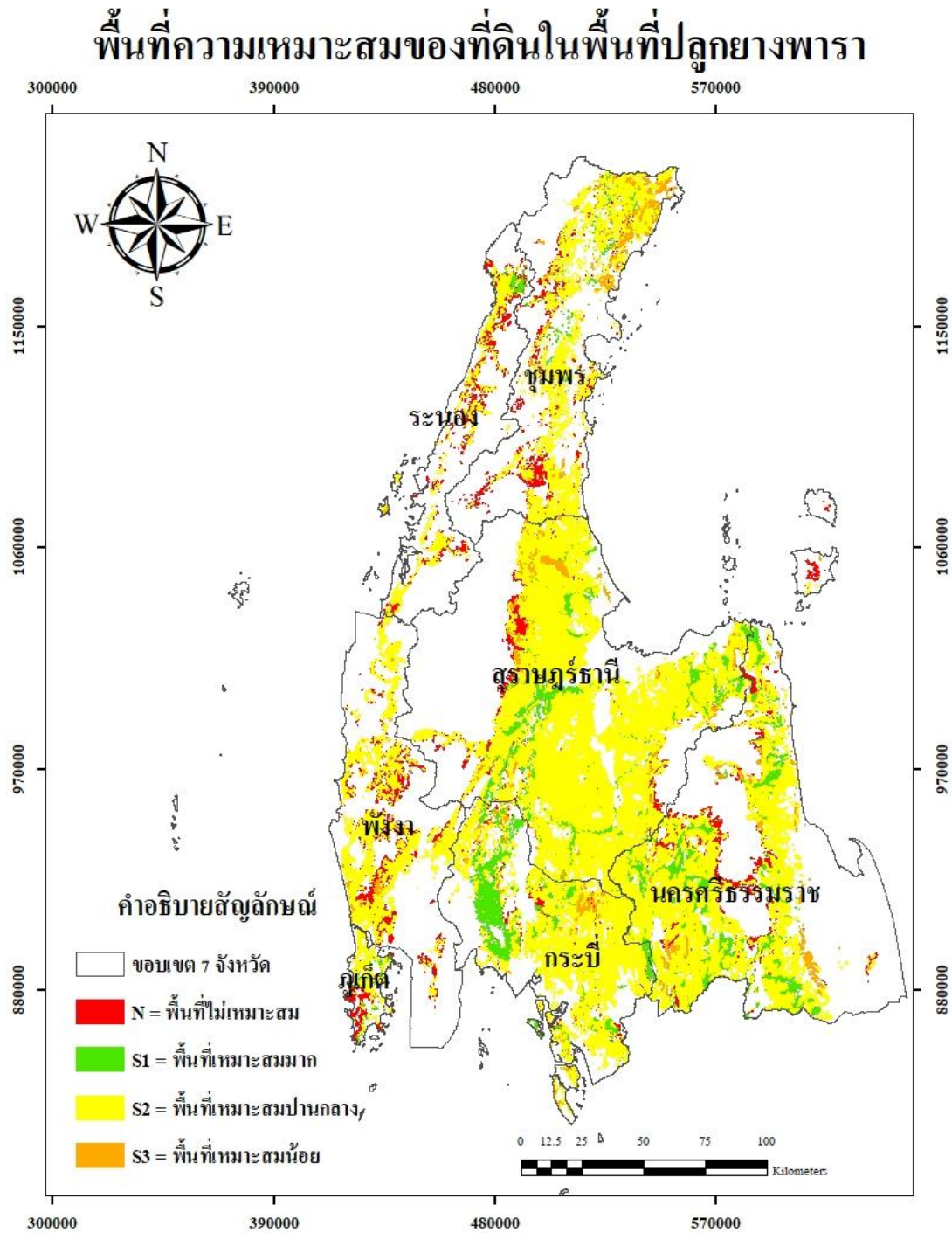
หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	247,6	76,171	806,960	274,001	1,404,778	21.18
สุราษฎร์ธานี	207,9	3,820	195,609	594	408,010	6.15
นครศรีธรรมราช	378,7	685,823	393,050	679,389	2,137,039	32.23
ระนอง	9,231	5,749	124,978	59,313	199,271	3.00
พังงา	18,09	13,439	303,977	260,931	596,441	8.99
กระบี่	490,3	300,668	689,629	317,893	1,798,581	27.12
ภูเก็ต	24,38	19,271	25,682	17,941	87,278	1.32
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	1,376,	1,104,94	2,539,88	1,610,06	6,631,398	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	20.76	16.66	38.30	24.28	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.5 พื้นที่ยางพาราของจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของดิน
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.6 พื้นที่ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกยางพาราของภาคใต้ตอนบน
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

(2) ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าทางเลือกทดแทนยางพาราในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

(2.1) แปะ

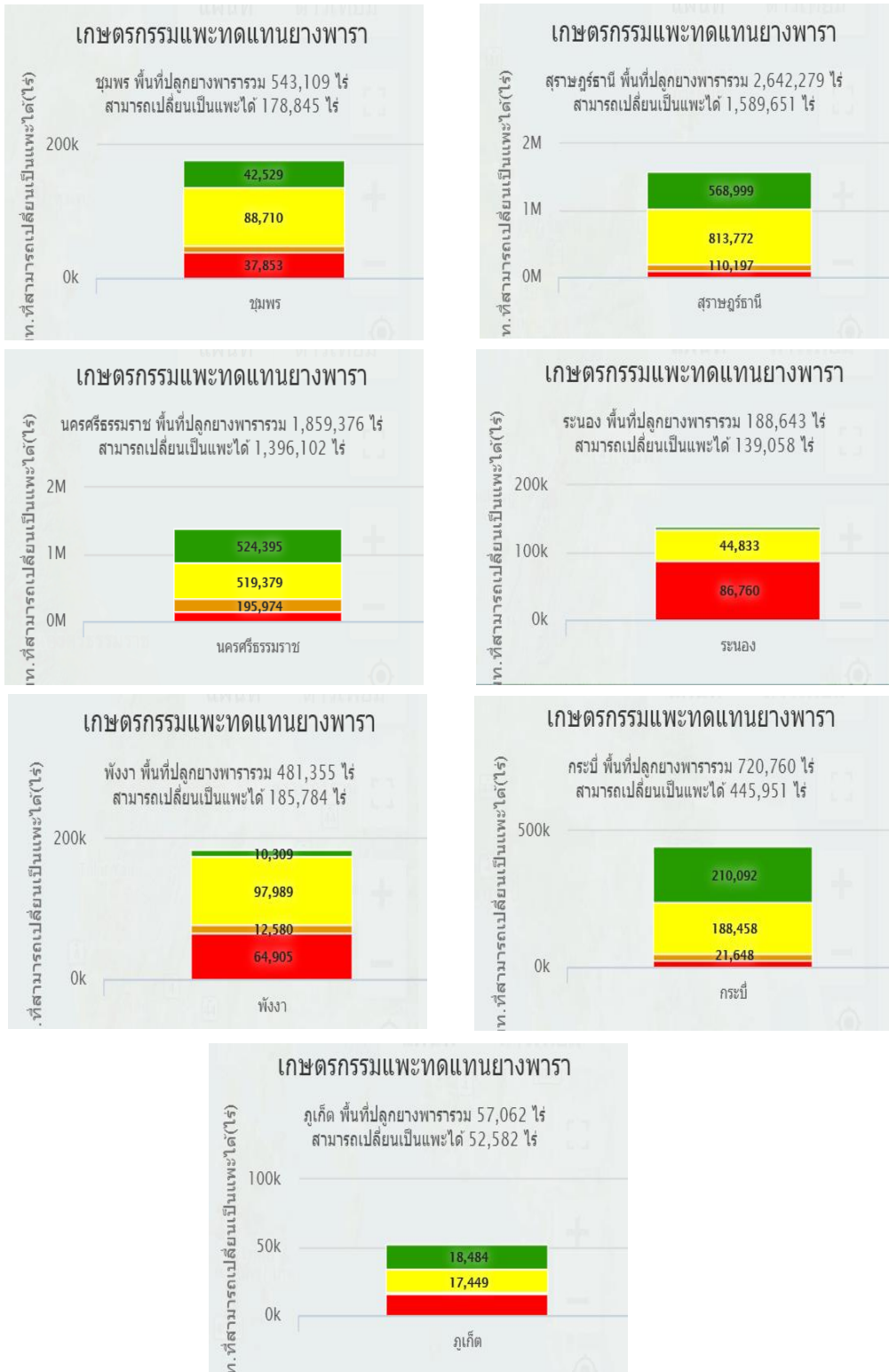
พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นแปะ ตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 3,987,976 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 3,151,170 ไร่ หรือร้อยละ 79.02 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 836,806 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.98 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางพาราและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นแปะตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 39.86 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ยางพาราที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกแปะ ยังจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ตลาดรับซื้อในพื้นที่ และความพร้อมของเกษตรกร เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 พื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นแปะ ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	42,529	88,710	9,754	37,853	178,846	4.48
สุราษฎร์ธานี	568,999	813,772	110,197	96,685	1,589,652	39.86
นครศรีธรรมราช	524,395	519,379	195,974	156,354	1,396,102	35.01
ระนอง	5,772	44,833	1,693	86,760	139,058	3.49
พังงา	10,309	97,989	12,580	64,905	185,784	4.66
กระบี่	210,092	188,458	21,648	25,753	445,952	11.18
ภูเก็ต	18,484	17,449	1,328	15,321	52,582	1.32
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	1,380,58	1,770,58	353,174	483,632	3,987,976	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	34.62	44.40	8.86	12.13	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.7 พื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดิน ของจังหวัดภาคใต้ตอนบน
 ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

4.1.3 ปาล์มน้ำมัน

(1) ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมด 3,892,242 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 2,815,748 ไร่ หรือร้อยละ 72.34 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 1,076,494ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.66 โดยแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 26.26 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งภาคใต้ตอนบน (ตารางที่ 4.8)

นอกจากนี้ หากพิจารณาศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันของภาคใต้ตอนบน จากพื้นที่รวมทั้งหมด 10,136,871 ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 42.61 ในขณะที่พื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันในระดับสูง (S1) มีร้อยละ 29.61 เป็นพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกปาล์มน้ำมัน (N) ร้อยละ 16.82 และมีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 10.95 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 583,932 ไร่ ซึ่งจะควรมีแนวทางส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.8 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	109,163	414,385	252,148	99,012	874,708	22.47
สุราษฎร์ธานี	258,454	583,932	317,577	52,337	1,212,301	31.15
นครศรีธรรมราช	278,070	143,552	56,671	18,118	496,412	12.75
ระนอง	22,856	38,831	8,109	27,012	96,809	2.49
พังงา	75,892	52,936	35,405	23,543	187,776	4.82
กระบี่	364,369	471,485	110,711	75,518	1,022,083	26.26
ภูเก็ต	1,440	381	102	230	2,153	0.06
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	1,110,24	1,705,50	780,723	295,771	3,892,242	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อย)	28.52	43.82	20.06	7.60	100	

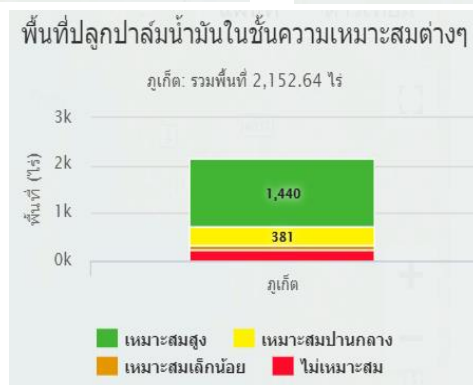
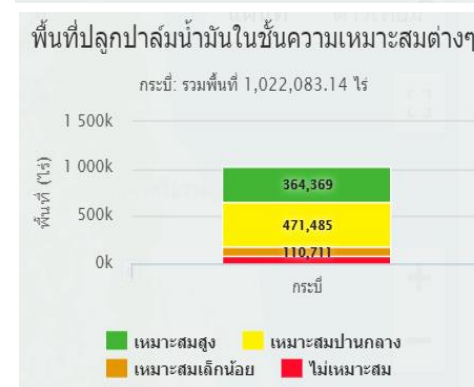
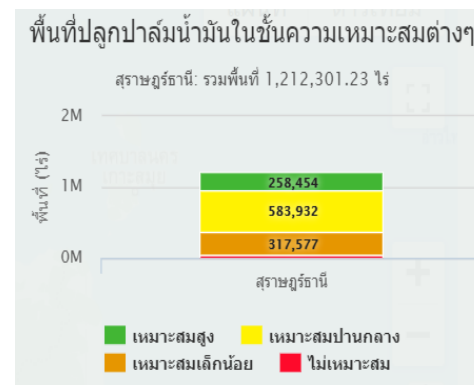
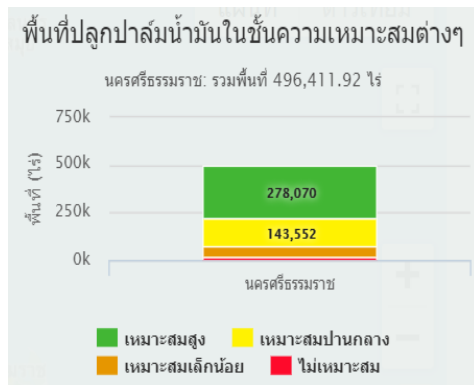
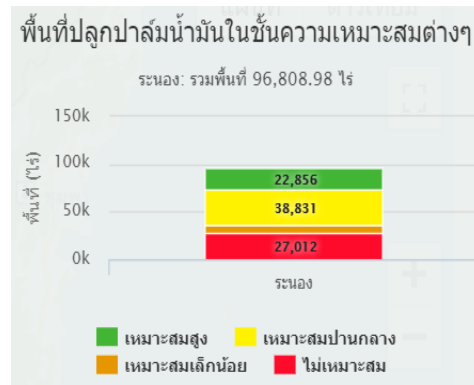
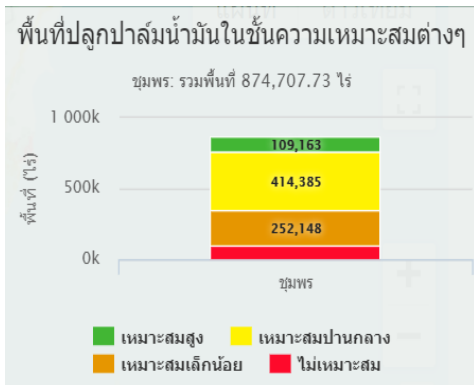
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ตารางที่ 4.9 ชั้นความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

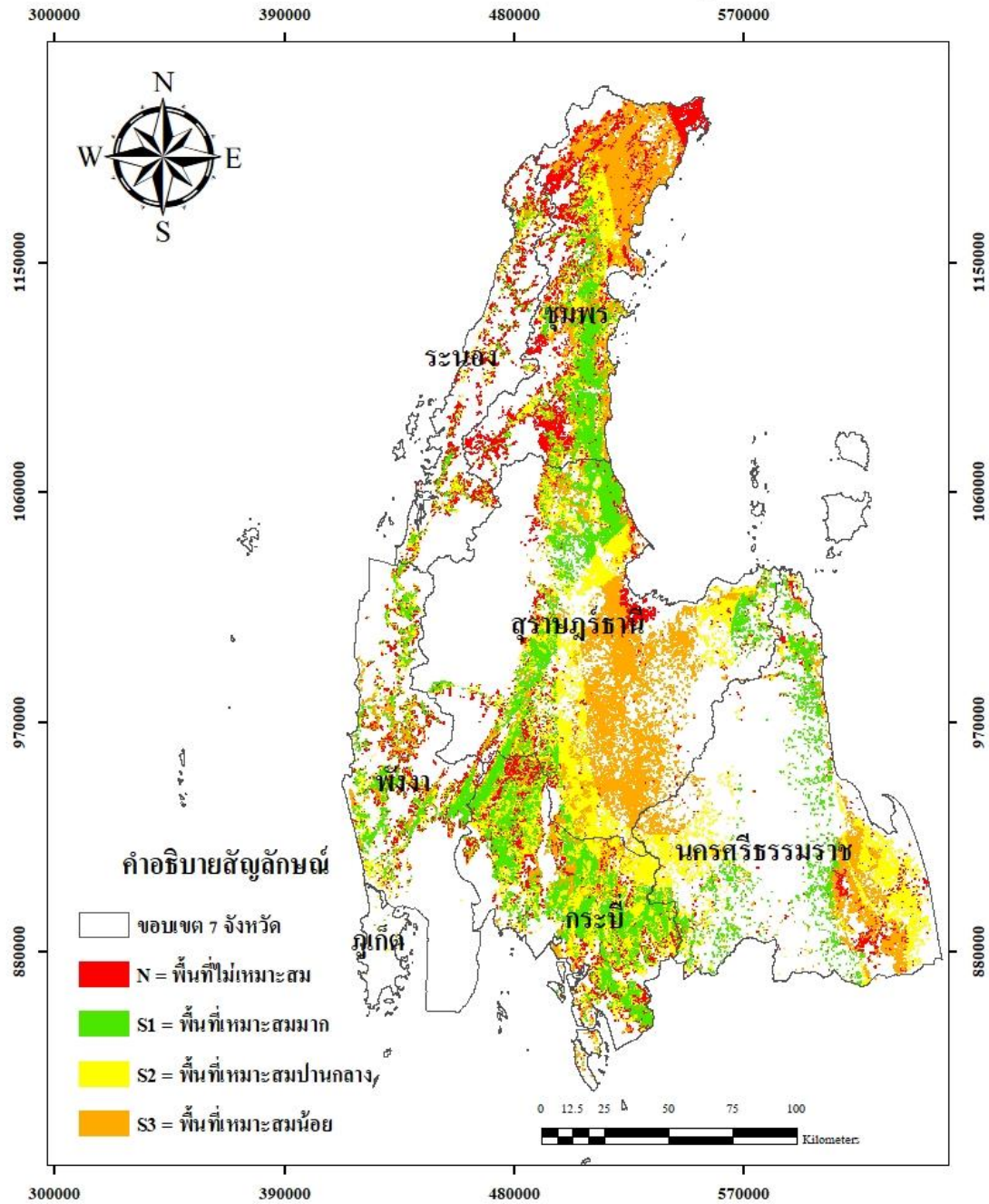
จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	107,419	109,163	467,346	414,385	1,098,313	10.83
สุราษฎร์ธานี	565,269	258,454	2,029,411	583,932	3,437,066	33.91
นครศรีธรรมราช	1,688,16	278,070	1,041,23	143,552	3,151,028	31.08
ระนอง	44,291	22,856	75,661	38,831	181,640	1.79
พังงา	208,767	75,892	193,413	52,936	531,009	5.24
กระบี่	328,979	364,369	487,884	471,485	1,652,717	16.30
ภูเก็ต	59,032	1,440	24,245	381	85,098	0.84
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	3,001,92	1,110,24	4,319,19	1,705,50	10,136,87	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	29.61	10.95	42.61	16.82	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.8 พื้นที่ปาล์มน้ำมันของจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ ของดิน
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินในพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน

ภาพที่ 4.9 พื้นที่ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันของภาคใต้ตอนบน
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

(2) ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าทางเลือกทดแทนปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

(2.1) ทูเรียน

พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นทุเรียนตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 2,556,804 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) 2,057,256 ไร่ หรือร้อยละ 80.46 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 499,548 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.54 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 36.63 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปาล์มน้ำมันที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกทุเรียน ยังจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ตลาดรับซื้อในพื้นที่ และความพร้อมของเกษตรกร เป็นต้น

ตารางที่ 4.10 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นทุเรียน ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	57,125	302,498	198,597	9,543	567,763	22.21
สุราษฎร์ธานี	204,929	498,590	164,186	1	867,705	33.94
นครศรีธรรมราช	66,460	71,014	13,441	491	151,405	5.92
ระนอง	4,365	8,849	2,216	0	15,430	0.60
พังงา	7,631	6,970	1,414	0	16,014	0.63
กระบี่	353,851	473,231	109,557	1	936,641	36.63
ภูเก็ต	1,362	383	102	-	1,847	0.07
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	695,722	1,361,53	489,513	10,036	2,556,804	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	27.21	53.25	19.15	0.39	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

(2.2) แปะ

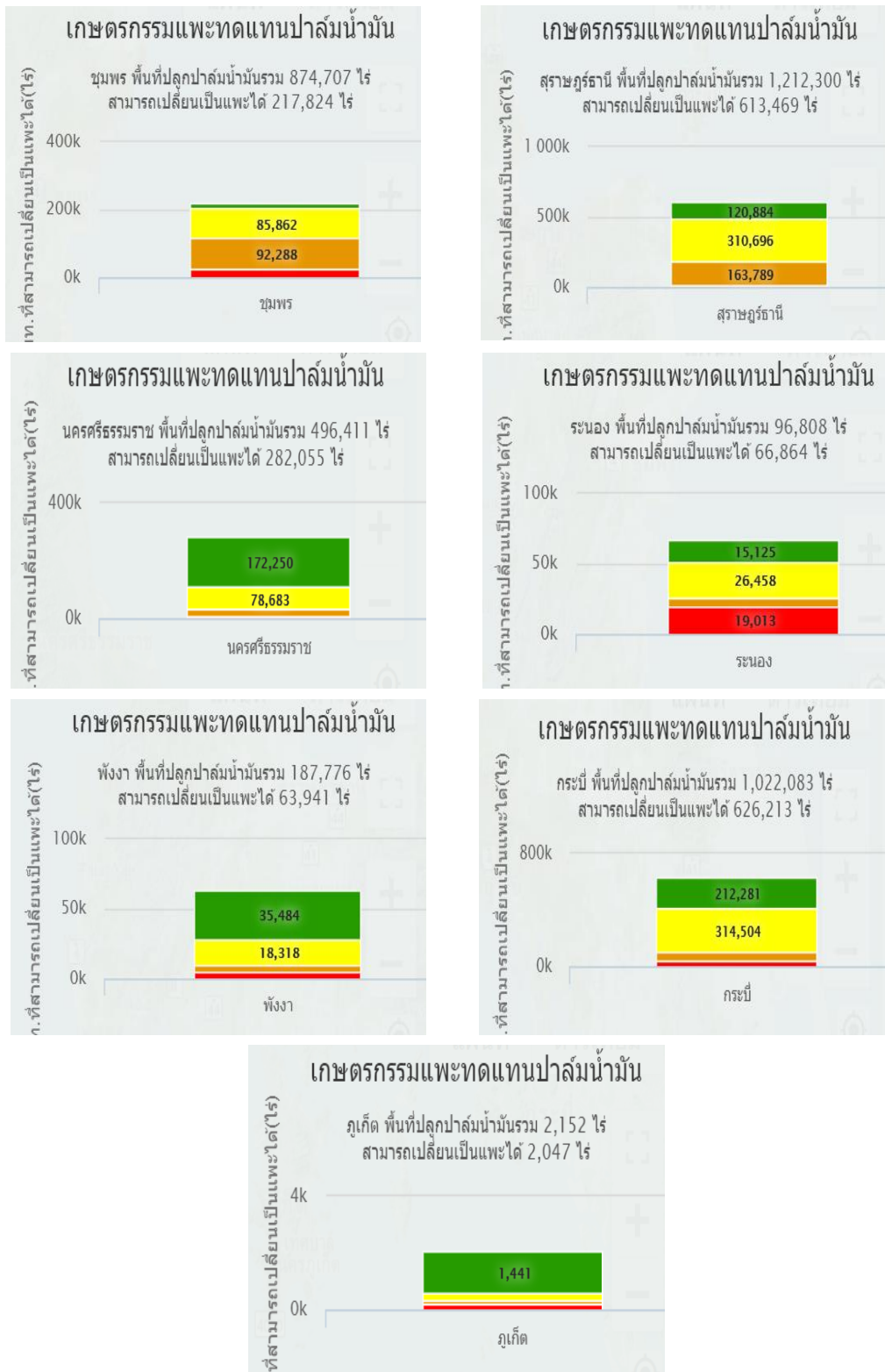
พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นแปะตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 1,872,415 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 1,405,311 ไร่ หรือร้อยละ 75.05 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 467,105 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.95 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นแปะตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 33.44 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปาล์มน้ำมันที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกแปะยังจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ตลาดรับซื้อในพื้นที่ และความพร้อมของเกษตรกร เป็นต้น

ตารางที่ 4.11 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นแปะ ตามความเหมาะสมของดินของภาคใต้ตอนบน

หน่วย : ไร่

จังหวัด	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก	
	S1	S2	S3	N	ไร่	ร้อยละ
ชุมพร	13,034	85,862	92,288	26,641	217,825	11.63
สุราษฎร์ธานี	120,884	310,696	163,789	18,101	613,470	32.76
นครศรีธรรมราช	172,250	78,683	25,632	5,491	282,056	15.06
ระนอง	15,125	26,458	6,269	19,013	66,864	3.57
พังงา	35,484	18,318	5,033	5,106	63,941	3.41
กระบี่	212,281	314,504	62,560	36,868	626,213	33.44
ภูเก็ต	1,441	291	102	213	2,047	0.11
ภาคใต้ตอนบน (ไร่)	570,499	834,812	355,673	111,432	1,872,415	
ภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ)	30.47	44.58	19.00	5.95	100.00	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

ภาพที่ 4.10 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดิน ของจังหวัดภาคใต้ตอนบน
 ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online, 2561

4.2 การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S1S2)

4.2.1 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าวน้ำหอม)

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ปี 2562 ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) พบว่า ผลผลิตข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 480.76 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,108.70 บาทต่อไร่ หรือ 6.47 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 6.48 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 4,663.37 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 1,554.67 บาทต่อไร่ หรือ 3.23 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 4.12)

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า ผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 3,508.50 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,212.70 บาทต่อไร่ หรือ 2.34 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 5.90 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 20,700.13 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 12,487.43 บาทต่อไร่ หรือ 3.56 บาทต่อกิโลกรัม

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตมะพร้าวน้ำหอม ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า ผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 1,172.47 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 6,181.09 บาทต่อไร่ หรือ 5.27 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 7.33 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 8,594.17 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 2,413.08 บาทต่อไร่ หรือ 2.06 บาทต่อกิโลกรัม

จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตปาล์มน้ำมันและมะพร้าวน้ำหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของภาคใต้ตอนบน สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตข้าวในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 10,932.76 บาทต่อไร่ และ 858.41 บาทต่อไร่ ตามลำดับ จึงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาเป็นสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวในเขตไม่เหมาะสมได้

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่าง ข้าวในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม S1S2 (ปาล์มน้ำมันและมะพร้าวน้ำหอม)

รายการ	ข้าว (S3N)	ปาล์มน้ำมัน (S1S2)	มะพร้าวน้ำหอม (S1S2)
1. ต้นทุนผันแปร	2,314.43	5,410.20	4,311.98
2. ต้นทุนคงที่	794.27	2,802.50	1,869.11
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	3,108.70	8,212.70	6,181.09
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	6.47	2.34	5.27
5. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	480.76	3,508.50	1,172.47
6. ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม)	9.70	5.90	7.33
7. รายได้ต่อไร่ (บาท/ไร่)	4,663.37	20,700.13	8,594.17
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	1,554.67	12,487.43	2,413.08
9. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	3.23	3.56	2.06

ที่มา : จากการสำรวจ, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 (2564)

4.2.2 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตยางพารา ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับ สินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (กล้วยหอม และแพะ)

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตยางพารา ปี 2562 ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) พบว่า ผลผลิตยางพาราเฉลี่ยอยู่ที่ 243.00 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 10,684.93 บาทต่อไร่ หรือ 43.97 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 57.80 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 14,045.40 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 3,360.47 บาทต่อไร่ หรือ 13.83 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 4.13)

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยหอม ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า ผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 4,530.99 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 38,759.33 บาทต่อไร่ หรือ 8.55 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 14.64 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 66,333.69 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 27,574.36 บาทต่อไร่ หรือ 6.09 บาทต่อกิโลกรัม

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตแพะ ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่ามีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,693.98 บาทต่อตัว หรือ 107.76 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 145.00 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 3,625.00 บาทต่อตัว และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 931.02 บาทต่อตัว หรือ 37.24 บาทต่อกิโลกรัม

จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตกล้วยหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของภาคใต้ตอนบน สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตยางพาราในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 24,213.89 บาทต่อไร่ จึงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาเป็นสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราในเขตไม่เหมาะสม อีกทั้งยังพบว่า การเลี้ยงแพะให้ผลตอบแทนดี สามารถส่งเสริมการผลิตร่วมในพื้นที่สวนยางพาราเพื่อเสริมรายได้อีกด้วย

ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตยางพารา ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับ สินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (กล้วยหอม และแพะ)

รายการ	ยางพารา (S3N)	กล้วยหอม (S1S2)	แพะ (S1S2)
1. ต้นทุนผันแปร	7,740.21	36,315.50	2,545.32 บาท/ตัว
2. ต้นทุนคงที่	2,944.71	2,443.83	148.66 บาท/ตัว
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	10,684.93	38,759.33	2,693.98 บาท/ตัว
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	43.97	8.55	107.76 บาท/กก.
5. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	243.00	4,530.99	
6. ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม)	57.80	14.64	145.00 บาท/กก.
7. รายได้ต่อไร่ (บาท/ไร่)	14,045.40	66,333.69	3,625.00 บาท/ตัว
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	3,360.47	27,574.36	931.02 บาท/ตัว
9. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	13.83	6.09	37.24 บาท/กก.

หมายเหตุ: ต้นทุนการผลิตแพะ เป็นต้นทุนต่อรอบการผลิต 1 รุ่น

4.2.3 การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับ สินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (ทุเรียน กล้วยหอม และแพะ)

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2562 ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) พบว่า ผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยอยู่ที่ 2,415.08 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,083.42 บาทต่อไร่ หรือ 3.35 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 5.90

บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 14,248.97 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 6,165.55 บาทต่อไร่ หรือ 2.55 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 4.14)

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยหอม ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า ผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 4,530.99 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 38,759.33 บาทต่อไร่ หรือ 8.55 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 14.64 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 66,333.69 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 27,574.36 บาทต่อไร่ หรือ 6.09 บาทต่อกิโลกรัม

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตแพะ ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่ามีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,693.98 บาทต่อตัว หรือ 107.76 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ยกเกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 145.00 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 3,625.00 บาทต่อตัว และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 931.02 บาทต่อตัว หรือ 37.24 บาทต่อกิโลกรัม

จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตทุเรียนและกล้วยหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของภาคใต้ตอนบน สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตปาล์มน้ำมัน ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 67,589.26 และ 21,408.81 บาทต่อไร่ ตามลำดับ จึงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาเป็นสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในเขตไม่เหมาะสม อีกทั้งยังพบว่า การเลี้ยงแพะให้ผลตอบแทนดี สามารถส่งเสริมการผลิตร่วมในพื้นที่สวนปาล์มน้ำมัน เพื่อเสริมรายได้อีกด้วย

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างการผลิตปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับ สินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (ทุเรียน กล้วยหอม และแพะ)

รายการ	ปาล์มน้ำมัน (S3N)	ทุเรียน (S1S2)	กล้วยหอม (S1S2)	แพะ(S1S2)
1. ต้นทุนผันแปร	5,148.99	20,895.30	36,315.50	2,545.32 บาท/ตัว
2. ต้นทุนคงที่	2,934.43	3,501.10	2,443.83	148.66 บาท/ตัว
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	8,083.42	24,396.40	38,759.33	2,693.98 บาท/ตัว
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	3.35	25.41	8.55	107.76 บาท/กก.
5. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	2,415.08	960.01	4,530.99	
6. ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม)	5.90	102.24	14.64	145.00 บาท/กก.
7. รายได้ต่อไร่ (บาท/ไร่)	14,248.97	98,151.20	66,333.69	3,625.00 บาท/ตัว
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	6,165.55	73,754.81	27,574.36	931.02 บาท/ตัว
9. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	2.55	76.83	6.09	37.24 บาท/กก.

4.3 สถานการณ์การผลิต การตลาด และแนวโน้มของสินค้าทางเลือก

ประกอบด้วยสถานการณ์สินค้าทางเลือกของสินค้าหลัก 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา และ ปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ไม่เหมาะสม S3N ทั้งในระดับประเทศ และภาคใต้ตอนบน ดังนี้

4.3.1 สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

1) ปาล์มน้ำมัน

1.1) สถานการณ์การผลิตปาล์มน้ำมัน

ปี 2559 - 2563 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.40 ต่อปี ร้อยละ 8.58 ต่อปี และร้อยละ 1.07 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2563 มีเนื้อที่ให้ผล 5.87 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจาก 5.66 ล้านไร่ ในปี 2562 ร้อยละ 3.71 ในขณะที่ผลผลิต 16.17 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,749 กิโลกรัม ลดลงจากผลผลิต 16.41 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,897 กิโลกรัม ในปี 2562 ร้อยละ 1.46 และร้อยละ 5.11 ตามลำดับ เนื่องจากสถานการณ์ภัยแล้ง และภาวะฝนทิ้งช่วงโดยเฉพาะในแหล่งผลิตสำคัญ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยลดลง

1.2) สถานการณ์การตลาดปาล์มน้ำมัน

(1) ความต้องการใช้

ปี 2559 - 2563 ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อพลังงานทดแทน ร้อยละ 5.46 ต่อปี และร้อยละ 17.74 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2563 มีความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อการบริโภค 1.22 ล้านตัน ลดลงจาก 1.31 ล้านตัน ในปี 2562 ร้อยละ 7.18 และมีความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อพลังงานทดแทน 1.45 ล้านตัน ลดลงจาก 1.58 ล้านตัน ในปี 2562 ร้อยละ 8.30 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในช่วงที่ผ่านมาส่งผลทำให้ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อการบริโภค และเพื่อพลังงานทดแทนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว B10 ลดลงจากเป้าหมายที่กำหนดไว้เฉลี่ยวันละ 54.00 ล้านลิตร ลดลงเหลือเพียงเฉลี่ยวันละ 35.00 ล้านลิตร

(2) การส่งออก

ปี 2559 - 2563 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.84 ต่อปี และ ร้อยละ 2.91 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2563 มีปริมาณการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ 321,760 ตัน ลดลงจาก 380,877 ตัน ในปี 2562 ร้อยละ 15.52 ในขณะที่มีมูลค่าการส่งออก 7,025 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 6,695 ล้านบาท ในปี 2562 ร้อยละ 5.33 เนื่องจากราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลกมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

(3) การนำเข้า

ปี 2559 - 2563 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ของไทยมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 7.59 ต่อปี และร้อยละ 14.00 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2563 มีปริมาณการนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ 82,820 ตัน มูลค่า 2,704 เพิ่มขึ้นจาก 72,959 ตัน มูลค่า 2,376 ล้านบาท ในปี 2562 ร้อยละ 13.52 และร้อยละ 13.80 ตามลำดับ

(4) ราคา

ราคาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของไทยขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต ปริมาณการใช้และสต็อกภายในประเทศ รวมทั้งสถานการณ์ราคาน้ำมันปาล์มในตลาดโลก โดยราคามีความเคลื่อนไหว ดังนี้

1) ราคาผลปาล์มสดที่เกษตรกรขายได้ ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2563) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 7.02 ต่อปี โดยปี 2563 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.72 บาท เพิ่มขึ้นจาก 2.60 บาท ในปี 2562 ร้อยละ 81.54

2) ราคาน้ำมันปาล์มดิบขายส่ง กทม. ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2563) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 5.08 ต่อปี โดยปี 2563 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 28.76 บาท เพิ่มขึ้นจาก 18.23 บาท ในปี 2562 ร้อยละ 57.76

3) ราคาน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ขายส่ง กทม. ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2563) มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 4.18 ต่อปี โดยปี 2563 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 33.16 บาท เพิ่มขึ้นจาก 21.58 บาท ในปี 2562 ร้อยละ 53.66

1.3) แนวโน้มและโอกาสทางการตลาดปาล์มน้ำมัน

ปี 2564 คาดว่าความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อการบริโภค 1.25 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 1.22 ล้านตัน ในปี 2563 ร้อยละ 2.80 และความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อพลังงานทดแทน 1.60 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 1.45 ล้านตัน ในปี 2563 ร้อยละ 10.50 เนื่องจากมาตรการส่งเสริมการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 10 เป็นน้ำมันดีเซลฐาน และการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 20 และ ปี 7 เป็นทางเลือก ดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ด้านการส่งออก ปี 2564 คาดว่าปริมาณการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ของไทย 350,000 ตัน มูลค่า 7,700 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 321,760 ตัน มูลค่า 7,052 ล้านบาท ในปี 2563 ร้อยละ 8.78 และ ร้อยละ 9.19 ตามลำดับ เนื่องจากราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลกยังคงทรงตัวอยู่ในระดับสูง ส่งผลทำให้ไทยมีความสามารถในการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น

ปัจจัยด้านบวกที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ปาล์มน้ำมัน ได้แก่

(1) จากความพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาลระหว่างอินเดียและมาเลเซีย ส่งผลทำให้อินเดียหันกลับมาซื้อน้ำมันปาล์มจากมาเลเซียอีกครั้ง หลังจากได้ใช้

มาตรการเข้มงวดในการนำเข้าน้ำมันปาล์มจากมาเลเซียตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 เพื่อตอบโต้มาเลเซียที่วิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายภายในของอินเดียในแคว้นแคชเมียร์ และการออกกฎหมายสัญชาติฉบับใหม่ที่เกิดกันขามุสลิม

(2) มาเลเซียมีการขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศในตะวันออกกลาง แอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อลดการพึ่งพาทดตลาดส่งออกเดิม (อินเดีย สหภาพยุโรป และจีน) ซึ่งมีแนวโน้มนำเข้าน้ำมันปาล์มลดลง ส่งผลทำให้ปากีสถาน บังคลาเทศ ซาอุดีอาระเบีย และกานา มีการนำเข้าน้ำมันปาล์มเพิ่มมากขึ้น

(3) ปริมาณความต้องการใช้น้ำมันปาล์มในตลาดโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าปริมาณการผลิตส่งผลทำให้สต็อกน้ำมันปาล์มโลกมีแนวโน้มลดลง และต่ำกว่า 10 ล้านตัน ประกอบกับสถานการณ์ราคาพืชน้ำมันโลกในปี 2564 ที่มีแนวโน้มทรงตัวอยู่ในระดับสูง ผลักดันให้ราคาน้ำมันปาล์มในตลาดโลกมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้น

(4) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำมาตรฐานในการผลิตปาล์มน้ำมันตามมาตรฐาน RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) ของไทย ส่งผลให้น้ำมันปาล์มดิบของไทยเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของตลาดยุโรปเพิ่มมากขึ้น

(5) การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ปี 2561 – 2580 รวม 6 ด้าน (ด้านการผลิต ด้านนวัตกรรม ด้านมาตรฐานปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ด้านพลังงาน ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการ) ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2562 โดยด้านการผลิตมุ่งเน้นพื้นที่สอดคล้องกับ Zoning by Agri-map และไม่ขยายพื้นที่ปลูกเพิ่ม แต่เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (เพิ่มผลผลิตต่อไร่ และเปอร์เซ็นต์น้ำมัน) ด้านพลังงาน ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำผลพลอยได้ (By product) เช่น น้ำเสียจากกระบวนการผลิต และทะลายเปล่าปาล์ม ไปผลิต Biogas และ Biomass เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาปาล์มน้ำมันทั้งระบบอย่างยั่งยืน

(6) การออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง “กำหนดวัตถุประสงค์และคุณภาพผลิตภัณฑ์ของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม พ.ศ.” เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2562 ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มภายในประเทศ

(7) การส่งเสริมการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 10 เป็นน้ำมันดีเซลฐาน และส่งเสริมการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 20 และ ปี 7 เป็นทางเลือก โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 คาดว่าในปี 2564 จะส่งผลทำให้มีการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อผลิตไบโอดีเซลเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยด้านลบที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ปาล์มน้ำมัน ได้แก่

(1) จากกรณีสงครามทางการค้าระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาเริ่มคลี่คลาย ส่งผลทำให้จีน หันกลับมาซื้อถั่วเหลืองจากสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนการนำเข้าน้ำมันปาล์ม

(2) อินเดีย ได้มีการประกาศใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าน้ำมันปาล์ม และเข้มงวดในการนำเข้าน้ำมันปาล์ม โดยได้มีการออกประกาศเพิ่มเติมเงื่อนไขการนำเข้าน้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้น เช่น การพิจารณาจากข้อตกลงก่อนการสั่งซื้อ การพิจารณาการนำเข้าจากประวัติย้อนหลัง 3 ปี การลดระยะเวลาใบอนุญาตจากเดิม 18 เดือน ลดเหลือ 6 เดือน การกำหนดเงื่อนไขการขอใบอนุญาตนำเข้าและการตัดสิทธิการนำเข้า รวมทั้งการเพิ่มความเข้มงวดพิธีการทางศุลกากร ส่งผลทำให้ อินเดียมีการนำเข้าน้ำมันปาล์มลดลงจากเฉลี่ยปีละ 9 - 10 ล้านตัน ลดลงเหลือเฉลี่ยปีละ 7 - 8 ล้านตัน

(3) สหภาพยุโรปมีการนำเข้าน้ำมันปาล์มเฉลี่ยปีละ 6 ล้านตัน และมากกว่าร้อยละ 46 เป็นการนำเข้าเพื่อใช้ในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพ ซึ่งขณะนี้สหภาพยุโรปอยู่ระหว่างการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้พลังงานทดแทนใหม่ (Renewable Energy Directive II: RED II) โดยมีเป้าหมายในการปรับลดการใช้ น้ำมันปาล์มลงและหันไปใช้เชื้อเพลิงชีวภาพใหม่ ๆ ทดแทนมากขึ้น หากมาตรการดังกล่าวมีผลบังคับใช้จะส่งผลทำให้ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อเป็นพลังงานทดแทนของสหภาพยุโรปลดลงปีละ 2.70 ล้านตัน

(4) สหรัฐอเมริกาคำหนดมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดของผลิตภัณฑ์ไบโอดีเซลจากอินโดนีเซียและอาร์เจนตินาในอัตราร้อยละ 60.44 - 276.65 ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2561

(5) นโยบายการปรับลดอัตรากาสิโน้ำมันปาล์มดิบของอินโดนีเซีย และมาเลเซียเพื่อกระตุ้นการส่งออกและขยายตลาด ส่งผลให้ราคาน้ำมันปาล์มดิบโลกมีแนวโน้มลดลง และจะส่งผลกระทบต่อส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของไทย

2) มะพร้าวน้ำหอม

2.1) สถานการณ์การผลิตมะพร้าวน้ำหอม

มะพร้าวน้ำหอม เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าส่งออกหลายร้อยล้านบาทต่อปี และเป็นมะพร้าวพื้นเมืองที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยมะพร้าวเป็นพืชที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง สามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย แต่มะพร้าวที่ปลูกในแต่ละท้องถิ่นการเจริญเติบโตและคุณภาพผลผลิตแตกต่างกันเนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกัน การปลูกมะพร้าวน้ำหอมให้ได้ผลดีเกษตรกรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน ปัจจุบันศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตร ได้ปรับปรุงพันธุ์มะพร้าว

น้ำหอมโดยเน้นที่คุณภาพของผลมะพร้าวอ่อนด้านความหอมและความหวาน จนได้ต้นแม่ที่มีลักษณะดีเด่น คือ มีความหอมและมีความหวานของน้ำมะพร้าว ระหว่าง 7.6 – 9.0 องศาบริกซ์ โดยต้นแม่เหล่านี้สามารถนำมาขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนให้เพียงพอแล้วเผยแพร่ให้เกษตรกรได้ทันที (ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตร, 2563) โดยการเลือกสภาพพื้นที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอม สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง การระบายน้ำในดินดี ควรใกล้แหล่งน้ำ ฝนตกกระจายสม่ำเสมอ อุณหภูมิของอากาศอยู่ระหว่าง 20-29 องศา ปริมาณแสงแดดเฉลี่ย 7.1 ชม./วัน และน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำสวนมะพร้าวน้ำหอมในฤดูแล้ง หากฝนทิ้งช่วงนานติดต่อกัน 1-2 เดือน ต้องมีการให้น้ำ (ปริมาณฝนไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ไม่ควรมีฝนตกน้อยกว่า ๕๐ มิลลิเมตร เกิน ๓ เดือน) โดยทั่วไปหากมีการดูแลรักษาสวนที่ดีให้ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ มะพร้าวจะออกจันทเร็ว อายุประมาณ 3 ปีเศษ ก็เริ่มทยอยเก็บผลผลิตได้แล้ว มะพร้าวน้ำหอมจะเริ่มเก็บผลอ่อนได้เมื่ออายุ 7 เดือน หรือประมาณ 190-200 วัน น้ำมะพร้าวในระยะนี้จะหวานและหอม เนื้อจะนุ่มเหมาะต่อการบริโภค โดยการปลูกมะพร้าวน้ำหอม ในพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) จากตัวอย่างพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ปี 2562 พบว่าจะมีต้นทุนเฉลี่ย 11,830 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 10,571 บาทต่อไร่

2.2) สถานการณ์การตลาดมะพร้าวน้ำหอม

มะพร้าวน้ำหอม จำหน่ายหลายรูปแบบ เช่น น้ำมะพร้าวแช่เย็น มะพร้าวทั้งผลซึ่งปอกตัดแต่ง มะพร้าวเผา วุ้นน้ำมะพร้าว เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะที่ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง ตลาดกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะถือว่าเป็นอาหารสุขภาพ ความต้องการที่เพิ่มขึ้น ทำให้การทำสวนมะพร้าวน้ำหอมมีอนาคตที่ดี สามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนมะพร้าวน้ำหอมตามมาตรฐานสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช., 2550) แบ่งเป็น 3 ชั้นคุณภาพ ดังนี้

- ชั้นพิเศษ (extra class) มะพร้าวน้ำหอมชั้นนี้ต้องมีคุณภาพดีที่สุด ผลไม่มีตำหนิ ในกรณีที่มีตำหนิต้องเป็นตำหนิผิวเล็กน้อยที่ไม่มีผลกระทบต่อรูปลักษณ์ทั่วไปของผลิตผล คุณภาพผลิตผล คุณภาพการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ

- ชั้นหนึ่ง (class I) มะพร้าวน้ำหอมชั้นนี้ต้องมีคุณภาพดี ผลที่มีตำหนิเล็กน้อยโดยไม่มีผลกระทบต่อรูปลักษณ์ทั่วไปของผลิตผล คุณภาพผลิตผล คุณภาพการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ ซึ่งตำหนิโดยรวมต่อผลต้องไม่เกิน 5 % ของพื้นที่ผิวทั้งหมดและไม่มีผลต่อคุณภาพของเนื้อมะพร้าว

- ชั้นสอง (class II) มะพร้าวน้ำหอมชั้นนี้รวมผลมะพร้าวน้ำหอมที่ไม่เข้าชั้นที่สูงกว่าแต่มีคุณภาพชั้นต่ำและยังคงคุณภาพผลิตผล คุณภาพการเก็บรักษา และการจัดเรียงเสนอในภาชนะบรรจุ ซึ่งตำหนิโดยรวมต่อผลต้องไม่เกิน 10 % ของพื้นที่ผิวทั้งหมด และไม่มีผลต่อคุณภาพของเนื้อมะพร้าว

2.3) แนวโน้มและโอกาสทางการตลาดมะพร้าวน้ำหอม

จากการศึกษาข้อมูลมะพร้าวน้ำหอม พบว่า มะพร้าวน้ำหอมของไทย จัดเป็นสินค้าในกลุ่มผลไม้ที่ได้รับความนิยมจากตลาดโลก โดยแต่ละปีมีการส่งออกมากถึง 370 ล้าน ลูก หรือคิดเป็นมูลค่ากว่า 8,000 ล้านบาท แม้ในปี 2563 ที่ประเทศไทยและทั่วโลกต้องเผชิญกับ ภาวะการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่การส่งออกมะพร้าวน้ำหอมยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้น 30% แนวโน้ม การส่งออกมะพร้าวน้ำหอมปี 2564 คาดว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้น 20-30% จากปี 2563 โดยตลาด ส่งออกหลักของไทยอันดับหนึ่ง คือ จีน มีสัดส่วนการส่งออกมากกว่า 70% ดังนั้น เกษตรกรผู้ปลูก มะพร้าวน้ำหอมไม่ต้องกังวลว่าจะขายผลผลิตไม่ได้ เพราะมีตลาดความต้องการสั่งซื้อมะพร้าวน้ำหอม จากไทยอีกมาก ซึ่งปัจจุบันผู้ส่งออกสั่งซื้อมะพร้าวน้ำหอมจะเกษตรกรอยู่ที่ 15 บาท/ลูก โดยต้นทุน การปลูกมะพร้าวน้ำหอมอยู่ที่ 3-4 บาท/ลูก

จากการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนปัญหาและอุปสรรค (SWOT Analysis) ของมะพร้าวน้ำหอม ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ตอนบน พบว่า มะพร้าวน้ำหอมในพื้นที่นี้ มีจุดแข็งและโอกาสอีกมาก ในส่วนต้นน้ำ คือ มีสายพันธุ์เอกลักษณ์แตกต่างจากผลผลิตของประเทศ อื่น ๆ กล่าวคือ รสชาติหวานหอม ส่วนกลางน้ำ คือ ความชำนาญและภูมิปัญญาในการแปรรูป มะพร้าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีคุณสมบัติเชิงโภชนาการ ได้แก่ มีโปแตสเซียมสูง มีดัชนีน้ำตาล ต่ำ และส่วนของปลายน้ำ ได้แก่ ความนิยมต่ออาหารสุขภาพและคู่แข่งต่างประเทศยังไม่มาก อีกทั้ง ตลาดต่างประเทศมีการอัตราการเติบโตสูงชันมาก มีการลงทุนของบริษัทนำเข้าและบรรจุกัญธิ ระดับโลก ในประเทศไทย

สำหรับจุดอ่อนและอุปสรรคที่สำคัญ ในส่วนต้นน้ำได้แก่ ควบคุมปริมาณ วัตถุดิบได้ยาก เนื่องจากผลผลิตไม่สม่ำเสมอ ขาดแคลนวัตถุดิบในช่วงฤดูแล้ง และราคาสูงกว่าวัตถุดิบ ประเทศอื่น มีปัญหาโรคและแมลง ในส่วนของกลางน้ำประสบปัญหาที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อต้นน้ำ ได้แก่ คุณภาพของสินค้า และราคาวัตถุดิบที่ไม่คงที่ และส่วนของปลายน้ำ เป็นเรื่องของคุณภาพ ของสินค้าและค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

เครือข่ายผลิตภัณฑ์ได้กำหนดกลยุทธ์ต้นน้ำ ด้านการจัดการเกษตร ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบและมาตรฐานการผลิตมะพร้าวน้ำหอมและน้ำหวาน จากดอกมะพร้าว การอนุรักษ์และสืบสานพื้นที่ผลิตมะพร้าวน้ำหอมคุณภาพ และการถ่ายทอดความรู้ ที่ฝังแน่น (Tacit Knowledge) จากปราชญ์มะพร้าว โดยเฉพาะผู้สูงอายุเป็นชุดความรู้ที่ถ่ายทอดได้ (Explicit Knowledge) กลยุทธ์กลางน้ำ ด้านการพัฒนากระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกลุ่มแปรรูปและกิจการขนาดเล็กในการผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ให้มีมาตรฐานการส่งออก การควบคุมคุณภาพในการผลิตให้ได้มาตรฐานทั้งผลิตภัณฑ์ที่ขาย ภายในประเทศและส่งออก และการพัฒนานวัตกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

สำหรับกลยุทธ์ปลายน้ำ ด้านตลาดและราคา ได้แก่ การกำหนดราคากลางของวัตถุดิบ การประกันราคาขั้นต่ำสำหรับวัตถุดิบ การจัดตั้งสถาบันมะพร้าว การประชาสัมพันธ์จุดเด่นด้านประโยชน์ของน้ำมะพร้าวและผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานระดับจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดผ่านสื่อสาธารณะ

การมองเห็นจุดแข็งและโอกาสของมะพร้าวน้ำหอมไทยทั้งห่วงโซ่อุปทาน ทำให้มองเห็นแนวทางที่จะทำให้มะพร้าวน้ำหอมไทยครองเบอร์ 1 ของโลก ได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนและอุปสรรคที่พบในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะปัญหาผลผลิต คุณภาพและมาตรฐานวัตถุดิบในส่วนของต้นน้ำ ปัญหาเร่งด่วนด้านตลาดปลายน้ำ ได้แก่ การบุกรุกของผู้ประกอบการรับซื้อและคัดบรรจุผลไม้ ที่เรียกว่า “ล้งจีน/ล้งมะพร้าว” ที่เข้ามาจัดตั้งบริษัท/โรงคัดบรรจุในพื้นที่ร่วมหุ้นลมกับคนไทย ในลักษณะนอมินี ซึ่งรายได้จากการประกอบการส่วนใหญ่อยู่ที่พ่อค้าจีน และมีการรับซื้อแบบเหมาสวน และผูกขาดตลาดสินค้าเกษตรของไทย ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงจะสามารถรักษาตลาดผลิตภัณฑ์มะพร้าวน้ำหอมของไทยได้อย่างยั่งยืน

4.3.2 สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

1) กล้วยหอมทอง

1.1) สถานการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง

กล้วยเป็นพืชที่ปลูกได้ทั่วไปในพื้นที่ประเทศไทย กล้วยแต่ละชนิดสามารถเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยที่ในแต่ละพื้นที่เพาะปลูกนั้นจะมีเนื้อที่ให้ผลผลิตที่ไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับปริมาณผลผลิตในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ที่มีโอกาสน้ำขัง หรือน้ำแช่ไม่เหมาะกับการปลูกกล้วย นอกจากนี้ กล้วยยังเป็นพืชที่ยังไม่ได้มีการจำแนกความเหมาะสมของดินในการปลูกตามแผนที่ Agri-Map สำหรับกล้วยหอมทองเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยว และปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่มเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล การปลูกกล้วยหอม ถ้าจะใช้ระยะปลูก 2x2 เมตร พื้นที่ 1 ไร่ สามารถปลูกได้ 350-400 หน่อ หน่อที่นำมาปลูกต้องเป็นหน่อจากต้นที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป จึงจะเป็นหน่อที่สมบูรณ์ ราคาหน่อกล้วยที่ขาย 8-10 บาท เมื่อกล้วยอายุ 4 เดือน จะเริ่มแต่งหน่อที่แตกออกมารอบต้นออก หลังจากนั้นคอยแต่งหน่อทุก 10-15 วัน ต่อครั้ง และจากการศึกษาของ ศศท.8 พบว่า กล้วยเป็นพืชที่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกทดแทนยางพาราทั้งในพื้นที่ ไม่เหมาะสม (S3, N) และพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) เนื่องจากผลตอบแทนสุทธิ การปลูกกล้วย เท่ากับ 9,865 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลตอบแทนสุทธิในการปลูกยางพาราในพื้นที่ ไม่เหมาะสม (S3, N)

1.2) สถานการณ์การตลาดกล้วยหอมทอง

ผลผลิตกล้วยหอมร้อยละ 97 ใช้บริโภคภายในประเทศ โดยผู้รวบรวมท้องถิ่นนำไปจำหน่ายตลาดกลาง และห้างสรรพสินค้า สำหรับกล้วยหอมเกรดรองมีการส่งเข้า โรงงานแปรรูป สำหรับการส่งออกกล้วยหอมร้อยละ 80 อยู่ในรูปการนำเข้าสัญญาข้อตกลงซื้อขายกับผู้ประกอบการส่งออกไว้ล่วงหน้า โดยตลาดส่งออกกล้วยหอมที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น และจีน คิดเป็นร้อยละ 70 และ 25 ของมูลค่าการส่งออกกล้วยหอมทั้งหมด โดยสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้สรุปสถานการณ์การตลาดส่งออกกล้วยหอมของประเทศไทย ปี 2563 พบว่า การส่งออกกล้วยหอมของไทยไปยังต่างประเทศทั่วโลกทั้งในรูปแบบของผลกล้วยสด กล้วยอบแห้ง และกล้วยแปรรูปต่างๆ โดยกล้วยชนิดสำคัญที่ส่งออก คือ กล้วยไข่และกล้วยหอม โดยในปี 2563 (ม.ค. -ก.ค.) ไทยส่งออกกล้วยสดไปยังประเทศต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฮองกง และกัมพูชา อย่างไรก็ตามตลาดส่งออกกล้วยหอมใหญ่อย่างประเทศจีนนั้น มีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งในปี 2563 (ม.ค.-ก.ค.) อัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 44.67 และเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้วพบว่าอัตราการขยายตัวของปีก่อนหน้า และนอกจากผลกล้วยสดแล้ว ประเทศไทยได้ส่งออกกล้วยอบแห้งด้วยเช่นกัน โดยในปี 2562 ไทยส่งออกกล้วยอบแห้งเป็นมูลค่า 169 ล้านบาท โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ไทยส่งออกกล้วยอบแห้งไปมากที่สุด รวมมูลค่า 114.35 ล้านบาท รองลงมา ประเทศสิงคโปร์ มีมูลค่าส่งออก 8.99 ล้านบาท Market Share ของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่เวียดนามเพิ่มขึ้น ปี 2562 ประเทศจีนนำเข้าผลกล้วยสดและแห้งจากไทย เป็นมูลค่า 16.31 ล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 505.61 ล้านบาท) และประเทศกัมพูชาเป็นคู่แข่งรายใหม่ในตลาดกล้วยหอมของไทย หลังจากการลงนามใน “ข้อตกลงการตรวจกักกันโรคสำหรับกล้วยหอมที่กัมพูชาจะส่งเข้าสาธารณรัฐประชาชนจีน” ในเดือนสิงหาคม 2561 เป็นต้นมา ทำให้กล้วยหอมเป็นผลไม้ชนิดแรกที่กัมพูชาสามารถส่งเข้าไปขายในตลาดจีนได้โดยไม่ต้องผ่านประเทศอื่น

1.3) แนวโน้มและโอกาสการตลาดกล้วยหอมทอง

โอกาสและศักยภาพการส่งออกสินค้ากล้วยหอม เป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะกล้วยหอมพันธุ์สีทอง เนื่องจากรสชาติที่อร่อย มีกลิ่นหอม แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะสามารถปลูกกล้วยหอมได้ แต่มีเพียง 2 จังหวัด คือ โอกินาวา และคาโงชิม่า ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการนำเข้ากล้วยหอมทองของไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกล้วยหอมอินทรีย์ที่ปลอดภัยและเป็นอัตรายต่อสุขภาพ ซึ่งทำให้เกษตรกรไทยหันมาปลูกกล้วยด้วยระบบอินทรีย์มากขึ้น เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานของประเทศญี่ปุ่นและสามารถส่งออกได้ราคาดีเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบาย ส่งเสริมการปลูกในเขตพื้นที่ ตามแผนที่ เกษตร (Agri - Map) รวมทั้งส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ให้ได้ตามมาตรฐาน GAP เพื่อลดต้นทุน การผลิต และให้ได้มาตรฐานโรงคัดบรรจุ GMP เพื่อให้ผลผลิต

มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาด อีกทั้งในกรณีผลผลิตกระจุกตัว ภาครัฐได้เชื่อมโยง ผู้ผลิต กับตลาดปลายทางและผลักดันผลผลิต เข้าสู่การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สนับสนุน ให้เกษตรกร เข้าร่วมเป็นเครือข่ายของสหกรณ์และ ผู้ประกอบการ ตามหลักการตลาดนำการผลิต และจัดสถานที่ ให้เกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่าย ให้กับผู้บริโภคโดยตรง

2) แพะ

2.1) สถานการณ์การผลิตแพะ

ในปี 2563 พบว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในประเทศไทย ทั้งหมด 71,039 ราย ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง 5 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส รวมจำนวน 44,356 ราย ซึ่งจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั่วประเทศเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.88 จากปี 2562 ที่มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ 65,850 ราย สำหรับการเลี้ยงแพะในพื้นที่ 7 จังหวัด ภาคใต้ตอนบน พบว่า ปี 2563 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั้งหมด 4,877 ราย ส่วนใหญ่อยู่ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้เลี้ยงแพะมากที่สุด จำนวน 1,963 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 38.88 ของจำนวนผู้เลี้ยงแพะภาคใต้ตอนบน และเมื่อพิจารณาด้านจำนวนแพะในปี 2563 พบว่า ในประเทศไทยมีแพะทั้งหมด 962,884 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.66 จากปี 2562 ที่มีจำนวนแพะ 832,533 ตัว โดยในส่วนของพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนนั้น มีจำนวนแพะในปี 2563 ทั้งหมด 104,379 ตัว เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 13.11 สอดคล้องกับทิศทางของประเทศ (ตารางที่ 15) จะเห็นได้ว่า ปี 2563 ที่ผ่านมามีทั้งในระดับประเทศและภาคใต้ตอนบน มีการเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้นทั้งเกษตรกรและจำนวนแพะ เนื่องจากราคาแพะเนื้อมีชีวิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จึงดึงดูดใจให้เกษตรกรหันมาสนใจ เลี้ยงกันมากขึ้น รวมทั้งมีโครงการต่างๆ จากภาครัฐมาส่งเสริม ทำให้มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อ เพิ่มขึ้น โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้

ตารางที่ 4.15 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะและจำนวนแพะของประเทศและภาคใต้ตอนบน
ปี 2562-2563

ระดับ	เกษตรกร (ราย)				แพะ (ตัว)			
	จำนวน		ร้อยละ		จำนวน		ร้อยละ	
	2562	2563	2562	2563	2562	2563	2562	2563
ประเทศ	65,850	71,039			832,533	962,884		
รวม 7 จังหวัด	4,877	5,155	100.00	100.00	92,283	104,379	100.00	100.00
นครศรีธรรมราช	1,811	1,963	37.13	38.08	34,516	40,088	37.40	38.41
กระบี่	1,356	1,417	27.80	27.49	22,723	27,166	24.62	26.03
พังงา	530	495	10.87	9.60	10,524	10,200	11.40	9.77
ภูเก็ต	51	58	1.05	1.13	1,888	1,869	2.05	1.79
สุราษฎร์ธานี	517	576	10.60	11.17	10,485	11,626	11.36	11.14
ระนอง	405	419	8.30	8.13	6,670	7,009	7.23	6.71
ชุมพร	207	227	4.24	4.40	5,477	6,421	5.94	6.15

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2564

การเลี้ยงแพะของภาคใต้ โดยทั่วไปสามารถแบ่งรูปแบบการเลี้ยงได้ 4 แบบ ดังนี้

1) การเลี้ยงแบบปล่อย ให้แพะหากินเองตามธรรมชาติและ ผสมพันธุ์เอง มักเลี้ยงบริเวณที่มีหญ้า กลางวันจะต้อนให้อยู่ที่มีร่มเงา มักไม่มีการสร้างคอกหรือโรงเรือน แต่จะปล่อยให้อาศัยตามร่มไม้

2) การเลี้ยงแบบผูกกลุ่ม เป็นการผูกกลุ่มแพะไว้กับที่ อาจเป็นหลักไม้ปักหรือเป็นตอไม้หรือต้นไม้ที่บริเวณโดยรอบมีหญ้าให้แพะกินเพียงพอ วันหนึ่งอาจมีการย้าย 2-3 จุด เพื่อให้ได้กินหญ้าได้มาก ส่วนตอนเย็นจะย้ายมาขังคอก

3) การเลี้ยงแบบกึ่งขังคอก ลักษณะคล้ายการเลี้ยงแบบปล่อย แต่จะสร้างคอกหรือโรงเรือนสำหรับกักขังตอนกลางคืน โรงเรือนมี แต่หลังคาเท่านั้น ตอนเช้าต้อนให้แพะออกหากินตามทุ่งหรือที่มีหญ้า

4) การเลี้ยงแบบขังคอกเป็นการเลี้ยงในคอกหรือโรงเรือนตลอดเวลา โดยให้น้ำและอาหารในคอก แต่อาจมีการปล่อยแพะออกไปหากิน ข้างนอกบ้าง พื้นคอกมักยกสูง และลาดเอียงหรืออาจเป็นพื้นดิน ธรรมดา แต่มีกรงพื้นด้วยแกลบ เกษตรกรสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง โดยพิจารณาจากวัตถุดิบ ประสพการณ์จำนวนแพะ จำนวนทุน และสภาพแวดล้อมที่เลี้ยง

การลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อ โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี กรมปศุสัตว์ ได้รวบรวมข้อมูลการลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อจากเครือข่ายผู้ผลิตแพะเนื้อ กรมปศุสัตว์ โดยได้จัดทำข้อมูลค่าใช้จ่ายและรายได้สำหรับการลงทุนเลี้ยงแพะ ปีที่ 1 – 5 ในพื้นที่ 2 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 20 ตัว) 3 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 30 ตัว) และ 5 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 50 ตัว) พบว่าเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 220,048 บาท 340,679 บาท และ 555,359 บาท ตามลำดับ และเมื่อสิ้นปีที่ 5 เกษตรกรมีแพะคงเหลือ มีมูลค่า 154,000 บาท 254,000 บาท และ 402,000 บาท ตามลำดับ สำหรับค่าใช้จ่ายในการลงทุนเลี้ยงแพะสรุปได้ดังนี้

2.2) สถานการณ์การตลาดแพะ

การจำหน่ายแพะเนื้อ มีรูปแบบผลิตภัณฑ์แพะมีชีวิต อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อแพะ และผลิตภัณฑ์จากหนังแพะ สวนราคาจำหน่าย แพะมีชีวิตในภาคใต้ราคา 120–180 บาท/กิโลกรัม แล้วแต่ขนาดน้ำหนัก และวัตถุประสงค์การใช้ ซึ่งจะแพงกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่นในด้าน ช่องทางจำหน่าย ได้แก่ การจำหน่ายผ่านพ่อค้ารวบรวม การซื้อโดยตรงจากผู้เลี้ยงและการขายปลีก ส่วนแพะนมมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ นมแพะพาสเจอร์ไรเซอร์ ไอศกรีมขนมที่มีส่วนผสมจากนมและเครื่องสำอาง ส่วนราคาจำหน่าย จะแตกต่างกันตามลักษณะบรรจุภัณฑ์ ในด้านช่องทางการจำหน่าย มีการจำหน่ายตรงและจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย (รานคา, ตัวแทน)

ในด้านตลาดส่งออกแพะมีชีวิตของไทยที่ผ่านมา 2557-2560 สามารถส่งออกประเทศมาเลเซีย ปลาย 100,000 ตัว และทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าป ๆ ละ 12,000 ตัว ในด้านการนำเข้าแพะมีชีวิตของไทย ในปี 2560 นำเข้าแพะพันธุ์ จำนวน 53,626 ตัว เป็นมูลค่า 21.744 ล้านบาท

2.3) แนวโน้มและโอกาสทางการตลาดแพะ

จากการศึกษาข้อมูลการเลี้ยงแพะภาคใต้ตอนบน พบว่า มีข้อดีและโอกาสทางการตลาด ดังนี้

(1) ผลผลิตจากแพะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน ไตหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

(2) การเลี้ยงแพะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูงและให้ผลตอบแทนเร็ว

(3) แพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาปรับปรุงและขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว องค์กรเกษตรกรมีศักยภาพที่จะปรับปรุงและขยายพันธุ์ได้เอง มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตแพะที่เหมาะสม

(4) สามารถใช้พืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติและผลพลอยได้จากโรงงานอุตสาหกรรมเกษตรที่มีอยู่ ในพื้นที่สามารถนำมาเป็นอาหารแพะได้หลากหลาย

(5) สามารถเลี้ยงในพื้นที่ของพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้เช่น สวนยางพารา สวนปาล์ม สวนผลไม้พืชไร่อื่นๆ

(6) การเลี้ยงแพะใช้เงินลงทุนต่ำเมื่อเทียบกับโคและกระบือ

(7) ความต้องการปุ๋ยอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

(8) มีการร่วมมือระหว่างภาครัฐสถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ในการพัฒนา การผลิต แกะเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

(9) การขยายตัวตลาดแพะ ในประเทศและกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และกลุ่มประเทศมุสลิมต้องการสินค้าแพะและผลิตภัณฑ์

(10) นโยบายภาครัฐกำหนดให้แพะเป็นสินค้าในยุทธศาสตร์รวมถึงการส่งเสริมสินค้าฮาลาล

(11) ภาครัฐมีกฎ ระเบียบและหน่วยงานที่ดูแลสนับสนุนตั้งแต่ระบบการผลิตถึงการจำหน่าย

(12) รัฐมีนโยบายสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง เช่น วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ เป็นต้น

(13) นโยบายภาครัฐส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะ ทดแทนพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม และราคาตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงแพะยังมีข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ที่ควรคำนึงถึง อาทิ

(1) พื้นที่โลดเลี้ยงในธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็วและไม่เพียงพอ และเกษตรกรบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการจัดการคานอาหารสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ

(2) ขาดแรงงานภาคเกษตร

(3) เกษตรกรบางส่วนมีความรู้ไม่เพียงพอในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ และขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงเชิงธุรกิจ รวมถึงการรวมตัวในเชิงธุรกิจยังไม่เข้มแข็ง

(4) ปริมาณแพะพันธุ์ดีไม่เพียงพอต่อการขยายพันธุ์

(5) โรงฆ่าโรงแปรรูปและสถานที่จัดจำหน่ายที่ได้มาตรฐานมีจำนวนจำกัด และมีเฉพาะบางแห่ง

(6) เกษตรกรขาดแหล่งเงินทุนในการนำมาประกอบอาชีพเลี้ยงแพะ

(7) การเคลื่อนย้ายไม่ถูกต้องภายในประเทศทำให้เสี่ยงต่อการควบคุมโรค

(8) ผู้บริโภคบางส่วนมีความรู้และทัศนคติในการบริโภคแพะและผลิตภัณฑ์คลาดเคลื่อนจากข้อมูลจริง

(9) การขยายตัวของเมืองและพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ มีผลต่อแหล่งหญ้าธรรมชาติและพื้นที่เลี้ยง

(10) กฎระเบียบ กฎหมายระหว่างประเทศในการนำเข้า ส่งออก
ไม้เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ

(11) โรคระบาดที่สำคัญต่อการเลี้ยงแพะ

โดยในพื้นที่ภาคใต้ มีสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ซึ่งผลผลิตเกินความต้องการของตลาด ที่ผ่านมามีราคาตกต่ำตามภาวะเศรษฐกิจ ภาครัฐจึงมีแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนอาชีพ ของเกษตรกร เพื่อลดปริมาณผลผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด และในส่วนของเกษตรกรเองเริ่มให้ความสำคัญกับการทำอาชีพเสริมในสวนยางพารา และสวนปาล์ม น้ำมัน โดยการปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงแพะเนื้อเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นสินค้าที่เลี้ยงง่าย ต้นทุนต่ำ และปริมาณผลผลิตยังมีไม่เพียงพอับความต้องการของตลาด จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรที่สนใจในการเลี้ยงแพะเนื้อ นอกจากนี้ปัจจุบันกรมปศุสัตว์ มีแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ การสร้างศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงแพะ และถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีให้แก่กลุ่มเกษตรกร การพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาด โดยอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกร ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าผลผลิตและตลาด ให้องค์ความรู้และภูมิปัญญา รวมทั้งส่งเสริมการผลิตแพะในระบบแปลงใหญ่

4.3.3 สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

1) ทูเรียน

1.1) สถานการณ์การผลิตทูเรียน

ปี 2559 - 2563 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นจาก 629,053 ไร่ 546,989 ต้น และ 870 กิโลกรัม ในปี 2559 เป็น 791,165 ไร่ 1,111,928 ต้น และ 1,405 กิโลกรัม ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.94 ร้อยละ 20.30 และร้อยละ 13.55 ต่อปี ตามลำดับ เนื้อที่ให้ผลและผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการปลูกพืชอื่นมาปลูกทุเรียนแทน เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ชนิดอื่น เป็นต้น ประกอบกับราคาที่เกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ดี ติดต่อกันหลายปี เกษตรกรจึงดูแลบำรุงรักษาสวนทุเรียนอย่างดี ปี 2563 เนื้อที่ให้ผล และผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 723,979 ไร่ ผลผลิต 1,018,261 ต้น ในปี 2562หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.28 และร้อยละ 9.20 ตามลำดับ ขณะที่ผลผลิตต่อไร่ลดลงจาก 1,407 กิโลกรัม ในปี 2562หรือลดลงร้อยละ 0.14 เนื้อที่ให้ผลรวมทั้งประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาที่เกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ดี จึงทำให้เกษตรกรขยายเนื้อที่ปลูกทุเรียนมากขึ้น รวมถึงมีการดูแลเอาใจใส่สวนทุเรียน และบำรุงรักษาอย่างดี จึงทำให้ผลผลิตในภาพรวมเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

1.2) สถานการณ์การตลาดทุเรียน

(1) ความต้องการบริโภค

ปี 2559 - 2563 ความต้องการบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นจาก 115,264 ตัน ในปี 2559 เป็น 435,505 ตัน ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.31 ต่อปี ซึ่งการบริโภคส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปผลสด ปี 2563 การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นจาก 327,497 ตัน ในปี 2562 ร้อยละ 32.98 เนื่องจากปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการบริโภคของภาครัฐ และกระแสนิยมในการบริโภคยังคงส่งผลให้การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(2) การส่งออก

ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก ซึ่งตลาดหลักสำคัญของไทย คือ จีน โดยส่งออกในรูปแบบทุเรียนสดมากกว่าร้อยละ 90 ของการส่งออกทั้งหมด ในปี 2559 - 2563 การส่งออกทุเรียนสด และผลิตภัณฑ์ของไทยเพิ่มขึ้นจาก 425,059 ตัน (คิดเป็นทุเรียนสด 431,725 ตัน) มูลค่า 20,058 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 668,040 ตัน (คิดเป็นทุเรียนสด 676,423 ตัน) มูลค่า 73,780 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.81 และร้อยละ 39.43 ต่อปี ตามลำดับ แบ่งเป็น

1) ทุเรียนสด เพิ่มขึ้นจาก 403,634 ตัน มูลค่า 17,505.76 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 639,763 ตัน มูลค่า 67,752.75 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.87 และร้อยละ 40.90 ต่อปี ตามลำดับ

2) ทุเรียนแช่แข็ง เพิ่มขึ้นจาก 20,365 ตัน มูลค่า 2,171.23 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 26,794 ตัน มูลค่า 5,631.48 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.96 และร้อยละ 31.85 ต่อปี ตามลำดับ

3) ทุเรียนอบแห้ง ลดลงจาก 341 ตัน มูลค่า 286.89 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 242 ตัน มูลค่า 226.62 ล้านบาท ในปี 2563 หรือลดลงร้อยละ 14.89 และร้อยละ 11.67 ต่อปี ตามลำดับ

4) ทุเรียนกวน เพิ่มขึ้นจาก 720 ตัน มูลค่า 94.09 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 1,241 ตัน มูลค่า 169.20 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.69 และร้อยละ 11.97 ต่อปี ตามลำดับ

ปี 2563 การส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ลดลงจาก 682,775 ตัน (คิดเป็นทุเรียนสด 690,764 ตัน) ในปี 2562 หรือลดลงร้อยละ 2.16 ขณะที่มูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 51,188 ล้านบาท ในปี 2562 หรือร้อยละ 44.14 เนื่องจากสถานการณ์ในช่วงต้นปีมีการระบาดของโรคโควิด 19 แต่แต่ละประเทศมีมาตรการป้องกันการระบาดโดยการเปิด/ปิดด่านนำเข้า และปิดเมืองในช่วง

ฤดูกาลส่งออก ส่วนสถานการณ์ปลายปีมีปัญหาภัยแล้ง ส่งผลให้ทุเรียนแตกใบอ่อนแทนการออกดอก และมีลมพายุในแหล่งผลิตภาคใต้ช่วงต้นเดือนสิงหาคม 2563 ทำให้ผลผลิตร่วง จึงมีผลผลิตออกสู่ตลาดลดลงจากปีที่ผ่านมา รวมทั้งคุณภาพไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาดจึงทำให้ปริมาณการส่งออกลดลง ขณะที่มูลค่าเพิ่มขึ้นตามความต้องการของตลาด

1.3) แนวโน้มและโอกาสทางการตลาดทุเรียน

ทุเรียนนอกจากเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในประเทศแล้ว ตลาดต่างประเทศยังมีความต้องการสูงเช่นกัน โดยปัจจุบันทุเรียนไทยมีการส่งออกไปตลาดต่างประเทศ ถึงร้อยละ 20-30 ของผลผลิตทั้งหมด โดยเฉพาะตลาดจีนยังมีความต้องการทุเรียนของไทยอีกมาก โดยมีล้งจีนเข้ามารับซื้อทุเรียนในประเทศไทย ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ในการระบายผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออก รวมทั้งยังมีโอกาสจากการลงนามในข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ในกรอบต่าง ๆ กับหลายประเทศ เช่น FTA ไทย-จีน, FTA อาเซียน-จีน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการผลิตและตลาดทุเรียนยังมีอุปสรรค อาทิ ผู้ส่งออกทุเรียนจากไทยมีอำนาจในการเจรจาต่อรองซื้อขายน้อย ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องของราคา การส่งออกทุเรียนยังต้องพึ่งพาตลาดส่งออกจีนเป็นหลัก ในระยะยาวล้งจีนจะเข้ามารับซื้อทุเรียนกันมากขึ้นจนทำให้เกิดการผูกขาดด้านราคาได้ พ่อค้าจีนจะมีอำนาจและกดราคาเกษตรกรได้ อีกทั้งผลผลิตทุเรียนเน่าเสียง่าย ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน มีระยะเวลาการวางจำหน่ายสั้น ผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ในลักษณะการกระจุกตัวในช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดย สศท.8 คาดการณ์แนวโน้มความต้องการสินค้าทุเรียนของประเทศในปี 2564 ดังนี้

(1) ความต้องการบริโภค ปี 2564 คาดว่าความต้องการบริโภคทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ภายในประเทศมีปริมาณ 513,437 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 17.89 เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้น

(2) การส่งออก ปี 2564 คาดว่าการส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์จะเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 11.64 โดยมี ปริมาณ 761,659 ตัน (คิดเป็นต้นสด 770,156 ตัน) แยกเป็น ทุเรียนสด 731,648 ตัน ทุเรียนแช่แข็ง 27,902 ตัน ทุเรียนอบแห้ง 231 ตัน และทุเรียนกวน 1,284 ตัน เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศยังคง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะตลาดจีน ซึ่งมีความต้องการบริโภคทุเรียนสดจากไทย ประกอบกับการพัฒนาระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ของจีนที่รองรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น จึงช่วยให้ผู้บริโภคของจีนในมณฑลต่าง ๆ เข้าถึงการบริโภคทุเรียนได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการขยายการส่งออกทุเรียนสดและทุเรียนแช่แข็งไปยัง ตลาดอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐที่ผลักดันการส่งออกไปยังตลาดใหม่ รวมถึง

การพัฒนาคุณภาพ ให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น จึงคาดว่าจะทำให้ปริมาณการส่งออกทุเรียนในภาพรวมมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

(3) ราคา ปี 2564 คาดว่าราคาที่เกษตรกรขายได้ ราคาขายส่งตลาดกรุงเทพฯ และราคาส่งออก มีแนวโน้ม ใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากความต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและตลาดต่างประเทศยังมี อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ราคาอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตาม ราคาที่เกษตรกรขายได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลผลิต เป็นสำคัญ

โดยมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกทุเรียน ได้แก่

(1) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิต ปัญหาเรื่องโรคแมลงของทุเรียนไทย ได้แก่ ปัญหาโรครากเน่าโคนเน่า (ไฟทอปเธอรา) ซึ่งเกิดจาก เชื้อราในทุเรียน และโรคเชื้อราสีชมพู ทั้งในช่วงก่อนให้ผลผลิตและหลังจากให้ผลผลิตแล้วทำให้ต้นทุเรียน ทрудโทรมและตายได้ ส่งผลให้อัตราการรอดของทุเรียนลดลงและไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ และคุณภาพ ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด ดังนั้น การดูแลจัดการสวนที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ต้นทุเรียนมีความ สมบูรณ์ ด้านทานต่อโรคแมลงต่าง ๆ และลดความเสียหายจากความแปรปรวนของสภาพอากาศ รวมทั้งช่วยให้ คุณภาพ ขนาด และรูปทรง ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น

(2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อด้านการตลาดของทุเรียนไทย

(2.1) ความต้องการของตลาดจีน โดยทุเรียนไทยเป็นที่รู้จักและมีความต้องการของตลาดจีนเพิ่มขึ้น ทำให้การส่งออกทุเรียนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2558 - 2562) มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปริมาณเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 14.62 ต่อปี และมูลค่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 34.31 ต่อปี และในปี 2563 มูลค่าการส่งออกได้ปรับเพิ่มขึ้นจาก ปี 2562 ประมาณร้อยละ 44.14 เนื่องจากความต้องการของตลาดจีนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา แม้ว่า ในช่วงต้นปี 2563 ได้เกิดปัญหาการระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้การขนส่งและการกระจายสินค้า ในตลาดจีนเกิดความล่าช้าจากการเปิด/ปิดด่านนำเข้า และปิดเมืองต่าง ๆ ทำให้มีปัญหาด้านการขนส่ง โดยเฉพาะ การขนส่งทางบก ผู้ประกอบการบางรายจึงปรับเปลี่ยนเส้นทางการขนส่งจากทางบกไปส่งออกทางเรือแทน นอกจากนี้ ภาครัฐได้เตรียมมาตรการรองรับผลผลิตที่อาจล้นตลาดและส่งออกไม่ได้ ทั้งมาตรการ การกระจายผลผลิตภายในประเทศ การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย เช่น การทำตลาดออนไลน์ เป็นต้น และการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง จึงทำให้การกระจายผลผลิตภายในประเทศ และการส่งออกกลับเข้าสู่สภาวะปกติ และไม่ได้รับผลกระทบมากนัก รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ และขยายตลาดผลไม้ไทยในจีนทั้งในรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์ร่วมกับบริษัทผู้นำเข้าจีน จึงทำให้ตลาดทุเรียนของไทยขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองรองที่ไม่ใช่เมืองหลักในการนำเข้าผลไม้จากไทย เช่น เมืองฝูโจว มณฑลฝูเจี้ยน เมืองจีหนาน เมืองชิงเต่า เมืองซีอานในมณฑล ซานตง เป็นต้น ประกอบกับระบบโลจิสติกส์ของจีนที่เติบโตอย่างรวดเร็ว จึงช่วยรองรับระบบการขายออนไลน์

เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจีนที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อสินค้า จึงช่วยเพิ่มโอกาสในการส่งออกทุเรียนของไทยไปจีนได้มากขึ้น

(2.2) กฎระเบียบการนำเข้าผลไม้ของจีน ซึ่งมีความเข้มงวดมากขึ้น โดยกำหนดให้สวนผลไม้ที่ปลูกเพื่อส่งออกไปจีน 5 ชนิด (ทุเรียน มะม่วง มังคุด ลิ้นจี่ ลำไย) ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) ส่วนโรงคัดบรรจุต้องผ่านมาตรฐานหลักปฏิบัติที่ดีใน การผลิตสินค้าเกษตรด้านพืช (Good Manufacturing Practice: GMP) ส่งผลให้เกษตรกรและผู้ประกอบการ มีการปรับตัวเพื่อยกระดับมาตรฐานของผลไม้ไทยที่จะส่งออกให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จีนได้เปิดด่านขนส่งทางบกเพิ่มอีก 2 ด่าน ได้แก่ ด่านตงซิง และด่านรถไฟผิงเสียง ซึ่งช่วยให้การระบายผลไม้ของไทยไปจีนได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และยังเป็น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งด้วย

(2.3) ปี 2563 อัตราค่าระวางเรือปรับลดลงจากปี 2562 จึงทำให้ต้นทุนค่าขนส่งปรับตัวลดลง แม้ว่า ค่าเงินบาทจะอ่อนค่าลง รวมทั้งในช่วงต้นปี 2563 ที่ผ่านมา ผู้ประกอบการได้ประสบปัญหาด้านการขนส่งจาก การระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้ผู้ประกอบการบางรายต้องปรับตัวด้านการขนส่งผลไม้ไปยังตลาดจีน โดยมี การเปลี่ยนเส้นทางการขนส่งจากทางบกมาขนส่งทางเรือแทน ประกอบกับในช่วงต้นปี 2563 เป็นช่วงที่ผลไม้ ภาคตะวันออกออกสู่ตลาดมาก และมีความต้องการตู้คอนเทนเนอร์ในการส่งออกมากขึ้น จึงทำให้ค่าระวางเรือ ปรับตัวสูงกว่าช่วงปลายปี 2563 อย่างไรก็ตาม ปริมาณตู้ยังคงเพียงพอกับความต้องการ ค่าระวางเรือจึงไม่ปรับ ตัวสูงขึ้นมากนักเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยต้นทุนค่าขนส่งทางเรือจากไทยไปฮ่องกง และจากไทยไปเซี่ยงไฮ้ในช่วงเดือนมีนาคม - กันยายน 2562 มีอัตราสูงสุด 1,200 ดอลลาร์สหรัฐฯ และ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตู้คอนเทนเนอร์ (ปรับอุณหภูมิ) ขนาด 40 ฟุตตามลำดับ (คิดเป็นค่าระวางตู้ละ 38,243 บาท และ 31,869 บาท ณ อัตราแลกเปลี่ยนช่วงเดือน มีนาคม - กันยายน 2563 เฉลี่ย 31.87 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ) เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2562 ที่มี ค่าระวางเรือต่อตู้คอนเทนเนอร์ (ปรับอุณหภูมิ) ขนาด 40 ฟุต สูงสุดประมาณ 2,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ และ 1,100 ดอลลาร์สหรัฐฯ ตามลำดับ (คิดเป็นค่าระวางตู้ละ 62,800 บาท และ 34,540 บาท ณ อัตราแลกเปลี่ยน ช่วงเดือนมีนาคม - กันยายน 2562 เฉลี่ย 31.40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ) จึงทำให้การขนส่งทางเรือจากไทยไปฮ่องกงลดลงตู้ละ 24,557 บาท และไปเซี่ยงไฮ้ลดลงตู้ละ 2,671 บาท ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ค่าระวางเรือมีการปรับเพิ่มขึ้นในช่วงต้นปีที่มีความต้องการใช้ตู้คอนเทนเนอร์ในการส่งออกสินค้ามาก และปรับตัวลดลงในช่วง ปลายปีตามทิศทางการส่งออกและความต้องการใช้

2) กล้วยหอมทอง

2.1) สถานการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง

กล้วยเป็นพืชที่ปลูกได้ทั่วไปในพื้นที่ประเทศไทย กล้วยแต่ละชนิดสามารถเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยที่ในแต่ละพื้นที่เพาะปลูกนั้นจะมีเนื้อที่ให้ผลผลิตที่ไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับปริมาณผลผลิตในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ที่มีโอกาสน้ำขัง หรือน้ำแช่ไม่เหมาะกับการปลูกกล้วย นอกจากนี้ กล้วยยังเป็นพืชที่ยังไม่ได้มีการจำแนกความเหมาะสมของดินในการปลูกตามแผนที่ Agri-Map สำหรับกล้วยหอมทองเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยว และปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่มเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล การปลูกกล้วยหอม ถ้าจะใช้ระยะปลูก 2x2 เมตร พื้นที่ 1 ไร่ สามารถปลูกได้ 350-400 หน่อ หน่อที่นำมาปลูกต้องเป็นหน่อจากต้นที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป จึงจะเป็นหน่อที่สมบูรณ์ ราคาหน่อกล้วยที่ขาย 8-10 บาท เมื่อกล้วยอายุ 4 เดือน จะเริ่มแต่งหน่อที่แตกออกมารอบต้นออก หลังจากนั้นคอยแต่งหน่อทุก 10-15 วัน ต่อครั้ง และจากการศึกษาของ สศท.8 พบว่า กล้วยเป็นพืชที่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกทดแทนยางพาราทั้งในพื้นที่ ไม่เหมาะสม (S3, N) และพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) เนื่องจากผลตอบแทนสุทธิการปลูกกล้วย เท่ากับ 9,865 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลตอบแทนสุทธิในการปลูกยางพาราในพื้นที่ ไม่เหมาะสม (S3, N)

2.2) สถานการณ์การตลาดกล้วยหอมทอง

ผลผลิตกล้วยหอมร้อยละ 97 ใช้บริโภคภายในประเทศ โดยผู้รวบรวมต้องถือนำไปจำหน่ายตลาดกลาง และห้างสรรพสินค้า สำหรับกล้วยหอมเกรดรองมีการส่งเข้า โรงงานแปรรูป สำหรับการส่งออกกล้วยหอมร้อยละ 80 อยู่ในรูปการนำเข้าสัญญาซื้อตกลงซื้อขายกับผู้ประกอบการส่งออกไว้ล่วงหน้า โดยตลาดส่งออกกล้วยหอมที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น และจีน คิดเป็นร้อยละ 70 และ 25 ของมูลค่าการส่งออกกล้วยหอมทั้งหมด โดยสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้สรุปสถานการณ์การตลาดส่งออกกล้วยของประเทศไทย ปี 2563 พบว่า การส่งออกกล้วยของไทยไปยังต่างประเทศทั่วโลกทั้งในรูปแบบของผลกล้วยสด กล้วยอบแห้ง และ กล้วยแปรรูปต่างๆ โดยกล้วยชนิดสำคัญที่ส่งออก คือ กล้วยไข่และกล้วยหอม โดยในปี 2563 (ม.ค. -ก.ค.) ไทยส่งออกกล้วยสดไปยังประเทศต่างๆที่สำคัญ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฮองกง และกัมพูชา อย่างไรก็ตามตลาดส่งออกกล้วยรายใหญ่อย่างประเทศจีนนั้นมียอดการขยายตัวที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งในปี 2563 (ม.ค.-ก.ค.) อัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 44.67 และเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้วพบว่าอัตราการขยายตัวของปีก่อนหน้า และนอกจากผลกล้วยสดแล้ว ประเทศไทยได้ส่งออกกล้วยอบแห้งด้วยเช่นกัน โดยในปี 2562 ไทยส่งออกกล้วยอบแห้งเป็นมูลค่า 169 ล้านบาท โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ไทยส่งออกกล้วยอบแห้งไปมากที่สุด รวมมูลค่า 114.35 ล้านบาท รองลงมา ประเทศสิงคโปร์ มีมูลค่าส่งออก 8.99 ล้านบาท Market Share ของไทย

ลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่เวียดนามเพิ่มขึ้น ปี 2562 ประเทศจีนนำเข้าผลกล้วยสดและแห้งจากไทย เป็นมูลค่า 16.31 ล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 505.61 ล้านบาท) และประเทศกัมพูชาเป็นคู่แข่งรายใหม่ ในตลาดกล้วยหอมของไทย หลังจากการลงนามใน “ข้อตกลงการตรวจกักกันโรคสำหรับกล้วยหอม ที่กัมพูชาจะส่งเข้าสาธารณรัฐประชาชนจีน” ในเดือนสิงหาคม 2561 เป็นต้นมา ทำให้กล้วยหอม เป็นผลไม้ชนิดแรกที่กัมพูชาสามารถส่งเข้าไปขายในตลาดจีนได้โดยไม่ต้องผ่านประเทศอื่น

2.3) แนวโน้มและโอกาสการตลาดกล้วยหอมทอง

โอกาสและศักยภาพการส่งออกสินค้ากล้วยหอม เป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะกล้วยหอมพันธุ์สีทอง เนื่องจากรสชาติที่อร่อย มีกลิ่นหอม แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะสามารถปลูกกล้วยหอมได้ แต่มีเพียง 2 จังหวัด คือ โอกินาวา และคาโงชิม่า ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการนำเข้ากล้วยหอมทองของไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกล้วยหอมอินทรีย์ที่ปลอดภัยและเป็นอัตรายต่อสุขภาพ ซึ่งทำให้เกษตรกรไทยหันมาปลูกกล้วยด้วยระบบอินทรีย์มากขึ้น เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานของประเทศญี่ปุ่นและสามารถส่งออกได้ราคาดีเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบาย ส่งเสริมการปลูกในเขตพื้นที่ตามแผนที่เกษตร (Agri - Map) รวมทั้งส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ให้ได้ตามมาตรฐาน GAP เพื่อลดต้นทุน การผลิต และให้ได้มาตรฐานโรงคัดบรรจุ GMP เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาด อีกทั้งในกรณีผลผลิตกระจุกตัว ภาครัฐได้เชื่อมโยง ผู้ผลิตกับตลาดปลายทางและผลักดันผลผลิต เข้าสู่การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สนับสนุน ให้เกษตรกรเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของสหกรณ์และ ผู้ประกอบการ ตามหลักการตลาดนำการผลิต และจัดสถานที่ให้เกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่าย ให้กับผู้บริโภคโดยตรง

3) แพะ

3.1) สถานการณ์การผลิตแพะ

ในปี 2563 พบว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในประเทศไทย ทั้งหมด 71,039 ราย ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง 5 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส รวมจำนวน 44,356 ราย ซึ่งจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั้งประเทศเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.88 จากปี 2562 ที่มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ 65,850 ราย สำหรับการเลี้ยงแพะในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน พบว่า ปี 2563 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั้งหมด 4,877 ราย ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้เลี้ยงแพะมากที่สุด จำนวน 1,963 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 38.88 ของจำนวนผู้เลี้ยงแพะภาคใต้ตอนบน และเมื่อพิจารณาตามจำนวนแพะในปี 2563 พบว่า ในประเทศไทยมีแพะทั้งหมด 962,884 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.66 จากปี 2562 ที่มีจำนวนแพะ 832,533 ตัว โดยในส่วนของพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนนั้น มีจำนวนแพะในปี 2563 ทั้งหมด 104,379 ตัว

เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 13.11 สอดคล้องกับทิศทางของประเทศ (ตารางที่ 15) จะเห็นได้ว่า ปี 2563 ที่ผ่านมามีทั้งในระดับประเทศและภาคใต้ตอนบน มีการเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้นทั้งเกษตรกรและจำนวนแพะ เนื่องจากราคาแพะเนื้อมีชีวิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จึงดึงดูดใจให้เกษตรกรหันมาสนใจเลี้ยงกันมากขึ้น รวมทั้งมีโครงการต่างๆ จากภาครัฐมาส่งเสริม ทำให้มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อเพิ่มขึ้น โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้

การเลี้ยงแพะของภาคใต้ โดยทั่วไปสามารถแบ่งรูปแบบการเลี้ยงได้ 4 แบบ ดังนี้

1) การเลี้ยงแบบปล่อย ให้แพะหากินเองตามธรรมชาติและ ผสมพันธุ์เอง มักเลี้ยงบริเวณที่มีหญ้า กลางวันจะต้อนให้อยู่ที่มีร่มเงา มักไม่มีการสร้างคอกหรือโรงเรือน แต่จะปล่อยให้อาศัยตามร่มไม้

2) การเลี้ยงแบบผูกมัด เป็นการผูกมัดแพะไว้กับที่ อาจเป็นหลักไม้ปักหรือเป็นต่อไม้หรือต้นไม้ที่บริเวณโดยรอบมีหญ้าให้แพะกินเพียงพอ วันหนึ่งอาจมีการย้าย 2-3 จุด เพื่อให้ได้กินหญ้าได้มาก ส่วนตอนเย็นจะย้ายมาขังคอก

3) การเลี้ยงแบบกึ่งขังคอก ลักษณะคล้ายการเลี้ยงแบบปล่อย แต่จะสร้างคอกหรือโรงเรือนสำหรับกักขังตอนกลางคืน โรงเรือนมี แต่หลังคาเท่านั้น ตอนเช้าต้อนให้แพะออกหากินตามทุ่งหรือที่มีหญ้า

4) การเลี้ยงแบบขังคอกเป็นการเลี้ยงในคอกหรือโรงเรือนตลอดเวลา โดยให้น้ำและอาหารในคอก แต่อาจมีการปล่อยแพะออกไปหากิน ข้างนอกบ้าง พันคอกมักยกสูง และลาดเอียงหรืออาจเป็นพื้นดิน ธรรมดา แต่มีกรงพื้นด้วยแกลบ เกษตรกรสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเองโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพจำนวนแพะ จำนวนทุน และสภาพแวดล้อมที่เลี้ยง

การลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อ โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี กรมปศุสัตว์ ได้รวบรวมข้อมูลการลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อจากเครือข่ายผู้ผลิตแพะเนื้อ กรมปศุสัตว์ โดยได้จัดทำข้อมูลค่าใช้จ่ายและรายได้สำหรับการลงทุนเลี้ยงแพะ ปีที่ 1 – 5 ในพื้นที่ 2 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 20 ตัว) 3 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 30 ตัว) และ 5 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 50 ตัว) พบว่าเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 220,048 บาท 340,679 บาท และ 555,359 บาท ตามลำดับ และเมื่อสิ้นปีที่ 5 เกษตรกรมีแพะคงเหลือ มีมูลค่า 154,000 บาท 254,000 บาท และ 402,000 บาท ตามลำดับ สำหรับค่าใช้จ่ายในการลงทุนเลี้ยงแพะสรุปได้ดังนี้

3.2) สถานการณ์การตลาดแพะ

การจำหน่ายแพะเนื้อ มีรูปแบบผลิตภัณฑ์แปนแพะมีชีวิต อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อแพะ และผลิตภัณฑ์จากหนังแพะ สวนราคาจำหน่าย แพะมีชีวิตในภาคใต้ราคา 120-180 บาท/กิโลกรัม แล้วแต่ขนาดน้ำหนัก และวัตถุประสงค์การใช้ ซึ่งจะแพงกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น

ในด้านช่องทางจำหน่าย ได้แก่ การจำหน่ายผ่านพ่อค้ารวบรวม การซื้อโดยตรงจากผู้เลี้ยง และการขายปลีก ส่วนแพะนมมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ นมแพะพาสเจอร์ไรโซโยเกิร์ต ไอศกรีมขนมที่มีส่วนผสมจากนมและเครื่องสำอาง สวนราคาจำหน่าย จะแตกต่างกันตามลักษณะบรรจุภัณฑ์ ในด้านช่องทางการจำหน่าย มีการจำหน่ายตรงและจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย (ร้านค้า, ตัวแทน)

ในด้านตลาดส่งออกแพะมีชีวิตของไทยที่ผ่านมา 2557-2560 สามารถส่งออกประเทศมาเลเซีย ปลาย 100,000 ตัว และทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ปลาย 12,000 ตัว ในด้านการนำเข้าแพะมีชีวิตของไทย ในปี 2560 นำเข้าแพะพันธุ์ จำนวน 53,626 ตัว เป็นมูลค่า 21.744 ล้านบาท

3.3) แนวโน้มและโอกาสทางการตลาดแพะ

จากการศึกษาข้อมูลการเลี้ยงแพะภาคใต้ตอนบน พบว่า มีข้อดีและโอกาสทางการตลาด ดังนี้

- 1) ผลผลิตจากแพะมีคุณภาพทางโภชนาการสูงสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน ได้หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
- 2) การเลี้ยงแพะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูงและให้ผลตอบแทนเร็ว
- 3) แพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาปรับปรุงและขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว องค์กรเกษตรกรมีศักยภาพที่จะปรับปรุงและขยายพันธุ์ได้เอง มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตแพะที่เหมาะสม
- 4) สามารถใช้พืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติและผลพลอยได้จากโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรที่มีอยู่ ในพื้นที่สามารถนำมาเป็นอาหารแพะได้หลากหลาย
- 5) สามารถเลี้ยงในพื้นที่ของพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้เช่น สวนยางพารา สวนปาล์ม สวนผลไม้พืชไร่หลังเก็บเกี่ยว
- 6) การเลี้ยงแพะใช้เงินลงทุนต่ำเมื่อเทียบกับโคและกระบือ
- 7) ความต้องการปุ๋ยอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- 8) มีการร่วมมือระหว่างภาครัฐสถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ในการพัฒนา การผลิต แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ
- 9) การขยายตัวตลาดแพะ ในประเทศและกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และกลุ่มประเทศมุสลิมต้องการสินค้าแพะและผลิตภัณฑ์
- 10) นโยบายภาครัฐกำหนดให้แพะเป็นสินค้าในยุคทศวรรษรวมถึงการส่งเสริมสินค้าฮาลาล
- 11) ภาครัฐมีกฎ ระเบียบและหน่วยงานที่ดูแลสนับสนุนตั้งแต่ระบบการผลิตถึงการจำหน่าย

12) รัฐมีนโยบายสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง เช่น วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ เป็นต้น

13) นโยบายภาครัฐส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะ ทดแทนพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม และราคาตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงแพะยังมีข้อจำกัดด้านต่างๆ ที่ควรคำนึงถึง อาทิ

1) พื้นที่ไต่ดอนเลี้ยงในธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็วและไม่เพียงพอ และเกษตรกรบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการจัดการตานอาหารสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ

2) ขาดแรงงานภาคเกษตร

3) เกษตรกรบางส่วนมีความรู้ไม่เพียงพอในการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ และขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงเชิงธุรกิจ รวมถึงการรวมตัวในเชิงธุรกิจยังไม่เข้มแข็ง

4) ปริมาณแพะพันธุ์ดีไม่เพียงพอต่อการขยายพันธุ์

5) โรงฆ่าโรงแปรรูปและสถานที่จัดจำหน่ายที่ได้มาตรฐานมีจำนวนจำกัด และมีเฉพาะบางแห่ง

6) เกษตรกรขาดแหล่งเงินทุนในการนำมาประกอบอาชีพเลี้ยงแพะ

7) การเคลื่อนย้ายไม่ถูกต้องภายในประเทศทำให้เสี่ยงต่อการควบคุมโรค

8) ผู้บริโภคบางส่วนมีความรู้และทัศนคติในการบริโภคแพะและผลิตภัณฑ์ ตลาดเคลื่อนจากขอมูลจริง

9) การขยายตัวของเมืองและพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ มีผลต่อแหล่งหญ้าธรรมชาติและพื้นที่เลี้ยง

10) กฎระเบียบ กฎหมายระหว่างประเทศในการนำเข้า ส่งออก ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ

11) โรคระบาดที่สำคัญต่อการเลี้ยงแพะ

โดยในพื้นที่ภาคใต้ มีสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ซึ่งผลผลิตเกินความต้องการของตลาด ที่ผ่านมามีราคาตกต่ำตามภาวะเศรษฐกิจ ภาครัฐจึงมีแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนอาชีพ ของเกษตรกร เพื่อลดปริมาณผลผลิตให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตลาด และในส่วนของเกษตรกรเองเริ่มให้ความสำคัญกับการทำอาชีพเสริมในสวนยางพารา และสวนปาล์ม น้ำมัน โดยการปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงแพะเนื้อเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นสินค้าที่เลี้ยงง่าย ต้นทุนต่ำ และปริมาณผลผลิตยังมีไม่เพียงพอับความต้องการของตลาด จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรที่สนใจในการเลี้ยงแพะเนื้อ นอกจากนี้ปัจจุบันกรมปศุสัตว์ มีแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ การสร้างศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงแพะ และถ่ายทอดความรู้และ

เทคโนโลยีให้แก่กลุ่มเกษตรกร การพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาด โดยอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกร ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าผลผลิตและตลาด ให้องค์ความรู้และภูมิปัญญา รวมทั้งส่งเสริมการผลิตพะยะในระบบแปลงใหญ่

4.4 แนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมสินค้าทางเลือกเชิงพื้นที่

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าสินค้าหลักในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ข้าว ยางพารา และ ปาล์มน้ำมัน ซึ่งในภาพรวม พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบนมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ความเหมาะสมมาก และยังมีผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ ในขณะที่ ยางพาราเป็นสินค้าที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่ อาทิ การปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตสูง ให้ผลตอบแทนต่ำ และจากปัญหาด้านราคาตกต่ำและมีอุปทานส่วนเกิน ส่วนปาล์มน้ำมัน ยังมีการปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมอยู่มาก ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำและต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้น จึงควรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมันโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม โดย สศท.8 ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสินค้าทางเลือกเพื่อทดแทนสินค้าดังกล่าว รวมทั้งกิจกรรมเสริมรายได้ที่มีศักยภาพในเชิงพื้นที่ สำหรับพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเพื่อส่งเสริมการผลิต การตลาด ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ดังนี้

4.4.1 กรณีสินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

สินค้าที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนข้าวในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาภายใต้ข้อมูลด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาด พบว่ามีสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าวน้ำหอม โดยมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการผลิตและแนวทางการส่งเสริม ดังนี้

1) ปาล์มน้ำมัน สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม

(1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปาล์มน้ำมันชอบสภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุก และสม่ำเสมอตลอดปี มีความชื้นสูง และแสงแดดจัด ซึ่งตรงกับพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคใต้ ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะปลูกปาล์มน้ำมันเนื่องจากมีการกระจายของน้ำฝนสม่ำเสมอ ประมาณ 1,800 ถึง 2,000 มิลลิเมตรต่อปีและจะต้องไม่มีสภาพแห้งแล้งเกิน 3 เดือน ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลือกพื้นที่ปลูกเพราะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ สภาพดิน และการขนส่งด้วย อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 25 ถึง 28 องศาเซลเซียส มีปริมาณแสงแดดอย่างน้อย วันละ 5 ชั่วโมง และมีความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศในรอบปี ไม่ต่ำกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ สภาพดินที่เหมาะสม คือ เป็นดินร่วนเหนียวถึงดินเหนียว มีความลึกของชั้นหน้าดินมากกว่า 75 เซนติเมตร อุ่นน้ำได้ดี มีธาตุอาหารสูง มีความเป็นกรดอ่อน pH 4.0 ถึง 6.5 สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 500 เมตร มีความลาดชันไม่เกิน 12 เปอร์เซ็นต์

หากปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ที่มีร่มเงาหรือปลูกในสภาพที่ต้นแน่นเกินไป จะทำให้การสะสมของน้ำหนักและการผลิตช่อดอกเพศเมียลดลง และส่งผลให้ผลผลิตลดลง การขนส่งผลผลิตทะเลาะปาล์มน้ำมันสู่โรงงานก็ถือว่ามีความสำคัญไม่น้อย ผลผลิตทะเลาะปาล์มน้ำมันมีผลผลิตที่รวดเร็ว (ไม่ควรเกิน 24 เซนติเมตร) ควรมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันห่างจากที่ตั้งของโรงงานสกัดไม่เกิน 120 กิโลเมตร และมีพื้นที่ในการขนส่งได้สะดวก

นอกจากนี้ ปัจจุบันเกษตรกรผู้ผลิตปาล์มน้ำมันยังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค อาทิ ต้นทุนปัจจัยการผลิตสูงและราคาผลปาล์มสดไม่แน่นอน ไม่จูงใจให้เกษตรกรขยายพื้นที่ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยมีต้นทุนสูงกว่ารายใหญ่มาก ขาดการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลผลิตเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิตการรับซื้อ และการจัดการผลปาล์มน้ำมันของลานรวมทั้งการคัดเลือกซื้อ ผลปาล์มน้ำมันของโรงงานสกัด ขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สร้างมูลค่าเพิ่ม ลานที่ไม่ได้มาตรฐานและขาดหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ

(2) แนวทางการส่งเสริม

โดยสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (2561) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพผลิตปาล์มน้ำมันอย่างมีคุณภาพ มีดังนี้

- เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการและบริหารจัดการด้านการปลูก การเก็บเกี่ยวและขนส่งปาล์มน้ำมันให้ได้คุณภาพมาตรฐาน

- สถาบันเกษตรกรหรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ควรเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่งให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดสรรแรงงาน การจัดการแรงงาน รวมทั้งการจัดตารางรถบรรทุกขนส่งปาล์มน้ำมันเพื่อใช้ในกิจกรรมการเก็บเกี่ยวและขนส่ง ซึ่งเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มฯ ก็สามารถเข้าร่วมเป็นแรงงานในกลุ่มเพื่อเก็บเกี่ยวปาล์มให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้

- ควรมีระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่แสดงข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดระบบการเก็บเกี่ยวและขนส่งที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำข้อมูลแปลงด้านปีที่ปลูก อายุปาล์ม ปีที่เริ่มออกดอก ปีที่เริ่มขายตำแหน่งของต้นและรหัสต้น เป็นต้น

- ควรมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการจัดตารางการเก็บเกี่ยวและขนส่ง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือตัดสินใจ (Decision making tool) ในการให้บริการด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่งให้แก่เกษตรกร

- ควรมีการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรชาวสวนปาล์ม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม เช่น โรงงานสกัดระดับชุมชนในด้านการเก็บเกี่ยวปาล์มที่ถูกต้อง การจัดทำข้อมูลแปลงรวมทั้งการจัดตารางการเก็บเกี่ยวการจัดตารางการขนส่ง

- การกำหนดรูปแบบบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ในระบบห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ เกษตรกร แรงงาน โรงงานสกัดปาล์มน้ำมันระดับชุมชน สมาชิก เกษตรกร เป็นต้นควรมีการ coaching สถาบันเกษตรกรหรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มเป็นศูนย์กลาง ในการให้บริการด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่ง

2) มะพร้าวน้ำหอม ลินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ ไม่เหมาะสม

(1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มะพร้าวน้ำหอม เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่า ส่งออกหลายร้อยล้านบาทต่อปี และเป็นมะพร้าวพื้นเมืองที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยมะพร้าวเป็นพืชที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง สามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย แต่มะพร้าวที่ปลูกในแต่ละท้องถิ่นการเจริญเติบโตและคุณภาพผลผลิตแตกต่างกันเนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกัน การปลูกมะพร้าวน้ำหอมให้ได้ผลดีเกษตรกรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน ปัจจุบันศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตร ได้ปรับปรุงพันธุ์มะพร้าวน้ำหอมโดยเน้นที่คุณภาพของผลมะพร้าวอ่อนด้านความหอม และความหวาน จนได้ต้นแม่ที่มีลักษณะดีเด่น คือ มีความหอมและมีความหวานของน้ำมะพร้าว ระหว่าง 7.6 – 9.0 องศาบริกซ์ โดยต้นแม่เหล่านี้ สามารถนำมาขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนให้เพียงพอ แล้วเผยแพร่ให้เกษตรกรได้ทันที (ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตร, 2563) โดยการเลือกสภาพพื้นที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอม สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง การระบายน้ำในดินดี ควรใกล้แหล่งน้ำ ฝนตกกระจายสม่ำเสมอ อุณหภูมิของอากาศอยู่ระหว่าง 20-29 องศา ปริมาณแสงแดดเฉลี่ย 7.1 ชม./วัน และน้ำเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำสวนมะพร้าวน้ำหอมในฤดูแล้ง หากฝนทิ้งช่วงนานติดต่อกัน 1-2 เดือน ต้องมีการให้น้ำ (ปริมาณฝนไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ไม่ควรมีฝนตกน้อยกว่า 50 มิลลิเมตร เกิน ๓ เดือน) โดยทั่วไปหากมีการดูแลรักษาสวนที่ดีให้ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ มะพร้าวจะออกจั่นเร็ว อายุประมาณ 3 ปีเศษ ก็เริ่มทยอยเก็บผลผลิตได้แล้ว มะพร้าวน้ำหอมจะเริ่มเก็บผลอ่อนได้เมื่ออายุ 7 เดือน หรือประมาณ 190-200 วัน น้ำมะพร้าวในระยะนี้จะหวานและหอม เนื้อจะนุ่มเหมาะต่อการบริโภค โดยการปลูกมะพร้าวน้ำหอมในพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) จากตัวอย่างพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ปี 2562 พบว่าจะมีต้นทุนเฉลี่ย 11,830 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 10,571 บาทต่อไร่

(2) แนวทางการส่งเสริม อาทิ

- ส่งเสริมการจัดทำเขตเศรษฐกิจ เพื่อจัดการพื้นที่ปลูกให้เป็นระบบ และควบคุมผลผลิตอย่างมีคุณภาพ

- การส่งเสริมการผลิต ทั้งในประเด็นของการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้สารชีวภัณฑ์ การผลิตศัตรูธรรมชาติ เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมถึงการส่งเสริมการปลูกพืชแซมสำหรับการปลูกในระยะแรก
- การปล่อยสินค้าดอกเบี๋ยต่ำระยะยาวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย เพื่อปรับเปลี่ยนมาจากการปลูกพืชอื่น
- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองราคาและการซื้อปัจจัยการผลิต และส่งเสริมการตั้งกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต ในด้านการใช้ศัตรูธรรมชาติหรือสารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต
- ควรสนับสนุนเรื่องของต้นพันธุ์ พร้อมกับจัดทำแปลงพันธุ์ อาจจะทำร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่หรือภาคเอกชนที่สนใจ เพื่อจำหน่าย และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเชื่อมั่นในพันธุ์และ
- เกษตรกรผู้ปลูกควรวางแผนการผลิต เพื่อให้ผลผลิตออกมาเพียงพอในช่วงขาดแคลนหรือช่วงฤดูแล้ง และควรมีการผลิตมะพร้าวอ่อนเพื่อการส่งออกตามระบบ GAP อย่างเคร่งครัด

4.4.2 กรณีสินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

สินค้าที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนยางพาราในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาภายใต้ข้อมูลด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาด พบว่ามีสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ได้แก่ กล้วยหอมทอง และแพะ โดยมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการผลิตและแนวทางการส่งเสริม ดังนี้

1) กล้วยหอมทอง สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม

(1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม กล้วยเป็นพืชที่ปลูกได้ทั่วไปในพื้นที่ประเทศไทย กล้วยแต่ละชนิดสามารถเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยที่ในแต่ละพื้นที่เพาะปลูกนั้น จะมีเนื้อที่ให้ผลผลิตที่ไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับปริมาณผลผลิตในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ที่มีโอกาสน้ำขัง หรือน้ำแช่ไม่เหมาะกับการปลูกกล้วย นอกจากนี้ กล้วยยังเป็นพืชที่ยังไม่ได้มีการจำแนกความเหมาะสมของดินในการปลูกตามแผนที่ Agri-Map สำหรับกล้วยหอมทองเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยว และปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่มเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล การปลูกกล้วยหอม ถ้าจะใช้ระยะปลูก 2x2 เมตร พื้นที่ 1 ไร่สามารถปลูกได้ 350-400 หน่อ หน่อที่นำมาปลูกต้องเป็นหน่อจากต้นที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป จึงจะเป็นหน่อที่

สมบูรณ์ ราคาหน่อกล้วยที่ขาย 8-10 บาท เมื่อกล้วยอายุ 4 เดือน จะเริ่มแต่งหน่อที่แตกออกมา รอบต้นออก หลังจากนั้นคอยแต่งหน่อทุก 10-15 วัน ต่อครั้ง และจากการศึกษาของ สศท.8 พบว่า กล้วยเป็นพืชที่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกทดแทนยางพาราทั้งในพื้นที่ ไม่เหมาะสม (S3, N) และพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) เนื่องจากผลตอบแทนสุทธิการปลูกกล้วย เท่ากับ 9,865 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลตอบแทนสุทธิในการปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N)

(2) แนวทางการส่งเสริม อาทิ

กล้วยเป็นพืชผลทางการเกษตรที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิด ที่เป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกร ได้ปลูกขายเพื่อบริโภคทั้งภายในแต่ส่งขายไปยังต่างประเทศ ซึ่งการสนับสนุนและส่งเสริมการปลูกกล้วยนั้นควรทำตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตและการค้าสินค้ากล้วย โดยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ตามแนวทางได้ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2563) ได้แนะนำไว้ ดังนี้

- ส่งเสริมการปลูกกล้วยในระบบอินทรีย์ เนื่องจากตลาดที่นำเข้ากล้วยของไทยที่สำคัญอย่าง ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญเรื่องสินค้าเกษตรที่สะอาดและปลอดภัยมีอันตรายต่อสุขภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกล้วยอินทรีย์ โดยเฉพาะกล้วยหอมทองที่ตลาดต่างประเทศมีความต้องการสูง และควรอำนวยความสะดวกในเรื่องของได้รับมาตรฐานสินค้าอินทรีย์ เพื่อช่วยลดต้นทุนและสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยเพิ่มมากขึ้น

- ส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วย การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 ทำให้ผู้ประกอบการไทยประสบปัญหาเรื่องการส่งออกสินค้ากล้วยไปขายยังต่างประเทศ เกษตรกรจึงควรหันมาปลูกและแปรรูปกล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศทดแทนการส่งออก รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วยให้ตอบสนองต่อความต้องการการบริโภคในรูปแบบใหม่ เช่น การนำกล้วยดิบมาแปรรูปเป็นแป้งทำอาหารสำหรับผู้แพ้อาหาร หรือทำเป็นผงกล้วยสำหรับเป็นยารักษาอาการท้องเสีย

- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆของต้นกล้วย นำส่วนต่าง ๆ ของกล้วยมาแปรรูปให้เป็นของใช้อื่นๆ นอกเหนือไปจากการรับประทานผล เพื่อตอบสนองต่อกระแสการบริโภค รูปแบบใหม่ที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ภาชนะใส่อาหาร กระเป๋า เป็นต้น

- ส่งเสริมการทำตลาดสินค้ากล้วยไทย ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะสร้างสตอรี่ เรื่องราวของกล้วยไทย ให้มีคุณค่า เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกล้วยจากประเทศอื่น ๆ ได้ เช่น สินค้ากล้วย GI ของจังหวัดต่างๆที่กำลังเป็นที่สนใจของตลาด ทั้งในประเทศและตลาดส่งออกอยู่ในตอนนี้

- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตสินค้ากล้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี เอื้อต่อการขายสินค้าและส่งออกไปยังประเทศทั่วโลก

2) แพะ ลินค้ำทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนและเสริมยางพาราในพื้นที่ ไม่เหมาะสม

(1) **สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม** การเลี้ยงแพะในสวนยางพารา ปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะกระจายเกือบทุกจังหวัดภาคใต้ตอนบน (สมาชิก 10-20 ราย/กลุ่ม) และมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแพะแปลงใหญ่ภาคใต้ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน พบว่าในปี 2562 มีต้นทุนการผลิตแพะเนื้อเฉลี่ย 2,694 บาทต่อตัว ราคาที่เกษตรกรขายได้ 3,625 บาทต่อตัว เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตแพะเนื้อเฉลี่ย 931 บาทต่อตัว นอกจากการขายแพะมีชีวิต เกษตรกรยังมีการขายเนื้อชำแหละ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มโดยทำเมนูอาหารได้หลากหลาย นอกจากนี้แพะยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และมี Byproduct ปูยมูลแพะ ราคาประมาณกิโลกรัมละ 3 บาท ส่วนเขาแพะนำไปเป็นของตกแต่งได้ ปัจจุบันตลาดมีความต้องการแพะเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม จีน และมาเลเซีย โดยปัจจุบันราคาแพะที่หน้าฟาร์มอยู่ที่กิโลกรัมละ 130-150 บาท แต่ปริมาณของแพะกลับไม่เพียงพอ อีกทั้งยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ เช่น ด้านพันธุ์สัตว์ (ราคาสูงและขาดแคลน) ขาดแพะเนื้อพันธุ์ดีที่จะใช้เป็นตัวพ่อแม่พันธุ์ การนำเข้าแพะจากต่างถิ่นมีความเสี่ยงต่อโรคติดต่อ ด้านอาหารชั้นมีราคาสูง และขาดแคลนอาหารหยาบในบางช่วง ตลอดจนปัญหาด้านโรคสัตว์ (โรคท้องเสียและพยาธิ) และข้อจำกัดในด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการปลูกพืชเศรษฐกิจ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเลี้ยงแพะควบคู่ผสมผสาน ขยายพื้นที่ได้น้อย

(2) ข้อเสนอแนะ อาทิ

- ควรสนับสนุนและผลักดันการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะอย่างครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
- ส่งเสริมการผลิตแพะคุณภาพ มีความปลอดภัย ผ่านการรับรองฟาร์มจากกรมปศุสัตว์
- สนับสนุนการผลิตพืชอาหารสัตว์ และจัดหาแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ทดแทนเพื่อผลิตอาหารแพะใช้เองและลดต้นทุนอาหารชั้นโดยใช้อาหารหยาบหมักคุณภาพสูงในแต่ละพื้นที่
- ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อแพะที่ถูกต้องและหันมาบริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้น

4.4.3 กรณีสินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

สินค้าที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนปาล์มน้ำมันในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาภายใต้ข้อมูลด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาด พบว่ามีสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ได้แก่ ทุเรียน กล้วยหอมทอง และแพะ โดยมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการผลิตและแนวทางการส่งเสริม ดังนี้

1) ทุเรียน สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม

(1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพดินควรเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทรายที่มีการระบายน้ำได้ดี และมีหน้าดินลึก เพราะทุเรียนเป็นพืชที่อ่อนแอต่อสภาพน้ำขัง และความเป็นกรดต่างของดินอยู่ระหว่าง 5.5-6.5 หากจำเป็นต้องปลูกทุเรียนในสภาพดินทราย จำเป็นจะต้องนำหน้าดินจากแหล่งอื่นมาเสริม ต้องใส่ปุ๋ยคอกรวมถึงต้องมีการดูแลเรื่องการให้น้ำมากเป็นพิเศษ และแหล่งน้ำต้องเพียงพอด้วยต้องมีแหล่งน้ำจัดให้ต้นทุเรียนได้เพียงพอตลอดทั้งปี มีจำนวนปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า 2,000 มิลลิเมตรต่อปี มีการกระจายตัวของฝนดี ทุเรียนชอบอากาศร้อนชื้น อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ในช่วงประมาณ 25 - 30 องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศประมาณ 75- 85% หากปลูกในพื้นที่ที่มีอากาศแห้งแล้ง พื้นที่ที่มีอากาศร้อนจัดเย็นจัด และมีลมแรง จะพบปัญหาใบไหม้หรือใบร่วง ทำให้ต้นทุเรียนไม่เจริญเติบโตหรือเติบโตช้าให้ผลผลิตช้าและน้อย ไม่คุ้มต่อการลงทุน (กรมวิชาการเกษตร, 2563) โดยการปลูกทุเรียนในพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนในปี 2562 จะมีต้นทุนประมาณ 15,864 – 29,374 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 55,413 – 91,664 บาทต่อไร่ต่อปี ขึ้นอยู่กับการดูแลจัดการสวน และสภาพภูมิอากาศในแต่ละปี

(2) แนวทางการส่งเสริม อาทิ

- การให้ความรู้เกษตรกรในการบริหารจัดการสวนทุเรียนเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

- ต้องมีการควบคุมดูแลให้ความรู้แก่เกษตรกรบางส่วนที่ใช้สารเคมีในการเร่งการผลิต และใช้สารฆ่าแมลงอย่างไม่ถูกวิธี ทำให้เพิ่มต้นทุนการตรวจสอบดูแล

- การเพิ่มการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล เพื่อส่งออกไปยังตลาดจีนในช่วงเทศกาลที่สำคัญ เช่น ตรุษจีน และปีใหม่ เป็นต้น

- การสนับสนุนเทคโนโลยีการแปรรูปเพื่อเพิ่มสัดส่วนการส่งออกทุเรียนแปรรูปไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะจีน

- การสร้างช่องทางจำหน่ายทุเรียนภายในประเทศ รวมทั้งภาครัฐ ควรมีกฎหมายที่เข้มงวดในการควบคุมดูแลการเข้ามาประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติ ได้ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย
- การพัฒนาผลผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ
- การศึกษาวิจัยตลาด และช่องทางในการขยายโอกาสในการส่งออกทุเรียน และผลิตภัณฑ์ทุเรียน รวมทั้งขยายตลาดประเทศในภูมิภาคอาเซียนและประเทศอื่นๆที่มีศักยภาพ เช่น ฮองกง กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง อินเดีย สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2) กล้วย สิ้นค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม

(1) **สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม** กล้วยเป็นพืชที่ปลูกได้ทั่วไปในพื้นที่ประเทศไทย กล้วยแต่ละชนิดสามารถเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยที่ในแต่ละพื้นที่เพาะปลูกนั้น จะมีเนื้อที่ให้ผลผลิตที่ไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับปริมาณผลผลิตในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ที่มีโอกาสน้ำขัง หรือน้ำแช่ไม่เหมาะกับการปลูกกล้วย นอกจากนี้ กล้วยยังเป็นพืชที่ยังไม่ได้มีการจำแนกความเหมาะสมของดินในการปลูกตามแผนที่ Agri-Map สำหรับกล้วยหอมทองเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยว และปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่มเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล การปลูกกล้วยหอม ถ้าจะใช้ระยะปลูก 2x2 เมตร พื้นที่ 1 ไร่ สามารถปลูกได้ 350-400 หน่อ หน่อที่นำมาปลูกต้องเป็นหน่อจากต้นที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป จึงจะเป็นหน่อที่สมบูรณ์ ราคาหน่อกล้วยที่ขาย 8-10 บาท เมื่อกล้วยอายุ 4 เดือน จะเริ่มแต่งหน่อที่แตกออกมารอบต้นออก หลังจากนั้นคอยแต่งหน่อทุก 10-15 วัน ต่อครั้ง และจากการศึกษาของ สศท.8 พบว่า กล้วยเป็นพืชที่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกทดแทนยางพาราทั้งในพื้นที่ ไม่เหมาะสม (S3, N) และพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) เนื่องจากผลตอบแทนสุทธิการปลูกกล้วย เท่ากับ 9,865 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลตอบแทนสุทธิในการปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N)

(2) แนวทางการส่งเสริม อาทิ

กล้วยเป็นพืชผลทางการเกษตรที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิด ที่เป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกร ได้ปลูกขายเพื่อบริโภคทั้งภายในแต่ส่งขายไปยังต่างประเทศ ซึ่งการสนับสนุนและส่งเสริมการปลูกกล้วยนั้นควรทำตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตและการค้าสินค้ากล้วย โดยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ตามแนวทางได้ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2563) ได้แนะนำไว้ ดังนี้

- ส่งเสริมการปลูกกล้วยในระบบอินทรีย์ เนื่องจากตลาดที่นำเข้ากล้วยของไทยที่สำคัญอย่าง ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญเรื่องสินค้าเกษตรที่สะอาดและปลอดภัยต่อสุขภาพหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกล้วยอินทรีย์ โดยเฉพาะกล้วยหอมทองที่ตลาดต่างประเทศมีความต้องการสูง และควรอำนวยความสะดวกในเรื่องของได้รับมาตรฐานสินค้าอินทรีย์เพื่อช่วยลดต้นทุนและสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกกล้วยเพิ่มมากขึ้น

- ส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วย การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 ทำให้ผู้ประกอบการไทยประสบปัญหาเรื่องการส่งออกสินค้ากล้วยไปขายยังต่างประเทศ เกษตรกรจึงควรหันมาปลูกและแปรรูปกล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศทดแทนการส่งออก รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วยให้ตอบสนองต่อความต้องการการบริโภคในรูปแบบใหม่ เช่น การนำกล้วยดิบมาแปรรูปเป็นแป้งทำอาหารสำหรับผู้แพ้อาหาร หรือทำเป็นผงกล้วยสำหรับเป็นยารักษาอาการท้องเสีย

- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆของต้นกล้วย นำส่วนต่าง ๆ ของกล้วยมาแปรรูปให้เป็นของใช้อื่น ๆ นอกเหนือไปจากการรับประทานผล เพื่อตอบสนองต่อกระแสการบริโภคในรูปแบบใหม่ที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ภาชนะใส่อาหาร กระเป๋า เป็นต้น

- ส่งเสริมการทำตลาดสินค้ากล้วยไทย ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะสร้างสตอรี่ เรื่องราวของกล้วยไทย ให้มีคุณค่า เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกล้วยจากประเทศอื่น ๆ ได้ เช่น สินค้ากล้วย GI ของจังหวัดต่างๆที่กำลังเป็นที่สนใจของตลาด ทั้งในประเทศและตลาดส่งออกอยู่ในตอนนี้

- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตสินค้ากล้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี เอื้อต่อการขายสินค้า และส่งออกไปยังประเทศทั่วโลก

3) แพะ สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนและเสริมปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม

(1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การเลี้ยงแพะในสวนปาล์มน้ำมัน ปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะกระจายเกือบทุกจังหวัดภาคใต้ตอนบน (สมาชิก 10-20 ราย/กลุ่ม) และมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแพะแปลงใหญ่ภาคใต้ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน พบว่าในปี 2562 มีต้นทุนการผลิตแพะเนื้อเฉลี่ย 2,694 บาทต่อตัว ราคาที่เกษตรกรขายได้ 3,625 บาทต่อตัว เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตแพะเฉลี่ย 931 บาทต่อตัว นอกจากการขายแพะมีชีวิต เกษตรกรยังมีการขายเนื้อชำแหละ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มโดยทำเมนูอาหารได้หลากหลาย นอกจากนี้นมแพะยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ และมี Byproduct ปุยมูลแพะ ราคาประมาณกิโลกรัมละ 3 บาท ส่วนเขาแพะนำไปเป็นของตกแต่งได้ ปัจจุบันตลาดมีความต้องการแพะเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม จีน และมาเลเซีย โดยปัจจุบันราคา

แพะที่หน้าฟาร์มอยู่ที่กิโลกรัมละ 130-150 บาท แต่ปริมาณของแพะกลับไม่เพียงพอ อีกทั้งยังมีปัญหา และข้อจำกัดในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ เช่น ด้านพันธุ์สัตว์ (ราคาสูงและขาดแคลน) ขาดแพะเนื้อ พันธุ์ดีที่จะใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ การนำเข้าแพะจากต่างถิ่นมีความเสี่ยงต่อโรคติดต่อ ด้านอาหารชั้น มีราคาสูง และขาดแคลนอาหารหยาบในบางช่วง ตลอดจนปัญหาด้านโรคสัตว์ (โรคท้องเสียและ พยาธิ) และข้อจำกัดในด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการปลูกพืชเศรษฐกิจ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเลี้ยงแพะควบคู่ผสมผสาน ขยายพื้นที่ได้น้อย

(2) ข้อเสนอแนะ อาทิ

- ควรสนับสนุนและผลักดันการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ อย่างครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ
- ส่งเสริมการผลิตแพะคุณภาพ มีความปลอดภัย ผ่านการรับรองฟาร์ม จากกรมปศุสัตว์
- สนับสนุนการผลิตพืชอาหารสัตว์ และจัดหาแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ ทดแทนเพื่อผลิตอาหารแพะใช้เองและลดต้นทุนอาหารชั้นโดยใช้อาหารหยาบหมักคุณภาพสูงในแต่ละ พื้นที่
- ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อแพะที่ถูกต้องและหันมา บริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้น

4.4.4 กิจกรรมทางเลือกอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้สินค้าหลัก ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

นอกจากการปลูกพืชหลักที่มีศักยภาพเพื่อทดแทนตามความเหมาะสมของพื้นที่แล้ว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ทางภาคเกษตรที่มีความเป็นไปได้ในการปลูกแซมหรือปลูกร่วม ที่ให้ผลตอบแทนสูง และตลาดมีความต้องการต่อเนื่อง เพื่อช่วยเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรนอกจากการผลิตพืชเชิงเดี่ยว ดังนี้

1) สับปะรด สับปะรดถูกจัดเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคใต้ เป็นพืชที่สร้าง รายได้เสริมแก่เกษตรกรในช่วงที่ยางพารามีอายุน้อยยังเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ได้ ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้บริโภค เนื่องด้วยรสชาติของรสชาติ หวาน กรอบ หอม แตกต่างจากสับปะรดชนิดอื่นการปลูกสับปะรด ภูเก็ตนั้นเกษตรกรสามารถปลูกได้ตลอดปี โดยปกติจะเริ่มเตรียมดินตั้งแต่ช่วงฤดูร้อน ประมาณเดือน มีนาคมหรือเมษายน และจะทยอยปลูกเป็นรุ่นๆ เมื่อสับปะรดมีอายุ 8-10 เดือน จะเริ่มบังคับดอก และจะเริ่มผลิตเมื่ออายุ 12-14 เดือน ราคาเฉลี่ย 8-15 บาท/ผล ขึ้นอยู่กับขนาด เกษตรกรมีรายได้ เฉลี่ย 30,000-40,000 บาทต่อไร่ ส่วนต้นจะนำไปขายเป็นอาหารให้กับช้าง ขายได้ราคาสูงถึง 10,000-12,000 บาท/ไร่ ส่วนหน่อก็ยังสามารถนำไปขายเป็นหน่อพันธุ์ได้อีกราคาหน่อละ 2 บาท

ช่วงที่ผลผลิตดีและราคาดีที่สุด คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นฤดูท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตและพื้นที่จังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน พ่อค้าส่วนใหญ่ จะมารับผลผลิตถึงในไร่และคัดเกรดดีนำไปจำหน่ายต่อให้กับโรงแรมและร้านอาหารเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจึงจะจำหน่ายให้กับประชาชนทั่วไป

2) **ผักเหียง** เป็นพืชที่ปลูกเพื่อให้ผลผลิตพร้อม ๆ กับยาง เจริญเติบโตได้ดีในสภาพร่มเงาสามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินเกือบทุกสภาพ ปลูกครั้งเดียวสามารถเก็บยอดอ่อนขายได้หลายปี ดูแลรักษาง่าย ศัตรูพืชน้อย เป็นพืชที่ผู้บริโภคให้ความสนใจและเป็นที่ยอมรับ โดยผักเหียงมีผลผลิตประมาณ 500-1,100 กก.ต่อไร่ ต้นทุนประมาณ 9,000 บาทต่อไร่ รายได้ 25,000-54,000 บาทต่อไร่ ต่อปี

3) **ไม้ตัดดอก อาทิ**

- **หน้าวัว** เป็นพืชที่เหมาะสมกับการปลูกในสภาพสวนยางอายุประมาณ 10 ปี มีแสงน้อย และ มีความชื้นสูง มีอายุเก็บเกี่ยวหลายปี ดอกหน้าวัวยังเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถจำหน่ายได้ทั้งเป็นไม้ตัดดอกและเป็นต้นพันธุ์ โดยมีผลผลิตดอกประมาณ 16-22,000 ดอกต่อไร่ต่อปี ต้นทุน 44,400-51,700 บาทต่อไร่ รายได้ 68,750-80,000 บาทต่อไร่

- **ดาหลา** เป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ในสภาพร่มเงา ชอบอากาศชื้น เหมาะที่จะปลูกในระหว่างแถวยางหลังจากปลูกยางไปแล้ว 5 ปี ปลูกได้ในดินหลายชนิด มีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ อายุการเก็บเกี่ยวนาน ดอกสามารถจำหน่ายได้ทั้งเป็นไม้ประดับ และเป็นอาหาร มีผลผลิตประมาณ 40-50 ดอกต่อกอ ต้นทุนประมาณ 3,500 บาทต่อไร่ รายได้ประมาณ 60,000 บาทต่อไร่

4) **สมุนไพรอ อาทิ**

- **กระชาย** เป็นพืชสมุนไพรมีอายุเก็บเกี่ยว 7-12 เดือน ขึ้นได้ดีในดินร่วนทราย เหมาะกับ สภาพสวนยางที่มีร่มเล็กน้อย หากสามารถให้น้ำได้จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยมีผลผลิตประมาณ 3-4 ต้นต่อไร่ ต้นทุนประมาณ 30,000 บาทต่อไร่ รายได้ประมาณ 45,000-60,000 บาทต่อไร่

- **ชิง** เป็นพืชสมุนไพรมีอายุเก็บเกี่ยว 4-12 เดือน ดินควรเป็น ดินร่วนปนทราย มีอินทรีย์วัตถุสูงพอสมควร ระบายน้ำดี มีผลผลิตประมาณ 45,000-40,000 บาทต่อไร่

- **ข่า** เป็นพืชที่ปลูกและรักษาง่าย สามารถยืดอายุการเก็บเกี่ยวได้ มีอายุประมาณ 6-12 เดือน ผลผลิตประมาณ 2 ต้นต่อไร่ ต้นทุนประมาณ 20,000 บาทต่อไร่ รายได้ 50,000 บาทต่อไร่

5) **การเลี้ยงผึ้งโพรงในสวนยางพารา** โดยสามารถหาผึ้งได้จากแหล่งธรรมชาติ ซึ่งต้องมีอุปกรณ์ คือ ก่อเลี้ยงผึ้ง คอนเลี้ยง เครื่องพ่นควัน ก่อเลี้ยงขังนางพญา จำนวนก่อกเลี้ยงผึ้ง

ในสวนยางพาราจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารฝั่ง ซึ่งให้ผลผลิต 8-10 ลิตรต่อกล่องเลี้ยงต่อปี ราคาลิตรละประมาณ 300 บาท

6) การเพาะเห็ดฟางในสวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยใช้ทะลายปาล์มน้ำมัน 1 คันรถบรรทุก 6 ล้อ เพาะเห็ดได้ประมาณ 380 กิโลกรัม ต้นทุนประมาณ 3,000 บาท รายได้ 19,000 บาท ทั้งนี้การเพาะเห็ด เป็นกิจกรรมที่ให้รายได้รวดเร็ว สามารถเพาะในสวนยางพาราที่ให้ผลผลิตแล้ว โดยต้องเป็นสวนที่มีแหล่งน้ำ เพื่อสะดวกในการดำเนินกิจกรรม (สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา)

4.5 ผลการประชุมหรือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนสินค้า ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สศท.8 สุราษฎร์ธานี

ตามแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2564 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 (สศท.8) กำหนดให้ดำเนินการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) เพื่อวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจการเกษตรสำคัญและสินค้าทางเลือกเชิงลึกระดับพื้นที่ เขตภาคใต้ตอนบน (7 จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ในพื้นที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่เหมาะสม/พื้นที่ไม่เหมาะสม ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้

การบริหารจัดการดังกล่าวจำเป็นต้องเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะนำไปจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการในการสนับสนุนการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในระดับพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยส่วนแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจการเกษตร สศท.8 จึงกำหนดจัดประชุมหรือโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ และรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญและกิจกรรมทางเลือกที่มีโอกาสและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563 ณ ห้องประชุมนิคมสหกรณ์ท่าฉาง อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่วมกับการประชุมออนไลน์ผ่านระบบ Zoom ภายใต้อาณัติการแพร่ระบาดของโรค Covid-19 โดยสรุปผลการประชุม ดังนี้

1) ที่ประชุมรับทราบผลการศึกษาและเห็นสอดคล้องในเรื่องข้อมูลผลการวิเคราะห์ด้านศักยภาพความเหมาะสมของดิน และด้านเศรษฐกิจของสินค้าเกษตรที่สำคัญของ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน

2) ที่ประชุมรับทราบผลการศึกษาเห็นด้วยกับข้อเสนอสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนสินค้าหลักในพื้นที่ไม่เหมาะสม ได้แก่

- ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าว น้ำหอม เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกทดแทนการปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกร เนื่องจากมีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ผลตอบแทนสูงและตลาดมีความต้องการต่อเนื่อง

- กล้วยหอม และการเลี้ยงแพะ เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกทดแทนยางพาราหรือเป็นกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และตลาดมีความต้องการสูง

- ทูเรียน กล้วยหอม และการเลี้ยงแพะ เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกทดแทนปาล์มน้ำมันหรือเป็นกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีความสอดคล้องกับศักยภาพของ และตลาดมีความต้องการสูง

3) มีข้อเสนอให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงแพะตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) รวมทั้งประชุมหารือเพื่อขับเคลื่อนแผนงานโครงการเชิงบูรณาการในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ โดยอาจจะนำร่องที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีมาตรการสนับสนุนหรือจูงใจให้แก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตตามศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ต่อไป ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลและเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนแก่เกษตรกรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามภารกิจ อาทิ

- การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ของสินค้าย้อนหลังถึงปัจจุบันเพื่อให้เห็นทิศทางและแนวโน้มการผลิต-ความต้องการ

- แนวทางหรือมาตรการช่วยเหลือ/สนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปัจจัยการผลิต แหล่งน้ำ แหล่งทุน องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

- การกำหนดพื้นที่เป้าหมายร่วมกันเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเลี้ยงแพะหรือทางเลือกอื่นๆ โดยร่วมกันขับเคลื่อนแผนงานโครงการอย่างเป็นรูปธรรม

- การจัดโซนนิ่งสินค้า โดยสถานีพัฒนาที่ดินชี้เป้า และเน้นการรวมกลุ่มหรือขับเคลื่อนสู่รูปแบบเกษตรแปลงใหญ่

4) ใช้กลไกขับเคลื่อนโดยเสนอแนวทางดังกล่าวต่อคณะทำงานบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการที่สอดคล้องตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ 5

ผลการศึกษา

5.1 สรุป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ในฐานะหน่วยงานดำเนินการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในระดับพื้นที่ได้สังเกตเห็นว่า ภาคใต้ตอนบนยังมีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญบางชนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณของผลผลิตไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด รวมทั้งมีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต ดังนั้น จึงได้พิจารณากรอบสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญภาคใต้ตอนบน จำนวน 3 สินค้า ได้แก่ ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกในการปรับเปลี่ยนการผลิตตามความเหมาะสมของพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนหรือประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับพื้นที่ การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางและมาตรการมุ่งใจในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ รวมทั้งเพื่อการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับฐานทรัพยากรต่อไป โดยสามารถสรุปผลการศึกษาในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าเกษตรสำคัญในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

(1) **สินค้าข้าว** พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมด 318,610 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) 303,075 ไร่ หรือร้อยละ 95.02 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 15,535 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.88 และหากพิจารณาศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบน จากพื้นที่รวมทั้งหมด 1,794,305 ไร่ พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกข้าวในระดับสูง (S1) ถึงร้อยละ 61.02 มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 22.09 มีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.14 และเป็นพื้นที่ไม่มีศักยภาพหรือเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว (N) เพียงร้อยละ 0.75 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกข้าวในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 9,290 ไร่ ซึ่งจะควรมีแนวทางส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป

(2) **สินค้ายางพารา** พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกยางพาราตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมด 6,492,578 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 5,024,057 ไร่ หรือร้อยละ 77.38 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 1,468,521 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.62 และหากพิจารณาศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราของภาคใต้ตอนบน จากพื้นที่รวมทั้งหมด 6,631,398 ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 38.30 และเป็นพื้นที่ไม่มีศักยภาพหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกยางพารา (N) ร้อยละ 24.28 ส่วนพื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกยางพาราในระดับสูง (S1) มีร้อยละ 20.76 และมีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.66 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกยางพาราในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 679,389 ไร่ ซึ่งจะควรมีแนวทางส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป

(3) **สินค้าปาล์มน้ำมัน** พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมด 3,892,242 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 2,815,748 ไร่ หรือร้อยละ 72.34 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 1,076,494 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.66 และหากพิจารณาศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันของภาคใต้ตอนบน จากพื้นที่รวมทั้งหมด 10,136,871 ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในระดับน้อย (S3) ร้อยละ 42.61 ในขณะที่พื้นที่ที่มีศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันในระดับสูง (S1) มีร้อยละ 29.61 เป็นพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกปาล์มน้ำมัน (N) ร้อยละ 16.82 และมีศักยภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง (S2) ร้อยละ 10.95 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด (N) คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 583,932 ไร่ ซึ่งควรมีแนวทางส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป

5.1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพความเหมาะสมของดินสำหรับสินค้าทางเลือกในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

(1) สินค้าทางเลือกทดแทนสินค้าข้าว

(1.1) **ปาล์มน้ำมัน** พบว่า พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 313,289 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม (S1,S2) 303,967 ไร่ หรือร้อยละ 97.02 และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 9,323 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.98 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมันตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 94.63 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภาคใต้ตอนบน

(1.2) **มะพร้าวน้ำหอม** พบว่า พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวที่สามารถเปลี่ยนเป็นมะพร้าวน้ำหอม ตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 7,553 ไร่ แบ่งเป็น

พื้นที่เหมาะสม (S1,S2) 691 ไร่ หรือร้อยละ 9.14 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 6,862 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.86 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นมะพร้าว น้ำหอม ตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 53.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภาคใต้ตอนบน

(2) สินค้าทางเลือกทดแทนหรือเสริมยางพาราในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

(2.1) **กล้วยหอม** กล้วยเป็นพืชที่ปลูกได้ทั่วไปในพื้นที่ประเทศไทย กล้วยแต่ละชนิดสามารถเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยที่ในแต่ละพื้นที่เพาะปลูกนั้นจะมีเนื้อที่ให้ผลผลิตที่ไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับปริมาณผลผลิตในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ที่มีโอกาสน้ำขัง หรือน้ำแช่ไม่เหมาะกับการปลูกกล้วย นอกจากนี้ กล้วยยังเป็นพืชที่ยังไม่ได้มีการจำแนกความเหมาะสมของดินในการปลูกตามแผนที่ Agri-Map สำหรับกล้วยหอมทองเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยวและปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่มเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล

(2.2) **แพะ** พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกยางพาราที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 3,987,976 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) 3,151,170 ไร่ หรือร้อยละ 79.02 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) 836,806 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.98 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางพาราและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 39.86 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งภาคใต้ตอนบน

(3) สินค้าทางเลือกทดแทนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

(3.1) **ทุเรียน** พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นทุเรียนตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 2,556,804 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) 2,057,256 ไร่ หรือร้อยละ 80.46 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 499,548 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.54 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นทุเรียนตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 36.63 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งภาคใต้ตอนบน

(3.2) **แพะ** พื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สามารถเปลี่ยนเป็นแพะตามชั้นความเหมาะสมของดิน รวมทั้งหมด 1,872,415 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) 1,405,311 ไร่ หรือร้อยละ 75.05 และเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) 467,105 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.95 โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและสามารถปรับเปลี่ยนเป็นแพะตามความเหมาะสมของดินมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ คิดเป็นร้อยละ 33.44 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งภาคใต้ตอนบน

5.1.3 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตระหว่างสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S1S2)

(1) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ในพื้นที่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าวน้ำหอม)

(1.1) การผลิตข้าว ปี 2562 ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,108.70 บาทต่อไร่ หรือ 6.47 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 4,663.37 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 1,554.67 บาทต่อไร่ หรือ 3.23 บาทต่อกิโลกรัม

(1.2) การผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,212.70 บาทต่อไร่ หรือ 2.34 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 20,700.13 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 12,487.43 บาทต่อไร่ หรือ 3.56 บาทต่อกิโลกรัม

(1.3) การผลิตมะพร้าวน้ำหอม ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 6,181.09 บาทต่อไร่ หรือ 5.27 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 8,594.17 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 2,413.08 บาทต่อไร่ หรือ 2.06 บาทต่อกิโลกรัม

จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตปาล์มน้ำมันและมะพร้าวน้ำหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของภาคใต้ตอนบน สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตข้าวในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 10,932.76 บาทต่อไร่ และ 858.41 บาทต่อไร่ ตามลำดับ จึงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาเป็นสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวในเขตไม่เหมาะสมได้

(2) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตยางพารา ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (กล้วยหอม และแพะ)

(2.1) การผลิตยางพารา ปี 2562 ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 10,684.93 บาทต่อไร่ หรือ 43.97 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 14,045.40 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 3,360.47 บาทต่อไร่ หรือ 13.83 บาทต่อกิโลกรัม

(2.2) การผลิตกล้วยหอม ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 38,759.33 บาทต่อไร่ หรือ 8.55 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 66,333.69 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 27,574.36 บาทต่อไร่ หรือ 6.09 บาทต่อกิโลกรัม

(2.3) การผลิตแพะ ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,693.98 บาทต่อตัว หรือ 107.76 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,625.00 บาทต่อตัว และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 931.02 บาทต่อตัว หรือ 37.24 บาทต่อกิโลกรัม

จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตกล้วยหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของภาคใต้ตอนบน สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตยางพาราในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 24,213.89 บาทต่อไร่ จึงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาเป็นสินค้าทางเลือก เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราในเขตไม่เหมาะสม อีกทั้งยังพบว่า การเลี้ยงแพะให้ผลตอบแทนดี สามารถส่งเสริมการผลิตร่วมในพื้นที่สวนยางพาราเพื่อเสริมรายได้อีกด้วย

(3) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N) กับสินค้าทางเลือกในพื้นที่เหมาะสม (S1S2) (ทุเรียน กล้วยหอม และแพะ)

(3.1) การผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2562 ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,083.42 บาทต่อไร่ หรือ 3.35 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย 5.90 บาทต่อกิโลกรัม จะมีรายได้เฉลี่ย 14,248.97 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 6,165.55 บาทต่อไร่ หรือ 2.55 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 4.13)

(3.2) การผลิตกล้วยหอม ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 38,759.33 บาทต่อไร่ หรือ 8.55 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 66,333.69 บาทต่อไร่ และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 27,574.36 บาทต่อไร่ หรือ 6.09 บาทต่อกิโลกรัม

(3.3) การผลิตแพะ ปี 2562 ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) พบว่า มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,693.98 บาทต่อตัว หรือ 107.76 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,625.00 บาทต่อตัว และได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 931.02 บาทต่อตัว หรือ 37.24 บาทต่อกิโลกรัม

จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่จากการผลิตทุเรียนและกล้วยหอม ในเขตพื้นที่เหมาะสม (S1 S2) ของภาคใต้ตอนบน สูงกว่าผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตปาล์มน้ำมัน ในเขตพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 N) เท่ากับ 67,589.26 และ 21,408.81 บาทต่อไร่ ตามลำดับ จึงสามารถนำไปประกอบการพิจารณาเป็นสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในเขตไม่เหมาะสม อีกทั้งยังพบว่า การเลี้ยงแพะให้ผลตอบแทนดี สามารถส่งเสริมการผลิตร่วมในพื้นที่สวนปาล์มน้ำมันเพื่อเสริมรายได้อีกด้วย

5.1.4 สถานการณ์การผลิต การตลาด และแนวโน้มของสินค้าทางเลือก

(1) ปาล์มน้ำมัน สถานการณ์การผลิตปาล์มน้ำมันปี 2559 - 2563 เนื้อที่ให้ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี 2563 มีเนื้อที่ให้ผล 5.87 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจาก 5.66 ล้านไร่ ในปี 2562 ร้อยละ 3.71 ในขณะที่ผลผลิต 16.17 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,749 กิโลกรัม ลดลงจากผลผลิต 16.41 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,897 กิโลกรัม ในปี 2562 ร้อยละ 1.46 และ ร้อยละ 5.11 ตามลำดับ เนื่องจากสถานการณ์ภัยแล้ง และภาวะฝนทิ้งช่วงโดยเฉพาะในแหล่งผลิตสำคัญ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยลดลง ด้านการตลาด ในปี 2559 - 2563 ความต้องการใช้น้ำมัน

ปาล์มดิบของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อพลังงานทดแทน ร้อยละ 5.46 ต่อปี และร้อยละ 17.74 ต่อปี ตามลำดับ โดยแนวโน้มในปี 2564 คาดว่าความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อการบริโภค 1.25 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 1.22 ล้านตัน ในปี 2563 ร้อยละ 2.80 และความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อพลังงานทดแทน 1.60 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 1.45 ล้านตัน ในปี 2563 ร้อยละ 10.50 เนื่องจากมาตรการส่งเสริมการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี10 เป็นน้ำมันดีเซลฐาน และการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี 20 และ บี 7 เป็นทางเลือก ดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ด้านการส่งออก ในปี 2564 คาดว่าปริมาณการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์ของไทย ร้อยละ 8.78 เนื่องจากราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลกยังคงทรงตัวอยู่ในระดับสูง ส่งผลทำให้ไทยมีความสามารถในการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น

(2) **มะพร้าวน้ำหอม** สถานการณ์การผลิตมะพร้าวน้ำหอม เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าส่งออกหลายร้อยล้านบาทต่อปี โดยสามารถแปรรูปจำหน่ายได้หลายรูปแบบ เช่น น้ำมันมะพร้าวแช่เย็น มะพร้าวทั้งผลซึ่งปอกตัดแต่ง มะพร้าวเผา วน้ำมันมะพร้าว เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะที่ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง ตลาดกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะถือว่าเป็นอาหารสุขภาพ ความต้องการที่เพิ่มขึ้น ทำให้การทำสวนมะพร้าวน้ำหอมมีอนาคตที่ดี สามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืน โดยแต่ละปีมีการส่งออกมากถึง 370 ล้านลูก หรือคิดเป็นมูลค่ากว่า 8,000 ล้านบาท แม้ในปี 2563 ที่ประเทศไทยและทั่วโลกต้องเผชิญกับภาวะการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่การส่งออกมะพร้าวน้ำหอมยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 แนวโน้มการส่งออกมะพร้าวน้ำหอม ปี 2564 คาดว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 20-30 จากปี 2563 โดยตลาดส่งออกหลักของไทยอันดับหนึ่ง คือ จีน มีสัดส่วนการส่งออกมากกว่าร้อยละ 70

(3) **กล้วยหอมทอง** เป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในแบบของสวนเดี่ยว และปลูกแซมในช่วงที่พืชหลักยังไม่ให้ผลผลิต และยังมีร่นเงาไม่มาก เช่น ปลูกแซมยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผล ผลผลิตกล้วยหอมร้อยละ 97 ใช้บริโภคภายในประเทศ โดยผู้รวบรวมท้องถิ่นนำไปจำหน่ายตลาดกลาง และห้างสรรพสินค้า สำหรับกล้วยหอมเกรดรองมีการส่งเข้า โรงงานแปรรูป สำหรับการส่งออกกล้วยหอมร้อยละ 80 อยู่ในรูปการทำสัญญาข้อตกลงซื้อขายกับผู้ประกอบการส่งออกไว้ล่วงหน้า โดยตลาดส่งออกกล้วยหอมสดที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น และจีน คิดเป็นร้อยละ 70 และ 25 ของมูลค่าการส่งออกกล้วยหอมทั้งหมด สถานการณ์การตลาดส่งออกกล้วยของประเทศไทย ปี 2563 พบว่าการส่งออกกล้วยของไทยไปยังต่างประเทศทั่วโลกทั้งในรูปแบบของผลกล้วยสด กล้วยอบแห้ง และกล้วยแปรรูปต่างๆ โดยกล้วยชนิดสำคัญที่ส่งออก คือ กล้วยไข่และกล้วยหอม โดยในปี 2563 (ม.ค. -ก.ค.) ไทยส่งออกกล้วยสดไปยังประเทศต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฮองกง และกัมพูชา อย่างไรก็ตามตลาดส่งออกกล้วยรายใหญ่ของประเทศจีนนั้นมีอัตราขยายตัวที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งในปี 2563 (ม.ค.-ก.ค.) อัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 44.67 และนอกจาก

ผลกล้วยสดแล้ว ประเทศไทยได้ส่งออกกล้วยอบแห้งด้วยเช่นกัน โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ไทยส่งออกกล้วยอบแห้งไปมากที่สุด รองลงมา ประเทศสิงคโปร์ สำหรับศักยภาพการส่งออกสินค้ากล้วยหอม เป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะกล้วยหอมพันธุ์สีทอง เนื่องจากรสชาติที่อร่อย มีกลิ่นหอม

(4) **ทุเรียน** สถานการณ์การผลิตทุเรียน ปี 2559 - 2563 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.94 ร้อยละ 20.30 และร้อยละ 13.55 ต่อปี ตามลำดับ เนื้อที่ให้ผลและผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการปลูกพืชอื่นมาปลูกทุเรียนแทน เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ชนิดอื่น เป็นต้น ประกอบกับราคาที่เกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ดี ติดต่อกันหลายปี เกษตรกรจึงดูแลบำรุงรักษาสวนทุเรียนอย่างดี ด้านการตลาดและความต้องการบริโภคทุเรียน ปี 2559 - 2563 ความต้องการบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.31 ต่อปี ซึ่งการบริโภคส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปผลสด เนื่องจากปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการบริโภคของภาครัฐ และกระแสนิยมในการบริโภคยังคงส่งผลให้การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งออก ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก ซึ่งตลาดหลักสำคัญของไทย คือ จีน โดยส่งออกในรูปทุเรียนสดมากกว่าร้อยละ 90 ของการส่งออกทั้งหมด ในปี 2559 - 2563 การส่งออกทุเรียนสด และผลิตภัณฑ์ของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2564 ยังคาดว่าความต้องการบริโภคทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ภายในประเทศมีปริมาณ 513,437 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 17.89 เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้น การส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์จะเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 11.64 เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศยังคง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะตลาดจีน

(5) **แพะ** สถานการณ์การผลิตแพะของไทยในปี 2563 พบว่า มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในประเทศไทย ทั้งหมด 71,039 ราย รวมจำนวน 44,356 ราย สำหรับการเลี้ยงแพะในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน พบว่า ปี 2563 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั้งหมด 4,877 ราย ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้เลี้ยงแพะมากที่สุด จำนวน 1,963 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 38.88 ของจำนวนผู้เลี้ยงแพะภาคใต้ตอนบน และเมื่อพิจารณาด้านจำนวนแพะในปี 2563 พบว่า ในประเทศไทยมีแพะทั้งหมด 962,884 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.66 จากปี 2562 โดยในส่วนของพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนนั้น มีจำนวนแพะในปี 2563 ทั้งหมด 104,379 ตัว เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 13.11 สอดคล้องกับทิศทางของประเทศ จะเห็นได้ว่า มีการเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาแพะเนื้อมีชีวิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จึงดึงดูดใจให้เกษตรกรหันมาสนใจเลี้ยงกันมากขึ้น รวมทั้งมีโครงการต่าง ๆ จากภาครัฐมาส่งเสริม การเลี้ยงแพะของภาคใต้ โดยทั่วไปสามารถแบ่งรูปแบบการเลี้ยงได้ 4 แบบ คือ

1) การเลี้ยงแบบปล่อยให้แพะหากินเองตามธรรมชาติ 2) การเลี้ยงแบบผูกล่าม 3) การเลี้ยงแบบกึ่งขังคอก ลักษณะคล้ายการเลี้ยงแบบปล่อย และ 4) การเลี้ยงแบบขังคอกเป็นการเลี้ยงในคอกหรือโรงเรือนตลอดเวลา ด้านการจำหน่ายแพะเนื้อ มีรูปแบบผลิตภัณฑ์แปรรูปแพะมีชีวิต อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อแพะ และผลิตภัณฑ์จากหนังแพะ สวนราคาจำหน่าย แพะมีชีวิตในภาคใต้ราคา 120-180 บาท/กิโลกรัม แล้วแต่น้ำหนัก และวัตถุประสงค์การใช้ ซึ่งจะแพงกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น ในด้านช่องทางจำหน่าย ได้แก่ การจำหน่ายผ่านพ่อค้ารวบรวม การซื้อโดยตรงจากผู้เลี้ยงและการขายปลีก ส่วนแพะนม มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ นมแพะพาสเจอร์ไรเซอร์ ไอศกรีมขนมที่มีส่วนผสมจากนม และเครื่องสำอาง สวนราคาจำหน่าย จะแตกต่างกันตามลักษณะบรรจุภัณฑ์ ในด้านช่องทางการจำหน่าย มีการจำหน่ายตรงและจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย (รานคา, ตัวแทน)

5.2 แนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมสินค้าทางเลือกเชิงพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ในการผลิตสินค้าหลัก ได้แก่ ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยในภาพรวม พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวของภาคใต้ตอนบนมีสัดส่วนน้อย เมื่อเทียบกับประเทศ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ความเหมาะสมมาก และยังมีผลผลิตไม่เพียงพอ กับความต้องการ ในขณะที่ยางพาราเป็นสินค้าที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่ อาทิ การปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตสูง ให้ผลตอบแทนต่ำ และจากปัญหาด้านราคาตกต่ำและมีอุปทานส่วนเกิน ส่วนปาล์มน้ำมัน ยังมีการปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมอยู่มาก ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้น จึงควรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมันโดยเฉพาะ ในเขตพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดย สศท.8 ได้เสนอแนวทางการจัดการสินค้าเพื่อส่งเสริมการผลิตให้สอดคล้องตามศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ดังนี้

5.2.1 กรณีสินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

สินค้าที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนข้าวในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาภายใต้ข้อมูลด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาด พบว่ามีสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าวน้ำหอม โดยแนวทางการส่งเสริม ดังนี้

(1) ปาล์มน้ำมัน สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีแนวทางการส่งเสริม ได้แก่

- เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการและบริหารจัดการด้านการปลูก การเก็บเกี่ยวและขนส่งปาล์มน้ำมันให้ได้คุณภาพมาตรฐาน
- สถาบันเกษตรกรหรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ควรเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่งให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ

การจัดสรรแรงงาน การจัดตารางแรงงาน รวมทั้งการจัดตารางรถบรรทุกขนส่งปาล์ม น้ำมันเพื่อใช้ในกิจกรรมการเก็บเกี่ยวและขนส่ง ซึ่งเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มฯ ก็สามารถเข้าร่วมเป็นแรงงานในกลุ่มเพื่อเก็บเกี่ยวปาล์มให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้

- ควรมีระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่แสดงข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดระบบการเก็บเกี่ยวและขนส่งที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำข้อมูลแปลงด้านปีที่ปลูกอายุปาล์ม ปีที่เริ่มออกดอก ปีที่เริ่มขายตำแหน่งของต้นและรหัสต้น เป็นต้น

- ควรมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการจัดตารางการเก็บเกี่ยวและขนส่งเพื่อใช้เป็นเครื่องมือตัดสินใจ (Decision making tool) ในการให้บริการด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่งให้แก่เกษตรกร

- ควรมีการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรชาวสวนปาล์ม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม เช่น โรงงานสกัดระดับชุมชนในด้านการเก็บเกี่ยวปาล์มที่ถูกต้อง การจัดทำข้อมูลแปลงรวมทั้งการจัดตารางการเก็บเกี่ยวการจัดตารางการขนส่ง

- การกำหนดรูปแบบบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในระบบห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ เกษตรกร แรงงาน โรงงานสกัดปาล์ม น้ำมันระดับชุมชน สมาชิกเกษตรกร เป็นต้นควรมีการ coaching สถาบันเกษตรกรหรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มเป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่ง

(2) มะพร้าว น้ำหอม สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าขาวในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีแนวทางการส่งเสริม ได้แก่

- ส่งเสริมการจัดทำเขตเศรษฐกิจ เพื่อจัดการพื้นที่ปลูกให้เป็นระบบ และควบคุมผลผลิตอย่างมีคุณภาพ

- การส่งเสริมการผลิต ทั้งในประเด็นของการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้สารชีวภัณฑ์ การผลิตศัตรูธรรมชาติ เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมถึงการส่งเสริมการปลูกพืชแซมสำหรับการปลูกในระยะแรก

- การปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำระยะยาวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยเพื่อปรับเปลี่ยนมาจากการปลูกพืชอื่น

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองราคาและการซื้อปัจจัยการผลิต และส่งเสริมการตั้งกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต ในด้านการใช้ศัตรูธรรมชาติหรือสารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต

- ควรสนับสนุนเรื่องของต้นพันธุ์ พร้อมกับจัดทำแปลงพันธุ์ อาจจะทำร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่หรือภาคเอกชนที่สนใจ เพื่อจำหน่าย และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเชื่อมั่นในพันธุ์

- เกษตรกรผู้ปลูกควรวางแผนการผลิต เพื่อให้ผลผลิตออกมาเพียงพอ ในช่วงขาดแคลนหรือช่วงฤดูแล้ง และควรมีการผลิตมะพร้าวอ่อนเพื่อการส่งออกตามระบบ GAP อย่างเคร่งครัด

5.2.2 กรณีสินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าทางการค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

สินค้าที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนยางพาราในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาภายใต้ข้อมูลด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาด พบว่ามีสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ได้แก่ กล้วยหอมทอง และแพะ โดยมีแนวทางการส่งเสริม ดังนี้

(1) กล้วยหอมทอง สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าทางการค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ

- ส่งเสริมการปลูกกล้วยในระบบอินทรีย์ เนื่องจากตลาดที่นำเข้ากล้วยของไทยที่สำคัญอย่าง ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญเรื่องสินค้าเกษตรที่สะอาดและปลอดภัยมีอันตรายต่อสุขภาพ
- ส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศทดแทนการส่งออก รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วยให้ตอบสนองต่อความต้องการบริโภคในรูปแบบใหม่ เช่น การนำกล้วยดิบมาแปรรูปเป็นแป้งทำอาหารสำหรับผู้แพ้อูเตน หรือทำเป็นผงกล้วยสำหรับเป็นยารักษาอาการท้องเสีย
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของต้นกล้วย นำส่วนต่าง ๆ ของกล้วยมาแปรรูปให้เป็นของใช้อื่นๆ นอกเหนือไปจากการรับประทานผล เพื่อตอบสนองต่อกระแสการบริโภคในรูปแบบใหม่ที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ภาชนะใส่อาหาร กระเป๋า เป็นต้น
- ส่งเสริมการทำตลาดสินค้ากล้วยไทย ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกล้วยจากประเทศอื่นๆ ได้ เช่น สินค้า GI
- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตสินค้ากล้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี เอื้อต่อการขายสินค้าและส่งออกไปยังประเทศทั่วโลก

(2) แพะ สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนและเสริมทางการค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีแนวทางการส่งเสริม ได้แก่

- ควรสนับสนุนและผลักดันการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะอย่างครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ส่งเสริมการผลิตแพะคุณภาพ มีความปลอดภัย ผ่านการรับรองฟาร์มจากกรมปศุสัตว์

- สนับสนุนการผลิตพืชอาหารสัตว์ และจัดหาแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ทดแทนเพื่อผลิตอาหารแพะใช้เองและลดต้นทุนอาหารชั้นโดยใช้อาหารหยาบหมักคุณภาพสูงในแต่ละพื้นที่
- ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อแพะที่ถูกต้องและหันมาบริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้น

5.2.3 กรณีสินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3N)

สินค้าที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนปาล์มน้ำมันในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เมื่อพิจารณาภายใต้ข้อมูลด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและความต้องการของตลาด พบว่ามีสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ ได้แก่ ทูเรียน กล้วยหอมทอง และแพะ โดยแนวทางการส่งเสริม ดังนี้

(1) ทูเรียน สินค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยแนวทางการส่งเสริม ได้แก่

- การให้ความรู้เกษตรกรในการบริหารจัดการสวนทุเรียนเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ
- ต้องมีการควบคุมดูแลให้ความรู้แก่เกษตรกรบางส่วนที่ใช้สารเคมีในการเร่งการผลิต และใช้สารฆ่าแมลงอย่างไม่ถูกวิธี ทำให้เพิ่มต้นทุนการตรวจสอบดูแล
- การเพิ่มการผลิตทุเรียนนอกฤดูกาล เพื่อส่งออกไปยังตลาดจีนในช่วงเทศกาลที่สำคัญ เช่น ตรุษจีน และปีใหม่ เป็นต้น
- การสนับสนุนเทคโนโลยีการแปรรูปเพื่อเพิ่มสัดส่วนการส่งออกทุเรียนแปรรูปไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะจีน
- การสร้างช่องทางจำหน่ายทุเรียนภายในประเทศ รวมทั้งภาครัฐ ควรมีกฎหมายที่เข้มงวดในการควบคุมดูแลการเข้ามาประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติ ได้ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย
- การพัฒนาผลผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ
- การศึกษาวิจัยตลาด และช่องทางในการขยายโอกาสในการส่งออกทุเรียนและผลิตภัณฑ์ทุเรียน รวมทั้งขยายตลาดประเทศในภูมิภาคอาเซียนและประเทศอื่นๆที่มีศักยภาพ เช่น ฮองกง กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง อินเดีย สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

(2) กล้วยหอม สิ้นค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนสินค้าปาล์มน้ำมันในพื้นที่
ไม่เหมาะสม มีแนวทางการส่งเสริม อาทิ

- ส่งเสริมการปลูกกล้วยในระบบอินทรีย์ เนื่องจากตลาดที่นำเข้ากล้วยของไทยที่สำคัญอย่าง ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญเรื่องสินค้าเกษตรที่สะอาดและปลอดภัยและมีอันตรายต่อสุขภาพ
- ส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศทดแทนการส่งออก รวมทั้งส่งเสริมการแปรรูปสินค้ากล้วยให้ตอบสนองต่อความต้องการบริโภคในรูปแบบใหม่ เช่น การนำกล้วยดิบมาแปรรูปเป็นแป้งทำอาหารสำหรับผู้แพ้อาหาร หรือทำเป็นผงกล้วยสำหรับเป็นยารักษาอาการท้องเสีย
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของต้นกล้วย นำส่วนต่าง ๆ ของกล้วยมาแปรรูปให้เป็นของใช้อื่นๆ นอกเหนือไปจากการรับประทานผล เพื่อตอบสนองต่อกระแสการบริโภคในรูปแบบใหม่ที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ภาชนะใส่อาหาร กระเป๋า เป็นต้น
- ส่งเสริมการทำตลาดสินค้ากล้วยไทย ให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกล้วยจากประเทศอื่นๆ ได้ เช่น สินค้า GI
- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตสินค้ากล้วยรูปแบบต่างๆ ให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี เอื้อต่อการขายสินค้าและส่งออกไปยังประเทศทั่วโลก

(3) แพะ สิ้นค้าทางเลือกสำหรับปรับเปลี่ยนและเสริมยางพาราในพื้นที่
ไม่เหมาะสม มีแนวทางการส่งเสริม ได้แก่

- ควรสนับสนุนและผลักดันการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะอย่างครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ส่งเสริมการผลิตแพะคุณภาพ มีความปลอดภัย ผ่านการรับรองฟาร์มจาก กรมปศุสัตว์
- สนับสนุนการผลิตพืชอาหารสัตว์ และจัดหาแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์ทดแทนเพื่อผลิตอาหารแพะใช้เองและลดต้นทุนอาหารชั้นโดยใช้อาหารหยาบหมักคุณภาพสูงในแต่ละพื้นที่
- ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อแพะที่ถูกต้องและหันมาบริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้น

5.2.4 กิจกรรมทางเลือกอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้สินค้าหลัก ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

นอกจากการปลูกพืชหลักที่มีศักยภาพเพื่อทดแทนตามความเหมาะสมของพื้นที่แล้วยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ทางเกษตรที่มีความเป็นไปได้ในการปลูกแซมหรือปลูกร่วม ที่ให้ผลตอบแทนสูงและตลาดมีความต้องการต่อเนื่อง เพื่อช่วยเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรนอกจากการผลิตพืชเชิงเดี่ยว ดังนี้

(1) **สับปะรด** สับปะรดภูเก็ตเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคใต้ เป็นพืชที่สร้างรายได้เสริมแก่เกษตรกรในช่วงที่ยางพารามีอายุน้อยยังเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ได้ ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้บริโภค สามารถปลูกได้ตลอด เกษตรกรมีรายเฉลี่ย 30,000-40,000 บาทต่อไร่ ส่วนต้นจะนำไปขายเป็นอาหารให้กับช้าง ขายได้ราคาสูงถึง 10,000-12,000 บาท/ไร่ ส่วนหน่อก็ยังสามารถนำไปขายเป็นหน่อพันธุ์ได้อีกราคาหน่อละ 2 บาท

(2) **ผักเหลียง** เป็นพืชที่ปลูกเพื่อให้ผลผลิตพร้อม ๆ กับยางพารา เจริญเติบโตได้ดีในสภาพร่มเงาสามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินเกือบทุกสภาพ ปลูกครั้งเดียวสามารถเก็บยอดอ่อนขายได้หลายปี ดูแลรักษาง่าย ศัตรูพืชน้อย เป็นพืชที่ผู้บริโภคให้ความสนใจและเป็นที่ยอมรับ โดยผักเหลียงมีผลผลิตประมาณ 500-1,100 กก.ต่อไร่ ต้นทุนประมาณ 9,000 บาทต่อไร่ รายได้ 25,000-54,000 บาทต่อไร่ต่อปี

(3) ไม้ตัดดอก อาทิ

- **หน้าวัว** เป็นพืชที่เหมาะสมกับการปลูกในสภาพสวนยางอายุประมาณ 10 ปี มีแสงน้อย และ มีความชื้นสูง มีอายุเก็บเกี่ยวหลายปี ดอกหน้าวัวยังเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถจำหน่ายได้ทั้งเป็นไม้ตัดดอกและเป็นต้นพันธุ์ โดยมีผลผลิตดอกประมาณ 16,000 - 22,000 ดอกต่อไร่ต่อปี ต้นทุน 44,400 - 51,700 บาทต่อไร่ รายได้ 68,750 - 80,000 บาทต่อไร่

- **ดาหลา** เป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ในสภาพร่มเงา ชอบอากาศชื้น เหมาะที่จะปลูกในระหว่างแถวยางหลังจากปลูกยางไปแล้ว 5 ปี ปลูกได้ในดินหลายชนิด มีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ อายุการเก็บเกี่ยวนาน ดอกสามารถจำหน่ายได้ทั้งเป็นไม้ประดับ และเป็นอาหาร มีผลผลิตประมาณ 40-50 ดอกต่อกอ ต้นทุนประมาณ 3,500 บาทต่อไร่ รายได้ประมาณ 60,000 บาทต่อไร่

(4) สมุนไพร อาทิ

- **กระชาย** เป็นพืชสมุนไพรที่มีอายุเก็บเกี่ยว 7-12 เดือน ขึ้นได้ดีในดินร่วนทราย เหมาะกับ สภาพสวนยางที่มีร่มเล็กน้อย หากสามารถให้น้ำได้จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยมีผลผลิตประมาณ 3-4 ต้นต่อไร่ ต้นทุนประมาณ 30,000 บาทต่อไร่ รายได้ประมาณ 45,000-60,000 บาทต่อไร่

- **ขิง** เป็นพืชสมุนไพร ที่ชอบอากาศชื้น มีร่มเงาเล็กน้อย มีอายุประมาณ 4-12 เดือน ดินควรเป็น ดินร่วนปนทราย มีอินทรีย์วัตถุสูงพอสมควร ระบายน้ำดี มีผลผลิตประมาณ 45,000-40,000 บาทต่อไร่

- **ข่า** เป็นพืชที่ปลูกและรักษาง่าย สามารถยืดอายุการเก็บเกี่ยวได้ มีอายุประมาณ 6-12 เดือน ผลผลิตประมาณ 2 ต้นต่อไร่ ต้นทุนประมาณ 20,000 บาทต่อไร่ รายได้ 50,000 บาทต่อไร่

(5) การเลี้ยงผึ้งโพรงในสวนยางพารา โดยสามารถหาผึ้งได้จากแหล่งธรรมชาติ ซึ่งต้องมีอุปกรณ์ คือ ก่อเลี้ยงผึ้ง คอนเลี้ยง เครื่องพ่นควัน ก่อเลี้ยงขังนางพญา จำนวนก่อก่อเลี้ยงผึ้ง ในสวนยางพาราจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารผึ้ง ซึ่งให้ผลผลิต 8-10 ลิตรต่อก่อเลี้ยงต่อปี ราคาลิตรละประมาณ 300 บาท

(6) การเพาะเห็ดฟางในสวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยใช้ทะลายปาล์มน้ำมัน 1 คันรถบรรทุก 6 ล้อ เพาะเห็ดได้ประมาณ 380 กิโลกรัม ต้นทุนประมาณ 3,000 บาท รายได้ 19,000 บาท ทั้งนี้การเพาะเห็ดเป็นกิจกรรมที่ให้รายได้รวดเร็ว สามารถเพาะในสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตแล้ว โดยต้องเป็นสวนที่มีแหล่งน้ำ เพื่อสะดวกในการดำเนินกิจกรรม

5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการสินค้าทางเลือกเพื่อปรับเปลี่ยนสินค้า ข้าว ยางพารา และ ปาล์มน้ำมัน

จากผลการประชุมหารือหรือโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ และรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญและกิจกรรมทางเลือกที่มีโอกาสและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563 ณ ห้องประชุมนิคมสหกรณ์ท่าฉาง อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่วมกับการประชุมออนไลน์ผ่านระบบ Zoom ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 โดยที่ประชุมมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1.2 ให้นำหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงแพะตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) รวมทั้งประชุมหารือเพื่อขับเคลื่อนแผนงานโครงการเชิงบูรณาการในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะ โดยอาจจะนำร่องที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีมาตรการสนับสนุนหรือจูงใจให้แก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตตามศักยภาพความเหมาะสมของพื้นที่ต่อไป ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลและเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนแก่เกษตรกรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามภารกิจ อาทิ

- การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ของสินค้านำย้อนหลังถึงปัจจุบันเพื่อให้เห็นทิศทางและแนวโน้มการผลิต ความต้องการ
- แนวทางหรือมาตรการช่วยเหลือ/สนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปัจจัยการผลิต แหล่งน้ำ แหล่งทุน องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง
- การกำหนดพื้นที่เป้าหมายร่วมกันเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเลี้ยงแพะหรือทางเลือกอื่นๆ โดยร่วมกันขับเคลื่อนแผนงานโครงการอย่างเป็นรูปธรรม

- การจัดโซนนิ่งสินค้า โดยสถานีพัฒนาที่ดินซีเป้า และเน้นการรวมกลุ่มหรือขับเคลื่อนสู่รูปแบบเกษตรแปลงใหญ่

5.1.3 ควรใช้กลไกขับเคลื่อน โดยเสนอแนวทางดังกล่าวต่อคณะทำงานบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการที่สอดคล้องตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

5.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญในเชิงพื้นที่ ดังนี้

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรควรพิจารณาปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมทางการเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยหันมาพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งเป็นภูมิคุ้มกันเมื่อต้องเผชิญปัญหาราคาสินค้าเกษตรที่ผันผวน ลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพิ่มความหลากหลายในกิจกรรมทางการเกษตร โดยมีข้อเสนอแนะในภาพรวมต่อแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรสำคัญในเชิงพื้นที่ ดังนี้

5.4.1 เขตพื้นที่ที่เหมาะสม (S1 S2)

(1) เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตในการบริหารจัดการ และยกระดับมาตรฐานสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

(2) ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต เช่น ให้มีการตรวจวิเคราะห์ดินรายแปลง เพื่อให้ทราบคุณสมบัติของดิน สำหรับการพัฒนา ปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสม

(3) พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการจัดการสวน และการเก็บเกี่ยวผลผลิตตามหลักวิชาการที่เหมาะสม รวมทั้งเพิ่มทักษะด้านการทำธุรกิจ

(4) ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความเสี่ยงจากรายได้เชิงเดี่ยว โดยส่งเสริมกิจกรรมเสริมภาคเกษตรและพัฒนาอาชีพเสริมอื่นๆ ตามความถนัดและความเหมาะสมของบริบทพื้นที่

(5) พัฒนาและยกระดับกลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตเกษตร โดยศึกษาความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ

(6) ส่งเสริมการจัดการสวนในรูปแบบ “แปลงใหญ่” พัฒนากลุ่มสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็ง รวมทั้งสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตการตลาด

5.4.2 เขตพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 N)

กรณีปรับเปลี่ยน

(1) กำหนดมาตรการจูงใจให้มีการปรับเปลี่ยนการผลิต เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการผลิตจากยางพาราไปปลูกพืชอื่นๆ ทดแทนในช่วงแรกจะไม่มีรายได้ เช่น การให้เงินทุนสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนจนกระทั่งพืชที่ปลูกทดแทนได้รับผลผลิต

(2) เพิ่มเงินสงเคราะห์ปลูกพืชอื่นๆ ที่มีศักยภาพทดแทนยางพาราในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเพื่อจูงใจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยน

(3) พัฒนาคุณภาพดินให้มีประสิทธิภาพ เช่น ส่งเสริมให้มีการตรวจวิเคราะห์ดิน رایแปลง เพื่อให้ทราบคุณสมบัติของดิน สำหรับการพัฒนา ปรับปรุง บำรุงดินให้เหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น แห้งน้ำ พันธุ์พืชและสัตว์

(4) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป และการตลาด

กรณีไม่ปรับเปลี่ยน

(1) สนับสนุนการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการปลูกพืชร่วมหรือพืชแซม คือพืชที่ปลูกเพื่อให้ผลผลิตพร้อมๆ กับยางพาราและปาล์มน้ำมัน ซึ่งจะต้องเป็นพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพร่มเงา

(2) ส่งเสริมกิจกรรมเสริมรายได้ภาคเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และความสนใจของเกษตรกร และพัฒนาอาชีพเสริมอื่นๆ เพื่อลดความเสี่ยงจากรายได้เชิงเดี่ยว

(3) พัฒนาคุณภาพดินให้มีประสิทธิภาพ เช่น ส่งเสริมให้มีการตรวจวิเคราะห์ดิน رایแปลง เพื่อให้ทราบคุณสมบัติของดิน สำหรับการพัฒนา ปรับปรุง บำรุงดินให้เหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น แห้งน้ำ พันธุ์พืชและสัตว์

(4) ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตให้แก่เกษตรกรที่สอดคล้องกับความต้องการ

บรรณานุกรม

- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดภูเก็ต. 2560. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดภูเก็ต (พ.ศ. 2560 –2563) ภายใต้แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 –2564), เอกสารเลขที่ 2/2560.
- กลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดภูเก็ต. 2563. ฐานข้อมูลสินค้าเกษตร รายสินค้าเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดภูเก็ต ปี 2563.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. สถิติเศรษฐกิจการเงินภูมิภาค (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/RegionalEconFinance/Pages/ForeignTrade_SR.aspx (วันที่สืบค้นข้อมูล 5 สิงหาคม 2564)
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช(พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานเกษตร และสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี(พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดระนอง(พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดระนอง
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดพังงา(พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดภูเก็ต (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดภูเก็ต
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดกระบี่ (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์

จังหวัดกระบี่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายงานภาวะเศรษฐกิจ** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/more_news.php?cid=383&filename= (วันที่สืบค้นข้อมูล 11 กรกฎาคม 2564)

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์กรมมหาชน). **ข้อมูลสารสนเทศเชิงลึก** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.arda.or.th/kasetinfo/south> (วันที่สืบค้นข้อมูล 5 สิงหาคม 2564)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. **ข้อมูลสถิติการเกษตร** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.oae.go.th/oaenew/OAE/> [ธันวาคม 62] (วันที่สืบค้นข้อมูล 6 สิงหาคม 2564)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. **ระบบฐานข้อมูลและการให้บริการข้อมูลการค้าเกษตรต่างประเทศของประเทศไทย**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://impexp.oae.go.th/service/index.php> (วันที่สืบค้นข้อมูล 6 สิงหาคม 2564)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. **เนื้อที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรรายจังหวัด พ.ศ. 2563**. เข้าถึงได้จาก <http://www.oae.go.th/การใช้ที่ดิน/TH-TH>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2564)

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. **ข้อมูลสถิติยางพารา** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://rubber.oie.go.th/Default.aspx> (วันที่สืบค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2564)

สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. **ข้อมูลสถิติรายสาขา** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/Page/sector/th/index.aspx> (วันที่สืบค้นข้อมูล 11 สิงหาคม 2564)

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมการประชุมหารือโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตร
เพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ปีงบประมาณ 2564

